

**GEMEENTEARCHIEF SCHIEDAM**

**INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET**

**SINT JACOBS-GASTHUIS**

**1286-1987**

**DOOR**

**J.M.M. JANSEN (1997)**

**SCHIEDAM 1882 / 1997**  
**(Bewerkt 2004, N. Friedel)**

---



**Ten geleide**

De stad Schiedam en het Sint Jacobs-Gasthuis zijn tijdgenoten. Door de eeuwen heen zijn ze samen geweest. Het Sint Jacobs-Gasthuis als een symbool van de zorg voor de hulpbehoevende medeburger: de zieken, de gebrekkigen, de bejaarden. Veelal vielen die categorieën samen.

In de opvolging der generaties is het Sint Jacobs-Gasthuis voor velen gedurende kortere en langere tijd, niet zelden tot aan hun laatste levensuur, een rustpunt geweest.

In de loop van de tijd kwamen speciale voorzieningen tot stand voor een aantal van de oorspronkelijke aandachtsvelden. De zorg voor de bejaarden bleef. Aangepast aan de gewijzigde inzichten. De geschiedenis van dit gasthuis, een van de oudste in Nederland, geeft tegelijkertijd een stuk sociale geschiedenis van Schiedam te zien.

Mogen velen geboeid worden door de dikwijls door tradities beheerste levensloop van het Sint Jacobs-Gasthuis.

Mr. G.J. te Loo, Burgemeester van Schiedam,  
Voorzitter van het bestuur van het Sint Jacobs-Gasthuis.



---

**INHOUDSOPGAVE**

Ten geleide.....	1
INLEIDING .....	5
1. Voorwoord.....	5
2. Geschiedenis van het Sint Jacobs-Gasthuis .....	6
2.1 middeleeuwen.....	6
2.2 nieuwe tijd, 1572 tot 1795 .....	9
2.3 nieuwste tijd, vanaf 1795.....	14
3. Het archief .....	21
3.1 geschiedenis.....	21
3.2 archiefvorming .....	23
4. Verantwoording van de inventarisatie .....	24
5. Wijze van citeren .....	25
6. Lijst met gebruikte afkortingen.....	25
INVENTARIS.....	26
I. Stukken van algemene aard .....	26
II. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen .....	26
1. Privileges betreffende het beste kleed .....	26
2. Regenten en regentessen.....	27
3. Personeel.....	28
4. Verpleegden.....	29
4.1 opname en registratie .....	29
4.2 verpleeggelden .....	31
4.3 verzorging .....	32
5. Financiën .....	34
5.1 verantwoording.....	34
5.2 administratie.....	37
5.3 belastingen en subsidies .....	38
6. Huishouding .....	39
7. Eigendoms- en vermogensbeheer.....	39
7.1 onroerende goederen .....	39
a. verwerving en overdracht.....	39
- <i>gasthuis in de Hoogstraat</i> .....	39
- <i>gasthuis in de Burgemeester Knappertlaan</i> .....	40
- <i>overige onroerende goederen</i> .....	41
b. bouw, beheer en onderhoud .....	41
- <i>gasthuis in de Hoogstraat</i> .....	41
- <i>gasthuis in de Burgemeester Knappertlaan</i> .....	43
- <i>overige onroerende goederen</i> .....	45
c. verhuur .....	46
- <i>gasthuis in de Hoogstraat</i> .....	46
- <i>overige onroerende goederen</i> .....	46
7.2 roerende goederen .....	46
7.3 waardepapieren.....	47
8. Geschiedenis en archief.....	58
9. Stukken waarvan het verband met het archief niet blijkt.....	58

---

REGESTEN .....	59
BIJLAGEN.....	61
1. Lijst van regenten van het Sint Jacobs-Gasthuis tot 1927.....	61
2. Lijst van regentessen van het Sint Jacobs-Gasthuis tot 1927.....	64
3. Lijst van regenten van het Sint Jacobs-Gast huis ná 1927 .....	65
4. Lijst van binnenvaders van het Sint Jacobs-Gasthuis .....	66
5. Lijst van binnenmoeders van het Sint Jacobs-Gasthuis .....	67
6. Lijst van directrices van het Sint Jacobs-Gasthuis .....	68
7. Lijst van geneesheren (Medicinae Doctores) van het Sint Jacobs-Gasthuis, tevens Stadsgeneesheren .....	68
8. Lijst van chirurgijns/heelmeesters van het gasthuis.....	69
9. Lijst van priesters van de Gasthuiskapel.....	70
10. Lijst van Waalse predikanten.....	70
11. Tekst van de akte waarbij Aleida het patronaatsrecht van de parochiekerk te Schiedam aan het gasthuis overdraagt .....	72
11.1 Latijnse tekst.....	72
11.2 vertaling .....	73
12. Tekst van de akte van het beste kleed .....	73
13. Tekst van de akte waarbij graaf Willem III de ruil bevestigt van het huis van Jan de Keyser tegen het gasthuis.....	74
14. Tekst van de akte waarbij Wilem Hugesz. van Muden wordt aangesteld als geneesheer van het gasthuis.....	74
15. Getuigenverklaring van Giovanni Giudici, architect en opzichter bij de bouw van het Sint Jacobs-Gasthuis, inzake het proces van de Regenten contra aannemer Gerrit Bakker, 1790 .....	75
16. Getuigen-verklaring van George van den Bergh inzake het proces van de regenten contra aannemer Gerrit Bakker over de bouw van het nieuwe gasthuis .....	82
17. Beschrijving van het landkaartboek van het Sint Jacobs-Gasthuis .....	87
CONCORDANSEN .....	92
Concordans op het toegangsnummer .....	92
Concordans op de inventaris Vermaas 1935 .....	92

---

## INLEIDING

### 1. Voorwoord

.... en et Huis is zoo oud-zoo oud as de wereld', aldus de - hoewel in het gelukkige bezit van een eigen doodshemd - door Hildebrand onsterfelijk gemaakte Keesje, sprekend over het Haarlemse Diakenhuis.

Zo deze ouderdomsbepaling van toepassing is op dat tehuis, dan is ze dat zeker op het Schiedamse Sint Jacobs-Gasthuis dat, gesticht in 1276, samen met de Delftse en Bossche huizen tot de drie oudste nog bestaande gasthuizen in Nederland behoort. Hoewel het wel is beschreven in het boek van Drs. G. van der Feijst en er daarnaast enkele tijdschriftartikelen over handelen, bestond er nog geen geschiedkundig overzicht over het Schiedamse gasthuis over de periode van ontstaan tot op heden. Toen ik in 1980 de inventaris van het gasthuisarchief voltooide verzochten de regenten dan ook, daarmee terugkomend op een ouder maar nooit uitgevoerd plan, een gedenkboekje samen te stellen waarin de geschiedenis van het gasthuis vanaf de oorsprong tot op heden toe zou worden beschreven.

Besloten werd dit geschiedkundig overzicht te combineren met de archiefinventaris, reden waarom dit overzicht langer is dan in archiefinventarissen gebruikelijk is. Voorts werden een aantal bijlagen toegevoegd, waaronder lijsten van regenten en functionarissen en teksten van enkele stukken die zich, op een na, buiten het gasthuisarchief bevinden.

Op deze plaats wil ik mijn dank uitspreken aan het college van regenten die de uitgave in deze vorm mogelijk maakten. Met name dank ik de voorzitter van het college en burgemeester van Schiedam Mr. G. J. te Loo die dit werk van een ten geleide wilde voorzien. Ook wil ik met name de regent F.L. Geerdes noemen voor de belangstelling waarmee hij de wording van dit boekje volgde. Tenslotte maar niet in het minst dank ik de overige medewerkers van het Gemeentearchief voor de verleende hulp en bijstand.

Schiedam, juli 1982  
J.M.M. Jansen

*So, also hierher kommen die Leute, um zu leben,  
ich würde eher meinen, es stürbe sich hier.  
Ich bin ausgewesen. Ich habe gesehen: Hospitaler.  
Rainer Maria Rilke*

## 2. Geschiedenis van het Sint Jacobs-Gasthuis

### 2.1 middeleeuwen

De oudste vermelding van het Sint Jacobs-Gasthuis betreft een oorkonde uit 1276, uitgevaardigd door Aleida, zuster van Rooms Koning Willem II en weduwe van Jan van Avesnes. Aleida, die in 1262 de Schiedamse parochiekerk had gesticht en die in 1270 Schiedam had begunstigd met een jaar- en een weekmarkt, in 1273 met tolvrijheid in Holland en in 1275 met het stadsrecht, verklaart in deze akte, gedateerd 5 september, dat zij aan het door haar, *ten behoeve van de armen gestichte gasthuis* overdraagt het patronaatsrecht van de parochiekerk en de kerk zelf, benevens 18 morgen land in het ambacht van Mathenesse. In dezelfde akte verklaart Aleida dat het gasthuis met haar toestemming aan het klooster Koningsveld te Delft heeft overgedragen het bedieningsrecht van de parochiekerk en ter bekostiging daarvan de tienden van wijlen Dirk van Bokel en de inkomsten uit de offergaven.<sup>1</sup>

Wanneer het gasthuis door Aleida was gesticht blijkt niet uit deze akte, maar aangezien het in 1271 niet in haar testament wordt genoemd, in tegenstelling tot andere Schiedamse instellingen en gasthuizen elders,<sup>2</sup> en het ook daarna nog nergens wordt vermeld, neem ik aan dat het na de stadsstichting i.e. 18 maart 1275 en dus voor 5 september 1276 is gesticht, hoogstwaarschijnlijk op laatstgenoemde datum, de dag waarop Aleida ook een kapel in haar slot stichtte.<sup>3</sup>

Blijkens akten van Guydo bisschop van Utrecht uit 1314 en van de proost van Koningsveld uit hetzelfde jaar had dit klooster ook het bestuur van het gasthuis en het bedieningsrecht van de gasthuiskapel van Aleida verkregen, waarschijnlijk tegelijkertijd met de stichting van het gasthuis, welker rechten in de verloren gegane stichtingsakte vermeld zullen zijn geweest.<sup>4</sup>

Ondanks de begunstiging van het gasthuis door Aleida bevond het zich kort na de stichting in een dermate armoedige staat dat het, volgens een verklaring uit 1468, genoodzaakt was de hulpbehoevenden naar het gasthuis in Delft te sturen of geheel aan hun lot over te laten.<sup>5</sup>

- 
1. Algemeen Rijksarchief, derde afdeling (ARA III), archief Koningsveld (AK), inv. nr. 209 (reg. 17). Zie over Aleida, H. Obreen: 'Floris V', Gent 1907 pag. 13, 26-33, en G. van der Feijst: 'Geschiedenis van Schiedam', Schiedam 1975 pag. 13-14.
  2. J. de Fremery: 'Oorkondenboek van Holland en Zeeland, supplement', 's-Gravenhage 1901, nr. 163.
  3. ARA III, AK inv. nr. 208 (reg. 16). De mening van Kuyser dat het gasthuis, gezien de pontificaatjaren van Hendrik van Vianden, tussen 1262 en 1267 zou zijn gesticht berust op een foutieve interpretatie van de akte van Guydo van 1314 (zie noot 4), zie P.Th. J. Kuyser in: 'Zegels en wapens van steden in Zuid Holland, Zuid Hollandse Studien XII', 's-Gravenhage 1966, pag. 214, 239 nt. 6.
  4. ARA III, AK inv. nrs. 212 (reg. 72), 223 (reg. 73).
  5. Gemeentearchief Schiedam (GA Schiedam), archief Sint Jacobs-Gasthuis (ASJG) inv. nr. 14.



Daarom ook vaardigden schepenen van Schiedam in 1286 op 7 januari een akte uit waarin bepaald werd dat van een ieder die binnen de jurisdictie van Schiedam zou komen te overlijden het *'beste cleet'* zou worden opgeëist ten behoeve van het gasthuis. Tevens werd bepaald dat twee mannen zouden worden aangesteld door de heer en de schepenen om dit zogenaamde recht van het beste kleed in te vorderen die daarvan jaarlijks voor de heer en de schepenen rekening en verantwoording dienden af te leggen. Dit privilege is vervolgens vanwege de kerkelijke overheid bevestigd door bisschop Sweder van Utrecht in 1430 en vanwege de landsheerlijke overheid door Karel V in 1531.<sup>6</sup>

In de middeleeuwen is het gasthuis in verschillende *gebouwen* gevestigd geweest. De oudste vestiging blijkt in 1322 als Jan die Keyser, rentmeester van Zeeland met toestemming van de graaf van Holland zijn stenen huis genaamd het Vrederixhuis met de stad ruilt voor het pand 'dat men hiet Wildenberch dat ghashuys van Sciedamme plach te sine'. Het pand Wildenberch of Weeldenburgh was gevestigd aan de 'Drieweeghscee', de plaats in Schiedam waar de oudste bebouwing had plaats gevonden en die overeenkomt met de kruising van de tegenwoordige Hoogstraat en Korte Dam. De oudste vestiging van het gasthuis kan dan gesitueerd worden ter hoogte van thans Hoogstraat nr. 182.

Het Vrederixhuis, waarheen het gasthuis in 1322 verhuist, moet gestaan hebben op de hoek van de tegenwoordige Hoogstraat en de Brede Marktsteeg, ongeveer ter hoogte van thans Hoogstraat nrs. 167-171.

Waarschijnlijk na 1532 maar zeker voor 1547 is het gasthuis verhuisd naar de Hoogstraat op de plaats waar het tot 1934 is gevestigd geweest en waar thans het Stedelijk Museum zetelt.<sup>7</sup>

Over het *personeelsbestand* zijn we voor wat betreft de middeleeuwen slecht ingelicht. Zullen oorspronkelijk de zusters van Koningsveld de verpleegdenzorg op zich hebben genomen, later werd deze taak verricht door de 'moeder'.

In 1430 horen we van de aanstelling van 'meyster' Willem Hugenzoen van Muden, die tot taak krijgt om 'den armen zieken int gashuys leggende en die de heyliger geest heeft leggende te visiteren ende te cureren', waarmee de eerste gashuisdokter ons bij name bekend is.<sup>8</sup>

Van een kapelaan van de gashuiskapel horen we reeds in 1276. Het bedieningsrecht van deze kapel was door Aleida in handen van Koningsveld gesteld. Na een betwisting van dit recht in 1314 en mogelijk ook in 1324 door de Abdij van Egmond en de uitspraak hierover door Guydo ten gunste van Koningsveld heeft dit klooster verder ongestoord van dit recht gebruik gemaakt.<sup>9</sup> Sinds die tijd zijn ons ook de namen van de gashuiskapelaans overgeleverd die hier zijn opgenomen in een bijlage. Deze kapelaans betrok Koningsveld overigens uit het klooster Mariënweerd. In de kapel bevond zich een altaar gewijd aan Sint Jacob die ook zijn naam verleende aan het gasthuis.<sup>10</sup>

- 
6. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 11-12, 15. Zie ook K. Heeringa: 'Rechtsbronnen der stad Schiedam' (O.V.R. tweede reeks No. 6), 's-Gravenhage 1904 pag. 83 (LII art. 3).
  7. F. van Mieris: 'Groot charterboek der Graaven van Holland en Zeeland etc.', Leiden 1753-1756, dl. II blz. 282. Zie ook C. Hoek: 'Schiedam, een historisch-archeologisch stadsonderzoek' in Holland 1975 jrg. 7 nr. 2 pag. 118-121 en V.d. Feijst a.w. pag. 39-40.
  8. V.d. Feijst a.w. pag. 39. GA Schiedam, archief van de Gerechten van Schiedam (GvS) inv. nr. 35 nr. 559, GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 315B pag. 29-30.
  9. ARA III, AK inv. nrs. 212 (reg. 72, 90), 223 (reg. 73-74, 76-77). Zie ook K.P. Compagne: 'De Sint Janskerk tot in de 14e eeuw' in Scyedam jrg. 7 nr. 1 pag. 3.
  10. S.W.A. Drossaers: 'De archieven van de Delftsche Statenkloosters', 's-Gravenhage 1916 pag. 8.

Ook over de *bewoners* weten we in deze tijd niet veel. De in de oudste tijd gebruikte aanduidingen ‘ad sustentacionem pauperum’, ‘ter armer behoef’, of ‘hospitale pauperum’ duiden aan dat het gasthuis oorspronkelijk voor armen bedoeld was, die uiteraard geen ‘poorters’ maar gasten waren i.e. buitenstedelingen.<sup>11</sup> Hoewel dit een vaag beeld van de bewoners geeft worden ze in 1468 nader omschreven als ‘pauperes Christi, senes, decrepiti, debiles etceteri huiusmodi valetudenarii recipiuntur et hospitantur’, dus als de armen Christi, de ouden, afgeleefden, zieken (zwakken) en anderen in een gasthuis behorenden.<sup>12</sup>

Omstreeks het midden van de vijftiende eeuw werd bepaald dat het gasthuis nog alleen aan zieken onderdak zou bieden: ‘item soe en sal nyement int gasthuys duyren noch proeven hebben dan diegene die te bedde leggen; ende soe wie dair ziec of ongesont in comt die sal ‘t eerst dat hij gaen mach utgaen ende ‘t gasthuys en sal dair nyet meer cost of hebben’. Kennelijk werd deze keur niet nageleefd zodat men in 1470 genoodzaakt was deze te herhalen: ‘item ‘t is dicwijl gesloten ende overdragen mitter vroescap ende gerecht dat men die proven int gasthuys tot genen tiden nyement vercopen en sal wie hij sij, gheestelic of wairlic, noch men sal nyement int gasthuys annemen dan diegene die beddevast sijn ende siec te bedde leggen’. Uiteraard waren dit arme zieken; anderen lieten zich thuis verplegen.<sup>13</sup>

Een aparte categorie vormden de ‘syecken van der gave Goods’ oftewel de pestlijders, die in het gasthuis kennelijk in een apart vertrek werden opgenomen dat aangeduid werd als ‘dat syeckhuys dair men den zyecken inne breynct’. In 1526 verliet deze categorie het gasthuis toen in de Boterstraat een apart pesthuis werd ingericht.<sup>14</sup> Daarnaast diende het gasthuis kennelijk ook nog als gevangenis, afgaande althans op het als invectief gebruikte woord ‘gasthuysboeff.<sup>15</sup> Een enkele maal horen we van de opname van een krankzinnige en dan alleen nog met toestemming van de vroedschap, waarbij nog tevens werd bepaald dat: ‘indien den voirscr. gasthuysse eenich insident gevele deur des voirn. Heinrick Gillisz. (de hier bedoelde) sculden dat in dien gevalle als dan die regierders van den voirn. huysse sullen van als ontlast ende gevrijt bliven’.<sup>16</sup>

Van een laatste categorie bewoners, proveniers, horen we voor het eerst aan het eind van de zestiende eeuw; in 1569 werd iemand opgenomen voor f 42,- en in 1572 iemand in ruil voor een kustingbrief.<sup>17</sup>

Dat het gasthuis daarnaast ook nog onderdak bleef bieden aan niet zieke en niet arme vreemdelingen blijkt uit het verblijf in 1524 van orgelbouwer Jan Piersen alias Vynck tijdens diens werkzaamheden aan het grote orgel van de Sint Janskerk.<sup>18</sup>

Over de *economische status* van het gasthuis valt op te merken dat het naast de inkomsten uit het privilege van het beste kleed ook nog beschikte over de ‘talturf’, (zijnde een bepaald aantal bij de telling overgeschoten turven), over de nalatenschappen van overleden bewoners en over de door bewoners ingebrachte gelden. Daarnaast was het gasthuis vrijgesteld van de accijnzen

- 
11. ARA III, AK inv. nrs. 209 (reg. 17), 212 (reg. 72), GA Schiedam, ASJG inv. nr. 11.
  12. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 14.
  13. Heeringa a.w. pag. 81 (LII art. 2), 412.
  14. T.a.p. pag. 173, 177.
  15. V.d. Feijst a.w. pag. 39, GA Schiedam, GvS inv. nr. 35 nr. 153. cf. Jan Wagenaar: ‘Amsterdam in zijne opkomst etc.’, tweede stuk, Amsterdam 1765 pag. 241.
  16. GA Schiedam, GvS inv. nr. 325 fo. 49.
  17. GA Schiedam, GvS inv. nr. 327 fo. 105, 192v. Een kusting is te vergelijken met een hypotheek, met dit verschil dat een kustingbrief verkocht kon worden.
  18. M.A. Vente: ‘Bouwstoffen tot de geschiedenis van het Nederlandsche orgel in de 16e eeuw’, Amsterdam 1942 blz. 161.

op bier en koren.<sup>19</sup>

Eerst in de zestiende eeuw blijkt iets over het vermogensbeheer waardoor we weten dat het gasthuis haar gelden toen belegde in losrenten, kustingbrieven, huizen en landerijen.

In Schiedam bezat men onder andere huizen bij 'die noirtmoelen', aan de 'achterwech', 'op 'teynde', de 'Goystraet', de 'crepelstraet', 'opt kerckhoff', 'int groenendal', de 'vlaardingse steech' en aan of bij de Dam.

Landerijen bezat men onder andere in de Harchpolder, de Nieuwlandse Polder, de WestAbtspolder, Kethel, Spaland, Oud- en Nieuw-Mathenesse, Schoonderloo, Overschie, Vlaardingen, Vlaardingerbroek, Vlaardingerambacht en Rotterdam.<sup>20</sup> In 1572 lieten de regenten van dit grondbezit een kaartboek opmaken.<sup>21</sup>

Uit een en ander blijkt dat het gasthuis in de zestiende eeuw een tamelijk welvarende instelling geworden was.

Het *bestuur* van het gasthuis zal oorspronkelijk geheel door Koningsveld zijn uitgeoefend. Toen in 1286 door schepenen het stuk van het beste kleeed werd uitgevaardigd kreeg het stadsbestuur middels de jaarlijks van stadswege aangestelde mannen enige invloed op het gasthuisbestuur, een invloed die overheersend werd in de eerste helft van de veertiende eeuw, toen deze twee mannen het gehele gasthuisbestuur uitgeoefend zullen hebben, zij het onder stadstoezicht.<sup>22</sup> In 1430 worden ze genoemd 'den voorsieningen mannen ende meesters van den fabryke van 'tgasthuys'.<sup>23</sup> Uit 1482 stamt de eerste lijst van gasthuismeesters, waaruit blijkt dat dit college toen uit drie personen bestond. Sindsdien weten we ook dat de gasthuismeesters jaarlijks op goede vrijdag door het college van de Weth benoemd werden. Uiteraard bleef het gasthuis rekenplichtig aan het stadsbestuur. De gasthuismeesters waren gewoonlijk lid van de vroedschap en oefenden ook andere stedelijke functies uit, vaak waren ze schepenen. Een naamlijst van regenten is opgenomen als bijlage.<sup>24</sup>

## 2.2 nieuwe tijd, 1572 tot 1795

De alteratie van juli 1572 bleef ook voor het gasthuis niet zonder gevolgen. Zo werd de kapel voor de Roomse eredienst gesloten en waarschijnlijk ontmanteld. Een van de regenten, Eeland

19. Heeringa a.w. pag. 81 (LIIfart. 1), 279, 319, 330, 402, 411.

20. GA Schiedam, GvS inv. nr. 325 fo. 36-37, inv. nr. 327 fo. 5v, 110v, 140, 265v, 333, inv. nr. 328 fo. 65v, inv. nr. 329 fo. 217v (huizen), idem inv. nr. 325 fo. 27, inv. nr. 327 fo. 15v, 38v, 84, 104, 163v, 164, 166v, 189, 192v, 197, 270 (losrenten en custingbrieven) ARA III, Archief Staten van Holland voor 1572, (Kohieren 10e penning) inv. nrs. 670 (Kethel 1553), 790 (Spaland 1553), 717 (Nieuw-Mathenesse 1555), 746 (Oud-Mathenesse 1557), 1046 (Nieuw-Mathenesse 1557), 1072 (Oud-Mathenesse 1558), 998 (Kethel 1558), 1113 (Spaland 1558), 1315 (Kethel 1561, '62), 1441 (Spaland 1562) (Landerijen), idem inv. nrs. 1100 fo. IIv, 1428 fo. 3v (huis aan of bij de Dam).

21. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 245.

22. In het geschil tussen Koningsveld en de stad Schiedam over het bestuur van het gasthuis in 1315 deed bisschop Guydo als scheidsman nog een uitspraak ten gunste van Koningsveld. Na deze tijd echter komt Koningsveld niet meer voor als bestuurder van het gasthuis, wellicht ten gevolge van het bij het Concilie van Vienne van 1311-1312 uitgevaardigde verbod op het bestuur van gasthuizen door geestelijke instellingen. ARA III, AK inv. nr. 227 reg. 78. Zie ook: A. Querido: 'Godshuizen en Gasthuizen', Amsterdam 1960 pag. 80.

23. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 14.

24. GA Schiedam, GvS inv. nr. 89. Het college van de Weth bestond uit baljuw, burgemeesteren en schepenen en was voornamelijk belast met het maken van keuren en verordeningen en het aanstellen van stedelijke beambten.

Dammisz. week in 1573 uit naar Utrecht.<sup>25</sup> Van het opgeheven Kruisbroederconvent kreeg het gasthuis een gedeelte van het grondbezit toegewezen,<sup>26</sup> terwijl de gasthuismeesters samen met de Heilige Geestmeesters werden aangesteld als administrateurs van de goederen van het Sint Annaklooster.<sup>27</sup>

Echter, daar het gasthuis reeds sinds de eerste helft van de veertiende eeuw onttrokken was aan de invloed van de geestelijkheid ten gunste van de stad had de alteratie geen gevolgen voor de *status van het gasthuis* ten opzichte van het stadsbestuur; benoeming van de regenten bleef geschieden door de Weth en ook de rekenplichtigheid bleef gehandhaafd. De taak van het gasthuis, opname en verzorging van verpleegden, bleef uiteraard ongewijzigd.

Het gasthuis bleef ook gehuisvest in het *gebouw* aan de Hoogstraat dat men na 1532 betrokken had. Hoewel de gasthuismeesters in 1598 aan de vroedschap toestemming hadden gevraagd en verkregen om op 'de heele vycrante plaetse van Ste. Annen Susterhuys' een nieuw gasthuis te mogen bouwen en het oude gasthuis te verkopen, is deze nieuwbouw om onbekende redenen niet doorgegaan.<sup>28</sup> Wel werd het gebouw in de Hoogstraat in de zeventiende en achttiende eeuw verschillende malen meer of minder ingrijpend verbouwd, zo in 1669 toen in de gasthuiskerk een galerij werd aangebracht en in 1670 toen de 'beyde sieckekamers' werden opgeknapt.

Een ingrijpende reeks verbouwingen, waarbij ook het exterieur werd gewijzigd, vond plaats in de tachtiger jaren van de zeventiende eeuw toen onder andere de keuken, het bakhuis, de (regenten)'camer', de 'nieuwe commesaele camer', de 'oude manscamer' en de kerk werden vernieuwd. In de regentenkamer werden glas in lood ramen aangebracht met daarop de wapens van regenten en regentessen. Ook werd voor f 130,- een schilderij aangekocht van de Schiedamse portret- en historieschilder Christoffel Pierson. Een andere Schiedamse kunstenaar, de stillevenschilder Gerrit van Vucht, werd betaald voor onder andere 'verwe en vergulde'.<sup>29</sup> In 1690 waren deze verbouwingen voltooid.<sup>30</sup>

In 1746 werd door de vroedschap toestemming verleend om de 'huysies waarin kranksinnige wierden geplaatst' te vernieuwen daar ze wegens ouderdom 'niet meer reparabel waeren', terwijl op het ledig erf achter deze huisjes een kamer werd gebouwd om 'eenige manspersoone te konne confineeren'.<sup>31</sup> De stadsarchitect Ary van Bol'Es werd met de uitvoering van deze werkzaamheden belast.<sup>32</sup>

In de gasthuiskerk werd in 1773 een door H.H. Hess gebouwd orgel aangebracht.<sup>33</sup> De kerk overigens was in 1625 weder in gebruik genomen, toen uiteraard voor de hervormde eredienst.<sup>34</sup> De Waalse gemeente, op wier last ook het orgel werd geplaatst, maakte sinds 1686 eveneens van de gasthuiskerk gebruik.

In 1784 was het gasthuis dermate vervallen en uitgewoond en bovendien bevolkt door wegluizen dat regenten het noodzakelijk achtten een nieuw gebouw op een andere plaats te

25. V.d. Feijst a.w. pag. 79.

26. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 1 fo 81, 8lv, V.d. Feijst a.w. pag. 263 nt. 74.

27. GA Schiedam, GvS inv. nr. 329 fo 235.

28. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 2 fo 20.

29. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 103, (25 juli 1676), inv. nr. 105 (22 november 1687) (Gerrit van Vucht), inv. nr. 105, bouwrekening 1683 (Chr. Pierson).

30. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 103, 105.

31. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 15 fo 230v.

32. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 106 (4 febr. 1747).

33. GA Schiedam, Leproos- of Proveniershuis inv. nr. 3754A, Joachim Hess; 'Dispositiën der merkwaardigste Kerk-Orgelen etc.', Gouda 1774/Utrecht 1945 pag. 69.

34. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 318 fo 147.

doen bouwen. De vroedschap stemde begin 1785 toe in nieuwbouw op echter de plaats van het oude gasthuis.<sup>35</sup> Een eerste bestek hiervoor dat echter niet werd uitgevoerd werd opgesteld door stadsarchitect Rutger van Bol'Es. Een tweede bestek, opgesteld door de architect Giudici in overleg met de regenten en met hun 'intendant' in deze George van den Bergh, werd eveneens niet uitgevoerd daar regenten het terrein wisten uit te breiden door grondaankopen. Het daarna door hun opgestelde derde bestek werd wel uitgevoerd; eind 1785 werd met de bouw begonnen die, mede ten gevolge van verzakkingen, eerst begin 1790 werd voltooid.<sup>36</sup> Dit gebouw heeft tot 1934 als gasthuis dienst gedaan en huisvest thans het Stedelijk Museum.

Over het *personeelsbestand* zijn we voor wat betreft deze tijd goed ingelicht.

De dagelijkse leiding binnen het gasthuis berustte nog steeds bij de binnenmoeder, die in haar taken werd bijgestaan door een knecht, later genaamd binnenvader. De binnenmoeder en -vader dienden ingezetenen van Schiedam te zijn en de 'ware gereformeerde religie' te belijden.<sup>37</sup>

Onder leiding van de binnenmoeder waren twee 'meyden' of 'dienstmaaghden' werkzaam die met huishoudelijke taken zullen zijn belast geweest.

Een 'cranckenbesoecker' of 'siekentrooster' had als taak 'het besoecken en vertroosting aende oude siecke luyden' en was 'vermaender uyt Godes woort aende oude luyden'.

Naast deze geestelijke verzorging van de verpleegden zorgden een academisch gevormde 'medesyndector' en een door de praktijk geschoolde meester chirurgijn voor de lichamelijke verzorging. De gasthuisdokter en -chirurgijn waren eveneens aangesteld als stadsdokter en chirurgijn. Daarom geschiedde de dagelijkse verzorging van de verpleegden door een 'sieckemoeder'.

Naast dit personeel in vast dienstverband waren ook andere lieden voor het gasthuis werkzaam zoals een 'clockstelder' die tevens voorzanger in de gasthuiskerk was, de dienaren van de Weth die bedelaars moesten weren, schoonmaaksters bij de jaarlijkse schoonmaak et cetera.<sup>38</sup>

Overigens werden ook de voorzanger en, vanaf 1740, de predikant van de Waalsche gemeente door de gasthuisregenten gesalarieerd.<sup>39</sup>

Het gasthuis bleef voorlopig dezelfde categorieën bewoners huisvesten, dus armen, zieken, proveniers et cetera. Toen ook in 1598 de 'ordonnantie opt stuc van den armen' werd uitgevaardigd werd daarin bepaald dat 'd'arme troosteloose menschen binnen deser stede' zich tot onder andere het gasthuis dienden te wenden. Hoewel het gasthuis van oudsher armen had gehuisvest, waren deze armen geen 'gasten' meer in de oude betekenis maar dus poorters.<sup>40</sup>

Ook enkele decennia later waren het nog voornamelijk 'arme miserabele personen' die het gasthuis bevolkten.<sup>41</sup> Een nieuwe categorie, 'oude gebreckelijcken menschen' deed voor het eerst in de jaren veertig van de zeventiende eeuw haar intrede in het gasthuis, waarbij bepaald werd dat dezen in het gasthuis mochten blijven 'tot dat zij sieck werden'. Van deze bewoners,

35. idem inv. nrs. 23 fo 222v, 243, 7 febr. 1785.

36. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 196-206, GvS inv. nr. 236 (getuigenverklaringen G. van den Bergh en J. Giudici), 223 (proces gasthuis contra Gerrit Bakker). Zie ook Ir. R. Meischke: 'Het Sint Jacobsgasthuis te Schiedam' in Bulletin Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond, zesde serie, jaargang 13. 1960 kol. 21 e.v.

37. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 6 fo 71.

38. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 69-71, 73-74, 103, 105-106, 108, 110.

39. idem inv. nr. 17.

40. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 317 fo cix art. V, collectie keuren K 3 (gedrukt exemplaar)

41. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 2 fo 426v.

die voordien buiten het gasthuis door de diaconie en de bezorgers van de huisarmen werden besteed, werd het onderhoud, te weten kleding, linnen en mondkosten, door de Magistraats Armenkamer en de diaconie betaald. Bij inkomst van een van deze verpleegden betaalden deze instellingen een bedrag van *f* 18,- ineens en een wekelijks bedrag van 38 (later 40) stuivers. Het aantal door deze instellingen te besteden bewoners werd in 1651 vastgesteld op twaalf vrouwen en acht mannen.<sup>42</sup>

Naast deze ‘alimantarissen’ of ‘bestedelingen’ kende men de zogenaamde commensalen, bewoners die zich in het gasthuis inkochten voor óf een vast bedrag (*f* 36,- later *f* 41,-) óf in ruil voor waardepapieren of onroerende goederen.<sup>43</sup> Naast dit inkoopbedrag dienden de mannelijke commensalen bij hun intrede voorzien te zijn van een zwarte rok, vier dassen, vier hemden, twee paar zwarte kousen en twee paar schoenen. De vrouwelijke commensalen moesten beschikken over een zwart jak, twee borstrokken, vier feitels, vier hemden, twee paar kousen en twee paar schoenen.<sup>44</sup>

Een nieuwe categorie bewoners bevolkte het gasthuis sinds het besluit van de Staten van Holland van 3 juni 1672 waarin bepaald werd dat de gasthuizen van stemhebbende steden (waar onder Schiedam) gereed moesten worden gemaakt voor de ‘gequetste die, naer een getroffen bataille, uyt ‘s Lands Vloote opgesonden soudon mogen werden’. De onkosten voor de verpleging van dezen werden door de Staten betaald.<sup>45</sup> Behalve dit ‘bootsvolck’ werden ‘s lants soldate’ eveneens in het gasthuis verpleegd.<sup>46</sup>

Een enkele maal werd ook een krankzinnige opgenomen waarvoor, zoals we zagen, speciale huisjes bestemd waren, waarin overigens ook weerspannige verpleegden op water en brood werden gezet.

Ook de, in de in 1746 gebouwde ‘kamer’, op bevel van de Weth gevangengezette manspersoone’ stonden onder het op- en toezicht van de regenten.<sup>47</sup>

Tenslotte dienden de zieke schepelingen van de in de Schiedam binnengelopen schepen vermeld te worden die in het gasthuis verpleegd werden.<sup>48</sup>

Het merendeel van de bewoners bestond in de achttiende eeuw echter al uit ‘ouwe luy’ en het gemiddeld aantal bewoners bestond toen uit zo’n twintig commensalen en een even groot aantal bestedelingen.<sup>49</sup>

Toen in januari 1795 de Fransen Holland binnenvielen bracht dit voor het gasthuis niet alleen een nieuwe tijd maar ook nieuwe bewoners met zich mee; voor het verblijf van de ‘Fransche troupes’ werden twee zalen in gereedheid gebracht.<sup>50</sup>

42. idem inv. nrs. 3 fo 100v (7 sept. 1643), fo 108 (12 dec. 1644), fo 108 (14 dec. 1644), fo 108v (29 dec. 1644), fo 114v (27 dec. 1645), fo 118v (3 sept. 1646), fo 197 (29 oct. 1651), fo 237 (8 aug. 1653), fo 370 (23 juni 1659), inv. nr. 8 fo 287v (26 juli 1685), inv. nr. 11 fo 58 (5 sept. 1701).

43. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 39, 41-43.

44. GA Schiedam, Verzameling Handschriften (H.S.) nr. 41. Een feitel is een morsdoekje.

45. Resolutiën van de Staten van Holland 3 juni 1672, GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 22 fo 187v (27 augustus 1781).

46. GA Schiedam, ASJG inv. 103, contract Hendrick Luyte.

47. Zie noot 31, GA Schiedam, ASJG inv. nr. 41 bijv. Cornelis de Gilde: ‘1734 den 30 oktober is dese Cornelis de Gilde om sijn quaet gedragh voor 6 weke int huisje geset te water en te broot met die bijvoegingh soo wanneer hij weer sijn misslagen hadde of quaet gedragh hij voor altoos sal werde uyt het huis geset. Dese Cornelis de Gilde is int jaer 1751 gestorve maer niet sijn eyge doodt maer heeft hem selfs in het secreet verhangen’.

48. GA Schiedam, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2810 fo 124, ASJG inv. nr. 161.

49. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 39,41-43.

50. GA Schiedam, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2808 fo 28.

Aangaande de *economische status* valt op te merken dat het gasthuis in de zeventiende eeuw een welvarende instelling was, hetgeen niet alleen valt af te leiden uit het bezit aan onroerend goed en waardepapieren maar ook uit de grote bedragen die het gasthuis jaarlijks aan de stad leende.<sup>51</sup> Vooral in de eerste helft van de zeventiende eeuw, maar ook later, werden de meeste onroerende goederen verkocht en werden de vrijkomende gelden belegd in losrenten ten laste van de Staten van Holland.<sup>52</sup>

Naast de inkomsten uit deze beleggingen beschikte het gasthuis ook over andere inkomsten. Het recht van het beste kleed was nog steeds van kracht, hoewel velen deze belasting ontdoken zodat het regelmatig nodig was de sancties hierop te verscherpen.<sup>53</sup> Daarnaast beschikte het gasthuis over de door commensalen ingebrachte gelden, de door de armenkamers ten behoeve van bestellingen betaalde gelden en de nalatenschappen van bewoners. Ook bleef het gasthuis vrijdom van belastingen genieten.<sup>54</sup>

Op het gebied van het vermogensbeheer waren de regenten echter ondergeschikt aan het stadsbestuur, dat toestemming moest verlenen voor de aan- en verkoop van onroerende goederen en waardepapieren. Jaarlijks moesten de regenten rekening en verantwoording aan het stadsbestuur afleggen, hoewel zij daar in 1672 en 1725 nog eens aan moesten worden herinnerd.<sup>55</sup>

Overigens, hoewel de regenten in 1580 over een 'gemachtigde en rentemeester' beschikten, komt zo'n functionaris daarna niet meer voor maar fungeerde een van de regenten als zodanig.<sup>56</sup> Aan het eind van de achttiende eeuw was van de welvaart die het gasthuis weleer kende weinig meer over, mede ten gevolge van de economische achteruitgang én de bouw van het nieuwe gasthuis. Een toenemende financiële afhankelijkheid van de stad zou hiervan het gevolg zijn.<sup>57</sup>

- 
51. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 4 fo 150v (30 dec. 1666), fo 152 (31 jan. 1667), inv. nr. 8 fo 41v (7 sept. 1676) fo 80v (28 febr. 1678) fo 252v (15 mei 1684), inv. nr. 234 passim, ASJG inv. nrs. 103-109, 251-344.
52. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 1 fo 257 (28 dec. 1592), fo 303 (12 mei 1596), inv. nr. 2 fo 323v (16 juni 1621) fo 353v (22 juli 1624), idem (22 juli 1624), fo 354 (22 juli 1624), fo 420 (18 jan. 1631), inv. nr. 3 fo 76v (22 nov. 1640), inv. nr. 17 fo 259, Stadbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2810 fo 209 (103, 4 febr. 1796). ASJG inv. nr. 343. De hierin nog voorkomende onroerende goederen blijken in de volgende legger inv. nr. 344 allen verkocht te zijn.
53. Maatregelen betreffende het beste kleed werden genomen in 1588, 1625, 1635, 1641, 1648, 1650, 1663, 1694 en 1727, zie de vroedschapsresoluties van die data. Hoewel men in 1672 had bepaald dat de betaling van het beste kleed 'sal werden gelaten aen de discretie van de erfgenamen' bleek dit dus een dode letter, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 6 fo 71. Zie ook GA Schiedam ASJG inv. nrs. 158-159.
54. Zie noot 18. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 8 fo 213 (1682 dec. 28, vrijdom extra ordinair lasten), inv. nr. 15 fo 99v (18 apr. 1742, vrijdom lantaarn en brandemmergeld), inv. nr. 16 fo 171 (6 september 1749 vrijdom gemeene middelen), Stadbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2809 fo 83 (6 aug. 1795, vrijdom 40e penning en recht op het kleinzegel), inv. nr. 2810 fo 5v (3 sept. 1795, vrijdom 's lands impositiën).
55. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 6 fo 71, inv. nr. 12 fo 239.
56. GA Schiedam, GvS inv. nr. 328 fo 107.
57. Voor de bouw van het gasthuis werden onder garantie van de stad obligaties uitgegeven á 3½ % aangezien de koers van de losrenten te laag was om ze te verkopen. Als onderpand voor deze garantie kreeg de stad losrentebrieven in bewaring met een gezamenlijke waarde van f 145.016:-. Tussen 1786 en 1798 werden voor een bedrag van totaal f 224.500:- aan obligaties voor de bouw uitgegeven. Later zou de stad hiervan f 65.500,- af moeten betalen aangezien het gasthuis hiertoe niet in staat was. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 25 fo 3v, 7v, Stadsbestuur van 1808 tot en met 1815 inv. nr. 3560D, ASJG inv. nrs.

Het *bestuur* van het gasthuis werd nog steeds uitgeoefend door drie ‘gasthuismeesters’ of ‘gasthuisvaders’ die vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw als ‘regenten’ werden aangeduid. Jaarlijks vond de ‘electie’ van de gasthuisregenten uit de vroedschap plaats en werden zij op goede vrijdag door het college van de Weth benoemd.<sup>58</sup> In 1672 werd bepaald dat het gasthuis voortaan door vier regenten zou worden bestuurd waarvan er twee ‘uyt de regeringe (vroedschap) die geen burgemeesters sijn nochte eenige ampten buyten de stad becleden’ en twee ‘uyt de gequalificeerde burgeren’ zouden worden gekozen. Jaarlijks zou tenminste een van de regenten aftreden.<sup>59</sup>

Hoewel de stad en de burgerij dus voortaan beiden gelijkelijk in het gasthuisbestuur vertegenwoordigd waren werd aan deze gelijkheid in 1725 weer een einde gemaakt toen bepaald werd dat de regenten uit de vroedschap altijd de ‘voorrang en cessie boven die van de burgeriie’ zouden hebben, ongeacht het aantal zittingsjaren van de regenten uit de burgerij.<sup>60</sup> In 1740 werden de gasthuisregenten door het college van de Weth tevens benoemd tot kerkmeester van de gasthuiskerk, hoewel deze benoeming in feite een bekrachtiging was van een reeds bestaande toestand.<sup>61</sup>

De regenten waren voornamelijk belast met het vermogensbeheer, het gebouwenonderhoud, het beslissen over de toelating van commensalen en bestedingen, het aannemen van personeel, de inkoop van levensmiddelen et cetera.

De regenten werden bijgestaan door ‘buytemoeders’ of regentessen die eveneens jaarlijks door de Weth werden benoemd. In de regel waren dit de echtgenotes van de regenten maar indien een van de regenten ongehuwd was dan werd ook een ongehuwde regentes aangesteld.<sup>62</sup>

De regentessen waren voornamelijk belast met het huishoudelijk beheer en met de inkoop van vlas, linnen, ‘spinne’ en ‘lijnwaet’.<sup>63</sup>

### 2.3 nieuwste tijd, vanaf 1795

Met de inval van de Fransen in 1795 ging ook voor het gasthuis een andere tijd in. Zo werd bepaald dat voortaan personen zonder onderscheid van godsdienst moesten worden opgenomen.<sup>64</sup> Ook in het bestuur namen vanaf 1798 voor het eerst sinds 1572 weer Roomse regenten een plaats in, die echter niet het kerkmeesterschap van de gasthuiskerk bekleedden, aangezien de kerk voor de Hervormde en Waalsche eredienst bestemd bleef. Het kerkmeesterschap werd alleen door de hervormde regenten uitgeoefend.<sup>65</sup>

Aangezien het recht van het beste kled niet overeenkomstig ‘den rechten van den Mensch en Burger’ werd verklaard en het bovendien door ‘willekeurig gezag’ was ingesteld, werd het in ‘het vierde jaar der Bataafsche Vrijheid’ (1798) op verzoek van de regenten door de Municipaliteit afgeschaft.<sup>66</sup>

---

207-210.

58. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 285-290, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2836.

59. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 6 fo 71.

60. idem inv. nr. 12 fo 239.

61. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 17.

62. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 4 fo 130.

63. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 103, 105-106, 108, 110.

64. GA Schiedam, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2808 fo 228 (4 april 1795).

65. idem inv. nr. 2836.

66. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 16.



De slechte economische tijden die zouden volgen brachten het gasthuis in grote moeilijkheden; velen zegden voortijdig de obligaties op die het gasthuis voor de bouw had uitgegeven, zodat er niets anders overbleef dan een aantal losrenten (het enig overgebleven bezit) tegen nauwelijks een derde van de nominale waarde te verkopen.<sup>67</sup> Toen ook later de tiërçering werd ingevoerd moest de stad subsidies verstrekken om het gasthuis in stand te houden. Hiermee werd de afhankelijkheid van de stad, die reeds bestond ten aanzien van de rekenplichtigheid en de regentenbenoemingen, nog groter.<sup>68</sup>

Het in 1785 door Giudici ontworpen *gebouw* bleek later niet alleen duur in onderhoud, maar had, daar de ‘gebreken zich steeds vermeerderen... van jaar tot jaar meerdere reparatie nodig’.<sup>69</sup> Bleef deze situatie gedurende de gehele negentiende eeuw bestaan, het gebouw op zich voldeed aan de toen gestelde eisen van gestichtsverpleging. Toen echter ook deze eisen aan verandering onderhevig waren werd het bestaande gebouw ongeschikt geacht en ontstond de behoefte aan een nieuw ‘gesticht’. Daarom nodigden regenten in 1890 de stadsarchitect A. Nolen uit, die als zijn mening te kennen gaf dat, aangezien het gasthuis, om aan de toen gebezigde bestemming te beantwoorden, belangrijke verandering en reparatie vereiste, het beter was het gasthuis tot stadhuis in te richten. Nolen werd daarna opgedragen om voor een nieuw te bouwen gasthuis ‘met eenigen spoed’ een tekening en begroting op te stellen. Van dit plan werd echter niets meer vernomen, waarschijnlijk vanwege het gebrek aan voldoende middelen.<sup>70</sup>

In deze situatie kwam verandering toen het zogenaamde Fabrifonds een bestemming wilde geven aan de door haar beheerde gelden. Dit fonds was afkomstig van het voormalige Oude Manhuis aan de Lange Kerkstraat dat in 1564 was gesticht door Mr. Servaes Pietersz. Fabri, die het had bestemd voor de verpleging van zijn verarmde bloedverwanten, reders, stuurlieden, bootsgezellen of andere ‘schamele luyden’ binnen Schiedam.<sup>71</sup> Toen in 1811 het Manhuis niet langer in staat was zichzelf in stand te houden werd besloten het uit te laten sterven en de jaarlijkse tekorten te dekken met gemeentelijke subsidieën.<sup>72</sup> Na de dood van de laatste bewoner werd bij K.B. van 29 oktober 1842 no. 60 bepaald het gebouw te verkopen en de overgebleven gelden in te schrijven in het grootboek der Nationaal Werkelijke Schuld. De opbrengst daarvan zou strekken tot verpleging van de door de ‘stichter’ aangewezen personen in het St. Jacobs-Gasthuis. In 1857 besloot de gemeenteraad dat, zolang geen bloedverwanten een beroep deden, de renten bij het kapitaal gevoegd dienden te worden, ‘tot de Raad, in overleg met de beheerders van het fonds, te gelegener tijd daaraan een bestemming zal geven’.<sup>73</sup> In 1899, toen het fonds ‘door aankweeking van rente tot zoodanig bedrag (was) gestegen’, achtte men de tijd rijp daarvoor, reden waarom de gasthuisregenten werden benaderd door de administrateurs van het Fonds. Begin 1900 kwamen deze overeen het gasthuis samen te voegen met het Fabrifonds en bij de gemeente grond aan te vragen voor de bouw van een nieuw gasthuis in ruil voor het oude. Ook een daarna benoemde commissie uit de gemeenteraad adviseerde tot de vereniging van beider instellingen in een nieuwe instelling van weldadigheid als bedoeld in artikel 2d van de Armenwet, hetgeen door de gemeenteraad werd goedgekeurd. Toen echter de gemeente grond gevraagd werd voor de bouw van een nieuw tehuis in ruil voor het oude gasthuis verwierp de

67. GA Schiedam, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2814 (21 aug. 1799), 2815 (23 jan., 26 juni, 10 juli 1800), ASJG inv. nrs. 210, 344. Zie ook noot 58.

68. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 76-81, 162.

69. idem, inv. nr. 8 (staat van 16 augustus 1810).

70. ibidem, inv. nr. 4 (4 febr. 1890).

71. GA Schiedam, archief Oudemannenhuis inv. nr. 1.

72. GA Schiedam, Stads- respectievelijk Gemeentebestuur van Schiedam (SECR) inv. nr. 44 bijlage 10a blz. 92.

73. idem, 22 juni 1857.

raad dit. Wel stond men toe het oude gasthuis publiekelijk te verkopen. Bij het opstellen van een exploitatiebegroting bleek echter dat in het gunstigste geval, namelijk bij ruiling van het oude gebouw tegen gemeentegrond, er een jaarlijks tekort zou bestaan van f 3400,-, reden waarom men de gemeente vroeg alsnog grond te ruilen en het jaarlijks tekort te dekken. Aangezien dit door de raad werd verworpen werd de samenwerking tussen gasthuis en Fabrifonds beëindigd en werden subsidies aangevraagd om het oude gebouw te renoveren. De gemeenteraad echter drong aan op een hernieuwde vereniging van beide instellingen, waarbij gemeentegrond werd toegezegd wanneer een sluitende begroting mogelijk bleek. Het gasthuis zou voorlopig naar behoefte gesubsidieerd worden. Toen echter in 1908 het Fabrifonds besloot dat vereniging met het gasthuis in strijd was met de stichtingsbrief van het Manhuis was de bouw van een nieuw gasthuis wederom van de baan.

Eerst in 1919 werd over deze zaak weer iets vernomen toen het raadslid Boddeus (tevens gasthuisregent) bij de behandeling van de rekening van het Fabrifonds aandrang op het geven van een bestemming aan het fonds voor de bouw van een nieuw gasthuis. Toen ruim twee jaar later nog geen vorderingen in deze zaak gemaakt waren diende het raadslid Korpel een motie in waarbij B&W uitgenodigd werden advies uit te brengen over de stichting van een nieuw tehuis voor oude van dagen, want ‘dat kille, koude, getraliede hok is een schrik voor de oude mensen’.

In 1922 werden B&W door de gemeenteraad uitgenodigd de nodige voorbereidende stappen te doen tot vereniging van Gasthuis en Fabrifonds. Het weder op gang gebrachte overleg resulteerde in het besluit het gasthuis niet te verenigen met het Fabrifonds maar deze instellingen zelfstandig te laten voortbestaan. Wel zou het Fabrifonds het geld verstrekken voor de bouw en inrichting van een nieuw gesticht tot een maximum van f 240.000,-. Uit de rente van het overgebleven kapitaal zou het exploitatietekort gedekt worden en zouden ook andere gestichten voor bejaardenverpleging bedeed worden. De gemeenteraad keurde dit voorstel goed en besloot tot afstand van maximaal 1 ha gemeentegrond in ruil voor het oude gasthuis dat als museum dienst zou doen.<sup>74</sup>

Nu eindelijk met de voorbereidingen voor de bouw kon worden begonnen werd onder de Schiedamse architecten een prijsvraag uitgeschreven, waarna de hiertoe benoemde jury het plan ‘Avondster’ van P. Sanders het gunstigste beoordeelde.<sup>75</sup> Na de nodige wijzigingen van dit plan en de bestudering door een college van advies voor de bouw en exploitatie werd besloten tot een kamersysteem over te gaan in plaats van het verouderde zalensysteem, hoewel er ‘zedelijke bezwaren’ tegen bestonden.<sup>76</sup>

Toen in 1930 de gemeente een stuk grond ter beschikking stelde aan de Burgemeester Knappertlaan en de raad in 1932 de bouwplannen goedkeurde kon in mei van het daarop volgende jaar met de bouw worden begonnen, die een jaar later voltooid werd.<sup>77</sup> Het oude gebouw werd in eigendom overgedragen aan de gemeente, terwijl het nieuwe gebouw en de grond hypothecair werden verbonden aan het door het Fabrifonds beschikbaar gestelde kapitaal ter voldoening aan artikel 24 van de Armenwet.<sup>78</sup> Van dit gebouw, dat tot op heden als gasthuis dienst doet, werd recentelijk het interieur verbouwd waarbij grotere kamers ontstonden door

- 
74. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 221-222, archief Fabrifonds (geen inv. nr.) stukken betreffende de financiering van de bouw van het Sint Jacobs-Gasthuis, 1908- 1934 1 omslag, notulen gemeenteraad onder andere van 21 mei, 20 dec. 1901, 23 dec. 1902, 25 sept. 1919, 19 dec. 1921, 24 nov. 1922, 13 febr. 1925.
75. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 224, 227, 229.
76. idem, inv. nr. 6 (31 jan. 1930).
77. ibidem, inv. nrs. 223, 231, 233.
78. ibidem, inv. nrs. 220, 222.

samenvoeging van drie kamers tot twee.

De gasthuiskerk bleef in gebruik voor de vroegdiensten van de Hervormden tot 1810 en daarna weer vanaf 1828. Ook de Waalse gemeente bleef van de kerk gebruik maken totdat ze per 1 januari 1828 samengevoegd werd met de Hervormde gemeente, aangezien de laatste Waalse predikant in 1825 was overleden en de gemeente zich in financiële moeilijkheden bevond.<sup>79</sup> (Zie ook bijlage 10, lijst van Waalse predikanten). Een groot deel van de vorige eeuw maakte ook de Lutherse gemeente van de kerk gebruik (1810-1892) en daarnaast, met meer of minder regelmaat, een aantal andere genootschappen, zoals het N.H. Zendingengenootschap (vanaf 1806), de (Lutherse) Kinderkerk, de 'Diaconiekerk' ten behoeve van de Hervormde bedeeden (vanaf 1863), de Vereeniging Paulus (1888, onder andere geleid door Ds. Haverschmidt), de Nederlandsche Protestantenvbond (1894-1909), de Gereformeerde kerk (1912), de N.H. (Geref.) Evangelisatie (1922-1931) en de N.H. Jongelingen Vereeniging. Na de verhuizing naar het nieuwe gebouw kwam ook de gasthuiskerk in handen van de gemeente.<sup>80</sup>

In de negentiende eeuw bleef het *personeelsbestand* min of meer gelijk aan dat van de achttiende eeuw. De dagelijkse leiding berustte bij de binnenregent die, behalve dat hij moest beschikken over een goed en zedig gedrag, lidmaat moest zijn van de 'Christelijke Religie'. Hij voerde 'de geheele directie in het huis en over de aldaar inwonende personen'. Als gevolg had hij het opzicht over de bewoners en het toezicht op het hem ondergeschikt personeel. De binnenregent voerde een eenvoudige administratie van verpleegden en van ontvangen verpleeggelden en had het toezicht op de levering en bewaring van goederen voor de huishouding, waarvan de betalingen door hem verricht werden. Van deze werkzaamheden legde hij verantwoording af aan het college van regenten.<sup>81</sup>

De binnenregent werd bijgestaan door de binnenmoeder of -regentes, die vooral belast was met het toezicht op en het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden. Zij was verantwoording schuldig aan het college van regentessen. Sinds de tweede helft van de negentiende eeuw werden de posten van binnenregent en -regentes door een echtpaar vervuld.<sup>82</sup> Toen in 1930 de binnenregent en -regentes aftraden, werd in hun plaats geen nieuw echtpaar benoemd maar werd aan een directrice de dagelijkse leiding opgedragen, die grotendeels dezelfde taken kreeg te vervullen die voorheen door de binnenregent waren uitgeoefend, maar tevens belast werd met de opname van verpleegden en het aannemen van (lager) personeel. Overigens werd met de aanstelling van een directrice de toestand hersteld zoals die in de zeventiende eeuw en daarvoor was, toen een 'moeder' het gasthuis bestierde.<sup>83</sup> Het onder de binnenregent werkzame personeel bestond oorspronkelijk uit zeven personen, met name een kok, een werkster, vier naaisters en een vrouwen-ziekenoppaster. Later beschikte men ook over dienstboden, wasvrouwen, een ziekenoppasser, een bakker, linnenmeisjes et cetera. Naast dit vaste personeel waren ook een kleermaker, een barbier, dienstboden et cetera voor het gasthuis werkzaam.<sup>84</sup> Een van de verpleegden fungeerde als koster en orgeltrapper van de gasthuiskerk.<sup>85</sup>

De medische verzorging geschiedde nog steeds door de gasthuisdokter of geneesheer, die tevens in stadsdienst was en sinds 1899 directeur van het stadsziekenhuis. Hoewel in 1856 bepaald werd dat de benoeming van de geneesheer door de gemeenteraad diende te geschieden, kwam

79. Koninklijk Besluit 31 oktober 1827 no. 113.

80. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 213.

81. idem, inv. nr. 23.

82. ibidem, inv. nr. 20.

83. ibidem, inv. nr. 37.

84. ibidem, inv. nr. 21.

85. ibidem, inv. nr. 6 (24 nov. 1934).

dit benoemingsrecht in 1869 weer in handen van de regenten. De functie van geneesheer van het gasthuis werd, na het overlijden van de toenmalige geneesheer in 1946, opgeheven, waarna de verpleegden vrij waren in het kiezen van een eigen huisarts. Wel werd een medisch adviseur aan het gasthuis verbonden.

Een ‘wettelijk bevoegde’, dat wil zeggen aan een van de klinische scholen opgeleide heelmeeester, vervulde de taak van de vroegere chirurgijn. Ingevolge de wetten van 1865 betreffende de bevoegdheid van geneeskundigen en de uitoefening van de geneeskunst, waarbij alleen de aan de hogeschool opgeleide ‘genees-, heel- en verloskundigen’ bevoegd werden verklaard, werd de functie van heelmeeester opgeheven.<sup>86</sup> Zijn taak werd sindsdien vervuld door een verpleegster, die in het bijzonder belast was met de verpleging van zieke en hulpbehoevende bewoners. Tevens verving zij de binnenregentes bij haar afwezigheid en trad zij als hoofd van het gasthuis op bij afwezigheid van zowel de binnenregent als de binnenregentes. Eerst in 1936 echter werd een gediplomeerd verpleegster aangenomen.<sup>87</sup> Toen in 1934 het nieuwe gebouw betrokken werd, werd ook het personeelsbestand uitgebreid, zodat het daarna uit zo’n 20 leden bestond. Heden ten dage zijn er zo’n 35 personeelsleden werkzaam, met, behalve de directrice, een administratrice, een hoofd- en meerdere hulpverpleegkundigen, bejaardenhelpsters en -verzorgsters, koks en keukenassistentes, een afdelingsassistente, een linnenjuffrouw, een technicus et cetera.<sup>88</sup>

Hoewel in de eerste helft van de vorige eeuw het *bewonersbestand* voornamelijk bestond uit ‘dezulke die door ligchaamszwakte, gebreken of ouderdom niet meer in staat zijn door handenarbeid in hun onderhoud te voorzien’, betekent dat niet dat er toen geen andere bewoners meer aanwezig waren.<sup>89</sup> Nog in die tijd werden personen in ‘civiele bewaring’ in het gasthuis ondergebracht, die overigens hun ‘mondbehoeften’ zelf moesten bekostigen bij afkoop van de gevangenschap.<sup>90</sup>

Ook bleef het gasthuis dienst doen als ziekenhuis voor in de stad verblijvende vreemdelingen, met name voor dienstboden en zeelieden. Ter bestrijding van de verpleegkosten van deze laatsten werd, in navolging van andere steden, in 1796 een belasting ingesteld waarbij van alle schepen die Schiedam aandeden 2 stuivers per ijk last werd geheven.<sup>91</sup> Toen in 1806 nieuwe stedelijke belastingen werden ingevoerd, werd deze heffing weer afgeschaft en werden deze ‘ongestelde vreemdelingen’ wederom gratis verpleegd.<sup>92</sup> Toen in 1849 het aantal zieke matrozen danig was toegenomen besloot men aan deze kosteloze verpleging een einde te maken en per 1 januari 1850 een verpleggeld te heffen van f 1,50 per week, dat ook voldaan moest worden door dienstboden en alle andere ‘vreemde’ (buitenstedse) zieken.<sup>93</sup> Deze regeling is van korte duur geweest want in 1855 besloot men in het geheel geen zieken meer op te nemen, overwegende dat het gasthuis toen niet meer dan een ‘bestedelingenhuis voor oude en gebrekkige lieden’ was en dat bovendien het stadsziekenhuis, sinds 1839 aan de Laan gevestigd, geschikter was voor de verpleging van deze zieken. Wel bleven er een geneesheer en een heelmeeester aan het gasthuis verbonden en bleef de ziekenzaal gehandhaafd, echter alleen voor

86. ibidem, inv. nr. 22, Wetten van 1 juni 1865 Staatsblad nrs. 59, 60. Zie ook Dr. E.D. Baumann: ‘Uit drie eeuwen Nederlandse Geneeskunde’, Amsterdam z.d. pag. 287.

87. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 25.

88. Zie noot 84.

89. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 9 (reglement 1856 Art. 8).

90. ibidem, inv. nr. 1(9 januari 1804).

91. ibidem, inv. nr. 161.

92. ibidem, inv. nr. 1(20 dec. 1806).

93. ibidem, inv. nr. 2 (20 dec. 1849).

de 'oude lieden', die tot op heden de enige bewoners bleven.<sup>94</sup>

Hoewel er aanvankelijk, behalve bestedelingen, ook nog commensalen werden opgenomen, dat wil zeggen mensen die zichzelf inkochten, komen deze later in de negentiende eeuw niet meer voor. Dan zijn het nog slechts de 'schamele lieden' die door ouderdom niet meer in hun eigen onderhoud konden voorzien en dan met name 'arbeidslieden' zoals timmerlieden, metselaars, sjouwers, zakkendragers, brandersknechts en zeelieden.<sup>95</sup> Ook in deze eeuw werd nog van de bewoners gezegd dat 'de soort mensen welke wij hier in Schiedam hebben - een arbeidersbevolking van 80% - van dien aard is dat wij hier geen beter gesitueerden hebben'.<sup>96</sup> De mannelijke en vrouwelijke bewoners waren ondergebracht in afzonderlijke zalen en aangezien ook echtparen hierdoor van elkaar gescheiden werden, leidde dit tot kritiek van buiten af. Daarom werden in 1912 enkele vertrekken voor gehuwden ingericht, 'waarvan de wenschelijkheid is gebleken'.<sup>97</sup>

In de gehele vorige eeuw waren in het gasthuis gemiddeld zo'n 100 á 110 bewoners ondergebracht, terwijl, mede ten gevolge van de stichting van andere bejaardentehuizen (St. Liduinagesticht in 1862, Gereformeerd Rusthuis in 1923, Hervormd Rusthuis in 1932) in het begin van deze eeuw er gemiddeld niet meer dan zo'n 55 waren. Na de opening van het nieuwe gebouw in 1934 was er plaats voor 115 personen maar nadat recentelijk grotere kamers werden aangebracht wordt het thans bevolkt door 75 bewoners.<sup>98</sup>

De gelden voor het onderhoud van de bewoners werden aangezuiverd door de Magistraats Armenkamer (thans Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken) of door de diaconieën van de verschillende kerkgenootschappen of door particulieren.<sup>99</sup>

Nadat in 1855 de laatste vreemdelingen vertrokken waren gold de bepaling dat alleen inwoners van Schiedam opgenomen konden worden en ook tegenwoordig moeten de gegadigden voor opneming tenminste vijf jaar in Schiedam woonachtig zijn geweest. Hoewel oorspronkelijk geen leeftijdsbepaling gold moeten zij sinds de regeling van 1966 tenminste 65 jaar zijn geweest.<sup>100</sup>

De *economische teruggang* in de Franse tijd en de toen doorgevoerde tiërcering bleven nog lange tijd gevolgen hebben voor het gasthuis aangezien het niet meer in staat bleek uit eigen middelen te bestaan, te minder niet omdat het ook nog belast bleef met de geldlening voor de bouw in 1786. Ook nadat de stad deze lening in 1823 had overgenomen moest het gasthuis nog lang met grote bedragen aan stedelijke subsidies in stand gehouden worden en eerst in 1852 bleek het weer in staat een sluitende begroting te kunnen leveren.<sup>101</sup> Wel kon het gasthuis, behalve de verpleeggelden, nog over enkele andere inkomsten beschikken. Het recht van het beste kled, in 1798 opgeheven, werd op aandrang van de regenten in 1804 weer hersteld aangezien het destijds 'door eene daartoe gansch onbevoegde macht' was ingetrokken. Tot 1843 is dit recht in stand gebleven toen het raadslid Rijnbende voorstelde het af te schaffen aangezien het een 'middeleeuwsche instelling' betrof die in strijd werd bevonden met de Staatsregeling. Bij raadsbesluit van 30 januari werd het dan ook definitief opgeheven.<sup>102</sup>

94. ibidem, inv. nr. 3 (8 febr. 1855).

95. ibidem, inv. nr. 8 (staat van 1852).

96. ibidem, inv. nr. 6 (21 sept. 1927).

97. ibidem, inv. nr. 6 (13 maart 1912).

98. ibidem, inv. nr. 8 passim.

99. ibidem, inv. nrs. 40, 47-48.

100. ibidem, inv. nrs. 9-10.

101. GA Schiedam, Stadsbestuur van 1808 tot en met 1815 inv. nr. 3560D, ASJG inv. nrs. 67, 111, 162.

102. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 16. SECR inv. nr. 402 nr. 6.

Ook beschikte het gasthuis weer over inkomsten uit enkele onroerende goederen; sedert 1801 bezat men een pand in de Lange Kerkstraat en sinds 1818 bezat men enkele huizen aan de Lange Achterweg, welke laatsten men tot 1934 in eigendom heeft gehad toen ze, samen met het oude gasthuis, aan de gemeente werden overgedragen.<sup>103</sup> De overige fondsen van het gasthuis bestonden uit inschrijvingen in het grootboek der Nationaal Werkelijke Schuld of werden belegd in hypotheeken.<sup>104</sup> Stond het vermogensbeheer oorspronkelijk onder het toezicht van de stad, sinds de Armenwet van 1854 waren het de Gedeputeerde Staten die dit toezicht uitoefenden en was van hen toestemming vereist voor vermogenshandelingen die ‘buiten het gewoon beheer’ vielen. Over dit gewone beheer werd wel verantwoording afgelegd aan het stadsbestuur in de vorm van rekeningen en begrotingen.<sup>105</sup> Ook bleef de stad subsidies verstrekken in moeilijke tijden, zo in het eerste kwart van deze eeuw.<sup>106</sup>

Sinds 1935 ontving het gasthuis uit de rente van het Fabrifonds een jaarlijkse bijdrage, evenals andere bejaardentehuizen.<sup>107</sup>

Ingevolge artikel 89 van de in 1965 in werking getreden Algemene Bijstandswet, bepaalde de gemeenteraad een jaar later dat alle bezittingen en schulden van het gasthuis aan de gemeente behoorden over te gaan. Nadat echter het gasthuis in een stichting werd omgezet en men tot de bevinding kwam dat de werkzaamheden van het gasthuis van geheel andere aard zijn dan het verlenen van bijstand in de zin der wet, werd het raadsbesluit in 1969 weer ongedaan gemaakt. Tot op heden fungeert het gasthuis als een zelfstandige stichting die echter rekenplichtig is gebleven aan het stadsbestuur.<sup>108</sup>

Hoewel het *bestuur* van het gasthuis nog steeds werd uitgeoefend door vier regenten, daarin voor de huishoudelijke zaken bijgestaan door een gelijk aantal regentessen, geschiedde de benoeming van deze colleges anders dan voorheen. Na de afschaffing van de oude stedelijke bestuurscolleges in 1795 en dus ook van het college van de Weth, was het de gemeenteraad die, uit een door de regenten opgestelde voordracht van twee personen voor elke opengevallen plaats, de regenten benoemde.

Evenals in 1672 werd in 1817 bepaald dat de helft van het aantal regenten zou worden gekozen uit het stadsbestuur, dat wil zeggen uit de gemeenteraad.

Toen in 1852 een verordening op de wijze van benoeming van bestuursleden van godshuizen werd uitgevaardigd, werd de benoemingsprocedure zodanig gewijzigd dat de regenten niet meer op voordracht maar op aanbeveling werden benoemd en dat Burgemeester en Wethouders een aanbeveling van twee personen hieraan konden toevoegen.<sup>109</sup> In de praktijk heeft deze regeling slechts eenmaal tot moeilijkheden met het gemeentebestuur geleid toen in 1860 P.J. van Dijk, die in het geheel niet op de aanbeveling voorkwam, door de gemeenteraad tot regent werd

103. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 248-249.

104. idem, inv. nrs. 345-346, 348.

105. Eerste hoofdstuk, derde afdeling art. 16 en 17. Als handelingen buiten het gewone beheer werden beschouwd het opnemen van gelden; vervreemden, uitgeven op erfpacht, verruilen of verpanden van onroerende goederen; verkopen of overdragen van inschrijvingen in het grootboek N.W.S. of van andere effecten et cetera. Artikel 19 bepaalt dat de begrotingen en rekeningen door de gemeenteraad moeten worden goedgekeurd. Editie L.N. Schuurman, Zwolle 1854.

106. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 162.

107. idem, inv. nr. 222.

108. GA Schiedam, Archief Gemeentebestuur 1960-1969 notulen gemeenteraad 19 dec. 1966 en 27 oct. 1969, verzameling raadsstukken 1966 nr. 278, 1969 nr. 250.

109. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 18: resolutie burgemeesteren 24 maart 1817, notulen gemeenteraad 23 febr. 1852 no. 33.

benoemd. Uit protest hiertegen traden de overige drie regenten en alle regentessen af, waarna zij zichzelf weer beschikbaar stelden. De benoeming van Van Dijk bleef echter gehandhaafd.<sup>110</sup> Toen in 1854 de Armenwet van kracht werd, werd het gasthuis gerangschikt onder die ‘instellingen van gemengden aard, in welker regeling of bestuur door de burgerlijke overheid en van wege eene kerkelijke gemeente of door bijzondere personen of bijzondere, niet kerkelijke, verenigingen gezamenlijk wordt voorzien’ (Artikel 2d). Evenals de regeling van 1817 werd hiermee de semi-gemeentelijke status van het gasthuis tot uiting gebracht. De procedure van de regentenbenoeming veranderde hiermee overigens niet.<sup>111</sup>

Hoewel de regenten en regentessen oorspronkelijk ‘ad vitam’, dat wil zeggen voor het leven, werden benoemd, kwam hieraan in 1910 een eind toen, na aanvankelijk bezwaar van de regenten, een regeling van periodieke aftreding werd ingesteld. Regenten en regentessen werden daarna voor de tijd van acht jaar benoemd en traden beurtelings om het jaar af.

Met het oog op het nieuw te bouwen gasthuis werden in 1926 de oude colleges van regenten en regentessen vervangen door één college, bestaande uit tien zowel mannelijke als vrouwelijke regenten, die voor vijf jaar werden benoemd en waarvan er elk jaar twee aftraden. Zij werden benoemd door de gemeenteraad namens die instellingen van weldadigheid die tenminste vijf verpleegden in het gasthuis besteed hadden. De ‘dames-regenten’ overigens bleven de huishoudelijke zaken behartigen.

In 1936 werd deze regeling zodanig gewijzigd dat er namens de gemeentelijke dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon en overigens namens de diaconieën en arbesturen van alle gezindten die zich de verzorging van oude van dagen ten doel stelden, tenminste een lid in het college zitting nam. Tegenwoordig hebben de ‘bestuursleden’ zitting namens de verschillende levensbeschouwelijke groeperingen.<sup>112</sup>

Het voorzitterschap van het regentencollege werd in de negentiende eeuw bekleed door een van die leden die tevens lid was van het stadsbestuur, ‘zoo als voormaals altoos plaats heeft gehad’. In de regel was dit degene die het langst zitting in het college had gehad.<sup>113</sup> Sinds het regentschap van P. J. van Dijk van Mathenesse echter werd het gebruikelijk dat de burgemeester van Schiedam het voorzitterschap op zich nam; toen hij in 1866 tot burgemeester werd benoemd bleef hij zitting houden in het college, hoewel een van zijn voorgangers, S. Rijnbende, de functies van gasthuisregent en burgemeester onverenigbaar achtte. Laatstgenoemde zegde in 1845 toen hij tot burgemeester werd benoemd zijn regentschap dan ook op.<sup>114</sup>

Alle na P.J. van Dijk benoemde burgemeesters echter werden tevens bekleed met het voorzitterschap van het regentencollege en ook tegenwoordig is de burgemeester voorzitter van het gasthuisbestuur.<sup>115</sup>

### 3. Het archief

#### 3.1 geschiedenis

Hoewel het gasthuis, zijnde gesticht in 1276 en waarvan het oudste stuk van 1286 dateert, als een van de oudste instellingen van Schiedam geldt, is over het archief niet eerder iets bekend dan uit het begin van de vorige eeuw en dan nog slechts over de privileges van het beste kleeed.

110. idem inv. nr. 3 (9 juli, 12 november 1860).

111. Zie noot 105.

112. GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 6, 9-10, 18-19.

113. Resolutie burgemeesteren 11 april 1816 (in ASJG inv. nr. 18).

114. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 2 (19 dec. 1844).

115. idem, inv. nr. 9 (reglement 1936 art. 6).

Toen in 1801 in verband met de nagestreefde herinvoering van dit recht naar deze stukken werd gezocht moest men constateren dat ze 'na alles nauwkeurig nagezien te hebben, echter niet konden gevonden worden, door de voorgaande regenten niet waren overgeleeverd'. Navraag bij de oud regenten had echter geen resultaat. Toen enkele jaren later daarentegen het recht van het beste kleed werd hersteld, kon de voorzitter van het regentencollege tevens de mededeling doen dat 'ter deezer geleegenheid bij toeval was te regt gekomen alle de origineele stukken rakende het regt van het opperste kleed, welken bij de notulen van den 18 april 1801 als vermist zijn opgegeven en welke stukken als nu in de ijzere kist zijn gecustodieerd'. De kist waar hier sprake van is wordt vaker genoemd in de notulen als bergplaats van geldwaardige papieren en bevond zich in de regentenkamer waar ook de rest van het archief was ondergebracht.

Een kwart eeuw later werd door de gouverneur van Zuid-Holland, naar aanleiding van het Koninklijk Besluit van 23 december 1826 nr. 186 over de bewaring van oude archieven, in zijn brief van 4 september 1829 bij B&W van Schiedam geïnformeerd naar archivalia van godshuizen van voor 1600, overwegende 'dat zoodanige stukken aan de vergetelheid ontrukkt en aan de geleerde bekend gemaakt worden'. Naar aanleiding van dit schrijven berichtten de gasthuisregenten aan B&W dat in het gasthuisarchief geen stukken van voor 1600 konden worden gevonden behalve de privileges van het beste kleed. Afgezien van een circulaire van de Commissaris des Konings van 1853, houdende een aanbeveling tot zorgvuldige bewaring der archieven, die voor kennisgeving werd aangenomen, en een aankondiging van een tentoonstelling van oudheden in Delft in 1863, als gevolg waarvan het archief werd nagezocht op stukken 'die zich door hunne merkwaardigheid aanbevelen', wordt lange tijd niets meer over het archief vernomen.

Op verzoek van de voorzitter van het regentencollege werden in 1900, door bemiddeling van de toenmalige gemeentearchivaris Jhr. Mr. Tj. A.M.A. Humalda van Eysinga, door de bij het Algemeen Rijksarchief werkende J. Bruggeman afschriften en vertalingen gemaakt van de stukken van het beste kleed. Eerst in 1912 wordt iets vernomen over overige archivalia, toen de binnenregent aanbood het archief vanaf het jaar 1800 te 'inventariseren en te ordenen', hetgeen door de regenten met blijdschap (werd) aangehoord'. Blijkens de van deze ordening overgeleverde lijst werd van een aantal losse stukken van 1800 tot 1880 in chronologische volgorde een beknopte inhoud gegeven en werd een deel van deze stukken van een volgnummer voorzien. Van een inventarisatie in archivistische zin van het woord was dan ook geen sprake. Nadat de stukken van het beste kleed enkele malen voor wetenschappelijke doeleinden waren uitgeleend werden ze in 1928 opgeborgen in de 'kleine brandkast' in de burgemeesterskamer van het raadhuis aan de Grote Markt.

Nadat het gasthuis in 1934 het nieuwe gebouw betrokken had en het oude aan de gemeente Schiedam was overgedragen, werd de gemeentearchivaris Dr. C.R. Vermaas door B&W opgedragen een historisch onderzoek in te stellen naar aanleiding waarvan de regenten werd verzocht het gasthuisarchief tijdelijk aan het Gemeentearchief in bewaring te geven. Na de voltooiing van dit onderzoek zette Vermaas zich aan de inventarisatie van het archief na vastgesteld te hebben dat het 'in een niet te omschrijven toestand van verwaarlozing en verval' verkeerde, waarbij 'talrijke losse stukken voor een groot deel door elkaar (waren) gevallen'. Op verzoek van Vermaas werden een zestigtal registers hersteld en werden stukken die niet meer van administratief belang waren bij het overige archief gevoegd. In augustus 1935 werd de inventarisatie voltooid en werden de regenten verzocht het archief blijvend aan het Gemeentearchief in bewaring te geven, hetgeen door de regenten werd toegestaan. In 1965 werd een aanvulling op het archief naar het Gemeentearchief overgebracht en in 1979 zette ondergetekende zich aan een hernieuwde inventarisatie, ter gelegenheid waarvan in het jaar daarop het archief wederom werd aangevuld. In het zelfde jaar kwam de nieuwe inventaris



gereed.<sup>116</sup> In 1997 werd opnieuw een aanvulling overgebracht. Bij inventarisatie zijn de beschrijvingen van de stukken geïntegreerd in de in 1982 gereedgekomen inventaris. *Het archief van de Waalse gemeente*, dat na de opheffing van dit kerkgenootschap in 1827 in het gasthuis was achtergebleven, bleef lange tijd onopgemerkt in de consistoriekamer staan waar het in een kist was opgeborgen.

In 1847 verzochten enkele oud kerkenraadsleden dit archief over te mogen nemen, hetgeen door de regenten zou worden toegestaan nadat het was doorzocht op eigendommen van het gasthuis. Daarna echter werd niets meer over deze zaak vernomen totdat in 1856 de Hervormde Kerkenraad verzocht de archiefkist, waarvan de sleutels in het ongerede waren geraakt, te openen in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de kerkenraden van de Hervormde en voormalige Waalse gemeente en van de regenten om vervolgens het archief over te dragen ‘aan de corporatie bij welke die zal blijken te behooren’. De regenten konden zich niet met dit voorstel verenigen maar besloten de kist te openen in aanwezigheid van voormalige kerkenraadsleden van de Waalse gemeente, waarna het archief werd overgedragen aan de ‘Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken in Nederland’ te Amsterdam. Tegenwoordig berust dit archief in de Waalse Bibliotheek te Amsterdam met uitzondering van een viertal delen die eigendom zijn van het Schiedamse Gemeentearchief.<sup>117</sup>

### 3.2 archiefvorming

Hoewel het gasthuisarchief reeds in 1286 aanvangt en men daarom zou verwachten een vrij compleet geheel aan te treffen, blijkt dit echter niet het geval te zijn.

Afgezien van de privileges is er uit de middeleeuwen niets overgeleverd, beginnen de rekeningen eerst in 1640, de verpleegdenadministratie in 1681 en de notulen pas in 1800. Ook op andere plaatsen vallen grote lacunes op en kan geconstateerd worden dat het hoofdbestanddeel van het archief uit de 18e tot de 20e eeuw dateert. Hierbij zij opgemerkt dat uit de 18e eeuw vooral de waardepapieren zijn bewaard en dat eerst vanaf de 19e eeuw een vrij compleet geheel bestaat. Vele stukken zijn dus verloren gegaan aangezien de regenten in het verleden blijkbaar nogal onzorgvuldig met het archief zijn omgegaan. Hoewel daarover geen verdere gegevens bekend zijn kan men vermoeden dat bij de verschillende verbouwingen van het gasthuis tegelijkertijd hoeveelheden oud archief zijn ‘opgeruimd’.

Om bovengenoemde reden krijgt men eerst vanaf de negentiende eeuw een indruk van de archiefvorming en daarbij kan men vaststellen dat deze geheel niet consequent was en voornamelijk afhing van de willekeur van de fungerende secretaris. Zo werd door de ene een gedeeltelijk notulenstelsel gehanteerd waarbij de stukken werden genummerd in de volgorde van behandeling maar waarbij weer van afgeweken werd bij sommige aangelegde rubrieken, waarna een volgende dit stelsel weer ongedaan maakte en de stukken onderwerpsgewijs borg. In sommige periodes van de 19e eeuw treft men een dorsale nummering op de ingekomen en minuten van uitgaande stukken aan, terwijl dit in andere weer niet het geval is, vaak ook is de oude nummering weer doorgestreept. In de twintigste eeuw werden de stukken meestal onderwerpsgewijs in ordners geborgen. Agenda's of indicateurs en dergelijke zijn blijkbaar nimmer opgemaakt. Naast de ingekomen en minuten van uitgaande stukken zijn er ook series gevormd, met name bij de financiële- en verpleegdenadministratie. Behalve de secretaris en de

116. idem, inv. nrs. 1 (18 april, 16 mei 1801, 18 febr., 17 maart 1804, 16 sept. 1829), 3 (23 okt. 1856, 19 jan. 1863), 5 (22 jan. 1900, 17 juni 1907), 6 (13 nov. 1912, 19 dec. 1927, 27 sept. 1928, 10 juli 1930, 21 febr., 20 okt. 1935), 349 passim.

117. idem, inv. nrs. 2 (16 dec. 1847), 3 (23 okt. 1856, 29 jan., 25 febr. 1857, 4 maart 1858), 350 passim.

penningmeester voerde ook de binnenregent respectievelijk de directrice een eigen administratie waarbij registers van verpleegden, kasboeken en de zogenaamde dagboeken werden opgemaakt (inv. nrs. 26- 36, 52, 171, 173-186, 403).

Van de regentessen zijn notulen noch overige stukken overgeleverd en waarschijnlijk zijn die ook niet opgemaakt aangezien ze slechts met de aankopen voor en het toezicht op de huishouding belast waren. Wel werden sinds het reglement van 1856 jaarlijks gecombineerde vergaderingen van regenten en regentessen gehouden waarvan de verslagen in de notulen van regenten zijn opgetekend.

Overigens kan opgemerkt worden dat het overgeleverde archief zeven strekkende meters beslaat en in redelijke tot goede staat verkeert.

#### **4. Verantwoording van de inventarisatie**

Was de nu bijna vijftig jaar geleden door Vermaas gemaakte, handgeschreven inventaris al incompleet doordat de stukken van het beste kleed er niet in waren beschreven, door de latere aanvullingen op het archief ontstond de behoefte aan een nieuwe inventaris. Het eerste gedeelte van deze nieuwe toegang werd vervaardigd in 1982. Het betreft de beschrijvingen van de stukken die zich op dat moment in het Gemeentearchief bevonden, te weten inv. nrs. 1-356. Na 1992 heeft het Gemeentearchief nog een aanvulling op het archief van het Sint Jacobs-Gasthuis ontvangen. Deze stukken werden in 1997 beschreven en in 2005 geïntegreerd in de inventaris uit 1982.

Hoewel Vermaas wel aangeeft in welke toestand het archief destijds verkeerde, vermeldt hij niet in welke mate in het archief nog een oude ordening te ontdekken was en op welke wijze hij daarvan is afgeweken. In zijn inventaris komen behalve de stukken van algemene aard een vijftal rubrieken voor.

Bij de hernieuwde inventarisatie is dit schema in zoverre gewijzigd dat de stukken van algemene aard in een aparte afdeling werden ondergebracht, waarnaast een afdeling 'Stukken van bijzondere aard' ontstond waar de rubrieken werden ondergebracht. Behalve dat de stukken van het beste kleed nu ook werden beschreven en in een aparte rubriek werden ondergebracht, ontstonden nog twee nieuwe rubrieken, te weten 'Regenten en regentessen' en 'Geschiedenis en archief'.

In de inventaris Vermaas worden een zevental omslagen 'bijlagen bij de notulen' genoemd (Oud inv. nrs. 6- 12). Niet duidelijk is in hoeverre Vermaas deze serie aantrof of in hoeverre deze door hem is ge(re)construeerd. Bij nadere beschouwing bleek mij echter dat deze bijlagen voor het merendeel onderwerpen of zaken betroffen die ook al bij de stukken van bijzondere aard voorkwamen, soms zelfs kon men hier stukken aantreffen waarvan de vervolgbleden elders waren ondergebracht. Aangezien men, zoals gesteld, nimmer een consequent notulenstelsel heeft gebruikt, meende ik dan ook deze bijlagen uiteen te moeten nemen en bij de stukken van bijzondere aard onder te brengen, temeer daar deze serie gemakkelijk is te herstellen aan de hand van de inventaris Vermaas in vergelijking met de nieuwe inventaris. De drie stukken die bij deze herschikking zijn overgebleven en niet konden worden ondergebracht zijn te vinden in de rubriek 'overig'.

In de tiende en laatste rubriek is een stuk te vinden zonder gebleken verband met het gasthuisarchief. Op welke wijze dit stuk hierbij verzeild is geraakt is niet bekend, wel dat het zich in 1900 al daarbij bevond.

Dat de einddata van de stukken zeer verschillend zijn vindt zijn verklaring in het feit dat het hier een nog steeds bestaande administratie betreft; voor zover de stukken laatstelijk zijn overgedragen, zijn ze hier beschreven, met uitzondering evenwel van die welke niet van historisch belang geacht werden en vernietigd zijn. Van laatstgenoemde stukken wordt een

opgave gedaan in de 'lijst van vernietigde stukken'. In de concordans wordt aangegeven wat de nummering van het archief volgens Vermaas is geweest.

Tenslotte kan voor de ontstaansgeschiedenis van deze inventaris verwezen worden naar het voorwoord.

Stukken jonger dan twintig jaar zijn niet openbaar.

## 5. Wijze van citeren

Verwijzing naar archiefstukken uit dit archief geschiedt door (eerste maal altijd volledig): Gemeentearchief Schiedam, Archief van het Sint Jacobs-Gasthuis, 1286-1987, inv. nr.....: of (verkort) GA Schiedam, ASJG, inv. nr....

## 6. Lijst met gebruikte afkortingen

AK	Archief Koningsveld
ARA	Algemeen Rijksarchief
ASJG	Archief Sint Jacobs-Gasthuis
GA Schiedam	Gemeentearchief Schiedam
GvS	Gerechten van Schiedam (oud ORA)
H.S.	Handschriften (verzameling)
K.B.	Koninklijk Besluit
NWS	Nationaal Werkelijke Schuld
OBH	Oorkondenboek van Holland en Zeeland
OVR	Oude Vaderlandsche Rechtsbronnen
SECR	Secretarie = Stads- respectievelijk Gemeentebestuur van Schiedam
w.g.	was getekend

## INVENTARIS

### I. Stukken van algemene aard

- 1-6. Notulen van de vergaderingen van het college van regenten en van de gecombineerde vergaderingen van de colleges van regenten en regentessen, 1800-1939.  
6 delen
1. 1800 januari 11-1831 december 21.
  2. 1832 januari 25-1852 december 23.
  3. 1853 januari 20-1872 september 16.
  4. 1872 oktober 21-1891 augustus 17.
  5. 1891 september 21-1909 februari 8.
  6. 1909 februari 25-1939 februari 2.
8. Staten houdende jaaropgaven van de aantallen verpleegden, de toestand van de financiën en overige gegevens, met bijbehorende correspondentie 'statistiek', 1810-1949.  
1 pak  
*N.B.: Met lacunes.*
7. Brievenboek van het college van regenten, 1854-1919.  
1 deel  
*N.B.: Enkele minuten ingeplakt, andere los inliggend.*
357. Notulen van bestuursvergaderingen, 1976-1986. Fotokopieën.  
1 omslag  
*N.B.: Incompleteet.*
358. Bijlagen bij de notulen, 1965-1983.  
1 pak

### II. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen

#### 1. Privileges betreffende het beste kleed

*N.B.: Zie ook inv. nrs. 158-159, rubriek 5.2 'administratie'.*

11. Akte waarbij schepenen van 'Niewendamme' (Schiedam) besluiten dat het gasthuis het beste kleed zal besterven van eenieder die binnen de jurisdictie van 'Nieuwendamme' woont en waarbij twee mannen worden aangesteld om jaarlijks rekening af te leggen van de ontvangst uit het recht op het beste kleed, 1286.  
1 charter  
*N.B.: Zie regest nr. 1.*
12. Akte waarbij Swederus, bisschop van Utrecht, de privileges van het gasthuis bevestigt, met translaat, 1430.  
1 charter en 1 stuk  
*N.B.: Uithangend zegel beschadigd. Zie regest nr. 2.*

13. Vidimus van schout, burgemeesters, schepenen en raad van de stad Schiedam van de akte van 1286 inzake het beste kleed, 1431.  
1 charter  
*N.B.: Uithangend het kleinzegeel van de stad. Zie regest nr. 3.*
14. Akte waarbij Johannes Philipz., Poncianus Dirkz. en Johannes Paulusz., priesters te Schiedam, verklaren dat de bepaling betreffende het beste kleed ook voor hun en hun opvolgers van toepassing is, met akte waarbij David van Bourgondië, bisschop van Utrecht, deze verklaring bevestigt, 1468. Met translaat, 16<sup>e</sup> eeuw.  
2 getransfigureerde charters en 1 stuk  
*N.B.: Zie regest nrs. 4 en 5.*
15. Akte waarbij Karel (V) de akte van 1286 betreffende het beste kleed bevestigt, 1531. Met authentiek afschrift.  
2 charters  
*N.B.: Zie regest nr. 6.*
16. Uittreksels uit de resoluties van de municipaliteit respectievelijk raad van de stad Schiedam betreffende de opheffing, herinvoering en opheffing van het recht op het beste kleed, 1798, 1804, 1843.  
3 stukken

## 2. Regenten en regentessen

*N.B.: Stukken betreffende de directrices van het gasthuis zijn opgenomen onder rubriek 3 'personeel'.*

17. Uittreksel uit de resoluties van burgemeesters en vroedschappen houdende het besluit tot benoeming van regenten tot kerkmeesters van de gasthuiskerk en de toekenning van een jaarlijkse uitkering aan de Franse predikant, 1740.  
1 stuk
18. Stukken betreffende de benoeming en het ontslag van leden van de colleges van regenten en regentessen, 1816-1942.  
1 pak
23. Instructies voor de binnenregent van het gasthuis, 1849, 1922. Met ingekomen en minuut van uitgaande brief betreffende deze instructies, 1926.  
1 omslag
24. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanstelling, het ontslag en de pensioenregeling van binnenregenten en -regentessen, 1858-1933.  
1 omslag
19. Stukken betreffende de uitbreiding van het college van regenten tot tien personen, de opheffing van het college van regentessen en de wijziging van het reglement in verband hiermee, 1926-1927.  
1 omslag  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 9, rubriek 4.3 'verzorging'.*

- 394-401. Ingekomen stukken bij en minuten van uitgaande stukken van de directrice, 1964-1987.  
8 pakken  
394. 1964-1972.  
395. 1972-1974.  
396. 1974-1979.  
397. 1979-1982.  
398. 1982-1984.  
399. 1984-1985.  
400. 1985-1986.  
401. 1986-1987.

### 3. Personeel

20. Reglementen voor de binnenmoeder van het gasthuis, 1817, 1850.  
2 stukken
21. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanstelling, salariëring, werkzaamheden, het verlof en het ontslag van de bakker, barbier, verpleegster, portier, zusters en andere personeelsleden, 1823, 1865-1949, 1969.  
1 omslag
22. Ingekomen stukken betreffende de aanstelling en het ontslag van geneesheren en heelmeesters, 1829, 1843-1920.  
1 omslag  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 103, rubriek 5.1 'verantwoording'.*
25. Instructies voor de geneesheer en de assistente/verpleegster van het gasthuis, 1912, 1922 en z.d.  
1 omslag
- 424-426. Registers houdende maandelijkse opgaven van de aantallen verpleegden en personeelsleden, 1922-1950.  
3 delen  
424. 1922-1928.  
425. 1929-1934 juni.  
426. 1934 juli-1950.
37. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanstelling, het ontslag en de pensioenregeling van de directrices, 1930-1948.  
1 omslag
38. Lijsten van uitbetaalde week- en maandsalarissen, 1934-1944, 1951-1953, 1955-1969.  
1 pak
388. Stukken betreffende personeelsaangelegenheden, 1955-1977.  
1 pak

389. Personeelskaarten, ca. 1965-ca. 1970.  
1 kaartsysteem
390. Stukken betreffende de pensioenvoorziening voor het personeel, 1966-1973.  
1 omslag
391. Register van werkroosters, 1969-1974.  
1 deel
404. Ingekomen stukken bij de directrice als lid van de *Vereniging van Directies van Bejaardentehuizen (VDB)*, 1973-1985.  
1 pak
392. Stukken betreffende de vacature voor de functie van directrice, 1974.  
1 omslag
405. Ingekomen stukken bij de directrice als lid van de sectie huisvesting van de Stichting Raad voor het Bejaardenwerk, 1975-1977.  
1 pak

#### **4. Verpleegden**

*N.B.: Zie ook inv. nr. 158, rubriek 5.2 'administratie'.*

##### **4.1 opname en registratie**

39. Register van ingekomen verpleegden als bestellingen van de Magistraats Armenkamer en de diaconie, 1681-1756 Met opgaven van de jaarlijks door de Magistraats Armenkamer en de diaconie te betalen verpleeggelden, 1708-1756. (Nadere toegang in ladenkast studiezaal).  
1 deel  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*
41. Register van ingekomen verpleegden als 'ordinaer commesael', 1697-1754. (Nadere toegang in ladenkast studiezaal).  
1 deel  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*
42. Lijsten van ingekomen mannelijke en vrouwelijke verpleegden als commensalen en als bestellingen, 1728-1761. (Nadere toegang in ladenkast studiezaal).  
2 stukken  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*
43. Register van de ingekomen mannelijke en vrouwelijke verpleegden als commensalen, 1735-1832, 1745-1832, en van de ingekomen mannelijke en vrouwelijke verpleegden als bestellingen van de Magistraats Armenkamer en de diaconie, 1740-1839, 1728-1839. (Nadere toegang in ladenkast studiezaal).  
1 deel  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*

46. Akten waarbij het stadsbestuur toestemming verleent verpleegden op te nemen, 1780-1794. (Nadere toegang in ladenkast studiezaal).  
1 omslag  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*
49. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de opname, verzorging, pensioenregeling, het ontslag en het overlijden van verpleegden, 1809-1950.  
1 omslag
353. Uittreksel van de notulen van de raad van de stad Schiedam houdende het ontslag van Katharina Hartman als schoolmeesteresse van de stads Kleine Armschool, 1816.  
1 stuk
355. Uittreksel van de resoluties van burgemeesteren van Schiedam betreffende de afscheiding van de stad Schiedam van Oud-Mathenesse en van Nieuwland c.a., met betrekking tot het vervallen van betalingen onderstand, 1816.  
1 stuk
52. Formulieren houdende maandelijkse opgaven van de ingekomen, vertrokken en overleden verpleegden, opgemaakt door de binnenregent, 1869-1892, 1916-1926,  
1 pak
53. Ingekomen brieven van de Commissie tot Beheer der Fondsen van de Vernietigde Gilden houdende opdracht verpleegden op te nemen op kosten van de Commissie, 1873-1880, 1908, 1938.  
1 omslag
55. Ingekomen brieven van de gemeente Schiedam betreffende de eventueel op kiezerslijsten voorkomende personen die onderstand van het gasthuis hebben genoten, 1888-1912.  
1 omslag
- Registers houdende maandelijkse opgaven van de aantallen verpleegden en personeelsleden, 1922-1950.  
--- 1922-1928.  
--- 1929-1934 juni.  
--- 1934 juli-1950.  
*N.B.: Zie inv. nrs. 424-426*  
3 delen
66. Register houdende gegevens over de gegadigden voor opname in het gasthuis, 1941-1953.  
1 deel
- 427-453. Stukken betreffende de opname en de onderstand van verpleegden, alfabetisch geordend op naam van de verpleegden, [ca. 1960-ca. 1975].  
27 omslagen  
427. A.



- 428 B.
- 429. C.
- 430. D.
- 431. E.
- 432. F.
- 433. G.
- 434. H.
- 435. I.
- 436. J
- 437. K-Ko.
- 438. Kr en verder.
- 439. L.
- 440. M.
- 441. N.
- 442. O.
- 443. P.
- 444. R.
- 445. S.
- 446. T.
- 447. U.
- 448. V-Ve.
- 449. Vij en verder.
- 450. W.
- 451. Y.
- 452. Z.
- 453. overig.

#### 4.2 verpleeggelden

- 40. Stukken betreffende de betaling van verpleeggelden door derden, 1682, 1801-1954.  
1 pak  
*N.B.:* *Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*
- 44-45. Registers van de maandelijksse ontvangst van de door de mannelijke verpleegden  
ingebrachte gelden, 'ontfang van arbeydsloonen', 1744-1799.  
2 delen
  - 44. 1744-1784. Ontvangst van de helft van de ingebrachte gelden.
  - 45. 1784-1799.
- 47. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de betaling van  
verpleeggelden door diaconieën, 1804-1863, 1914-1948.  
1 omslag
- 48. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de betaling van  
verpleeggelden door het Burgerlijk Armbestuur respectievelijk de dienst Sociale  
Zaken, 1806-1830, 1921-1953.  
1 omslag
- 56. Staten houdende opgaven van de per kwartaal per verpleegde ontvangen

- verpleeggelden, 1908-1916, 1925-1926.  
1 omslag
58. Register houdende gegevens over de verpleegden en de te betalen verpleeggelden, aangelegd 1916-1930.  
1 deel
61. Rapport over de te berekenen verpleeggelden, opgemaakt door een commissie uit het college van regenten, 1934.  
1 stuk
- 62-64. Rekeningen van jaarlijks per verpleegde ontvangen verpleeggelden en uitbetaalde zakgelden, 1934-1948.  
1 omslag en 2 delen  
62. 1934-1944.  
63. 1945-1946.  
64. 1946-1948.
65. Formulieren houdende gegevens over de per verpleegde betaalde verpleeggelden, 1934-1954.  
1 pak

#### 4.3 verzorging

354. Uittreksel van het verbaal van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland betreffende het gebruik van gelei van beenderen, 1816.  
1 stuk
50. Stukken betreffende de levering van medicamenten en het treffen van maatregelen inzake de medische zorg, 1818-1938.  
1 omslag
51. Reglementen van orde voor de verpleegden, 1824, 1879, 1922.  
1 omslag
9. Reglementen en instructies voor het gasthuis, 1856, 1914, 1926, 1936. Gedrukt. Met ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende reglementswijzigingen, 1819-1931.  
1 omslag  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 19, rubriek 2 'regenten en regentessen'.*
10. Huishoudelijke reglementen voor het gasthuis, 1879, 1922, 1936, 1966 en z.d. Ten dele gedrukt.  
1 omslag
54. Reglement voor de eetzaal van het gasthuis, z.d. (ca. 1885). Concept.  
1 stuk
57. Register van de aan de verpleegden voorgeschreven medicamenten, opgemaakt

- door de geneesheer van het gasthuis, 1915-1930.  
1 deel
- 26-36. 'Dagboek' van de binnenregent respectievelijk van de directrice, houdende aantekeningen van het voorgevallene in het gasthuis, 1926-1971.  
12 delen
- 26. 1926 juni 1-1929 juni 30.
  - 27. 1929 juli 1-1930 december 25.
  - 28. 1930 december 25-1932 december 31.
  - 29. 1933 januari 1-1934 juni 12, september 3-27.
  - 30. 1934 juni 12-1936 maart 31.
  - 31. 1936 april 1-1938 september 1.
  - 32. 1938 september 1-1941 juli 31.
  - 33. 1941 augustus 1-1945 april 1.
  - 34. 1945 april 1-1947 december 31.
  - 35. 1948 januari 1-1950 maart 21.
  - 36. 1950 maart 22-1971 september 30.
  - 403. 1971 oktober 22-1974 juni 28.
59. Stukken betreffende de voeding van de verpleegden naar aanleiding van hieromtrent geuite klachten, 1927.  
1 omslag
60. Staten van het wekelijks per verpleegde betaalde bedrag aan zakgelden en geld voor verleende huisdiensten, 1930-1964.  
1 pak
455. Stukken betreffende zangkoor van het gasthuis "*Onder Ons*", 1967-1978.  
1 omslag
402. Ingekomen en minuten van uitgaande stukken bij de bewonerscommissie, 1969-1980.  
1 pak
359. Statuten van het gasthuis, 1974, 1979.  
1 omslag
454. Register van dagelijks aan verpleegden verstrekte medicijnen, 1983-1984.  
1 deel
- 406-409. Nachtrappen, 1983-1985.  
4 delen
- 406. 1983 september 15-1984 maart 22.
  - 407. 1984 maart 22-1984 september 13.
  - 408. 1984 september-1985 april 3.
  - 409. 1985 april 3-september 11.
- 410-423. Dagrappen, 1984-1985.  
11 delen
- 410. 1984 januari 23-februari 2.

- 411. 1984 februari 15-maart 12.
- 412. 1984 maart 12-april 9.
- 413. 1984 april 10-mei 10.
- 414. 1984 mei 11-juni 2.
- 415. 1984 juni 2-28.
- 416. 1984 oktober 20-november 29.
- 417. 1984 november 30-1985 januari 10.
- 418. 1985 januari 11-maart 6.
- 419. 1985 maart 7-april 30.
- 420. 1985 april 30-juli 1.
- 421. 1985 juli 1-augustus 25.
- 422. 1985 augustus 25-oktober 21.
- 423. 1985 oktober 22-december 11.

## 5. Financiën

### 5.1 verantwoording

- 103-112. Rekeningen over de dienstjaren 1640-1934.  
8 delen, 1 band en 1 omslag  
*N.B.: Tot 1811 zijn de rekeningen afgesloten op goede vrijdag.*
  - 103. 1640-1680. Uitgaven. Met een akte waarbij Hendrick Luyte, chirurgijn, zich verplicht gewonden te genezen voor 90 carolusguldens 's jaars, 1679 en aantekeningen betreffende geleverde turf, 1658-1676.
  - 104. 1680-1751. Ontvangst.
  - 105. 1680-1717. Uitgaven.
  - 106. 1717-1777. Uitgaven.
  - 107. 1751-1784. Ontvangst.
  - 108. 1777-1784. Uitgaven.
  - 109. 1784-1806. Ontvangst.
  - 110. 1784-1806. Uitgaven.
  - 111. 1806-1860. Meestendeels goedgekeurd door de gemeenteraad.  
1 band.
  - 112. 1899-1922. De rekeningen over de jaren 1924-1934; eerste halfjaar, goedgekeurd door de gemeenteraad. Met bijbehorende correspondentie, 1899-1951.  
1 omslag
  
- 114-151. Bijlagen bij de rekeningen, 1731-1937.  
38 omslagen
  - 114. 1731-1876.  
*N.B.: Zeer fragmentarisch.*
  - 115. 1899.
  - 116. 1900.
  - 117. 1901.
  - 118. 1902.
  - 119. 1903.
  - 120. 1904.
  - 121. 1905.

122. 1906.  
 123. 1907.  
 124. 1908.  
 125. 1909.  
 126. 1910.  
 127. 1911.  
 128. 1912.  
 129. 1913.  
 130. 1914.  
 131. 1915.  
 132. 1916.  
 133. 1917.  
 134. 1918.  
 135. 1919.  
 136. 1920.  
 137. 1921.  
 138. 1922.  
 139. 1923.  
 140. 1924.  
 141. 1925.  
 142. 1926.  
 143. 1927.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 144. 1929.  
 145. 1931.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 146. 1932.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 147. 1933.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 148. 1934.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 149. 1935.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 150. 1936.  
     *N.B.: Incompleet.*  
 151. 1937.

- 69-99. Kasboeken, 1690-1959.  
 31 delen  
*N.B.: Tot 1811 zijn de kasboeken afgesloten op goede vrijdag.*  
 69. 1690-1704.  
 70. 1704-1722.  
 71. 1722-1741.  
 72. 1741-1783. Ontvangsten.  
 73. 1741-1783. Uitgaven.  
 74. 1784-1785, 1792-1801.  
 75. 1785-1788. Met achterin een lijst van aandeelhouders in de bouw van het nieuwe gasthuis met het bedrag van hun aandeel, 1786-1788.

- 76. 1801-1818.
- 77. 1819-1827.
- 78. 1828-1835.
- 79. 1836-1840.
- 80. 1845-1849.
- 81. 1849-1852.
- 82. 1852-1856.
- 83. 1856-1859.
- 84. 1859-1871.
- 85. 1872-1896.
- 86. 1896-1914.
- 87. 1914-1924.
- 88. 1924-1927.
- 89. 1928-1930.
- 90. 1930-1937. Tabellarisch kasboek van ontvangsten.
- 91. 1930-1936. Tabellarisch kasboek van uitgaven.
- 92. 1937-1942. Tabellarisch kasboek van ontvangsten.
- 93. 1936-1943. Tabellarisch kasboek van uitgaven.
- 94. 1942-1947. Tabellarisch kasboek van ontvangsten.
- 95. 1944-1951. Tabellarisch kasboek van uitgaven.
- 96. 1947-1954. Tabellarisch kasboek van ontvangsten.
- 97. 1951-1954. Tabellarisch kasboek van uitgaven.
- 98. 1954-1959. Tabellarisch kasboek van ontvangsten.
- 99. 1954-1959. Tabellarisch kasboek van uitgaven.
  
- 113. Ingekomen stukken betreffende de samenstelling en goedkeuring van de rekeningen over de dienstjaren 1799, 1807-1859 en 1869-1875. Opgemaakt 1799-1876.
  
- 67. Begrotingen voor de dienstjaren 1812, 1814, 1825-1838, 1840-1844, 1849, 1852, 1854, 1856-1893, 1900-1917, 1919-1928, meestendeels goedgekeurd door de gemeenteraad, 1811-1929. Met bijbehorende correspondentie.  
1 pak
  
- 102. Manuaal, 1928-1930.  
1 deel
  
- 101. Rekeningen van inkomsten en uitgaven, 'kasstaten', 1928-1934.  
1 omslag
  
- 152-153. Jaarrekeningen (exploitatierекeningen, rekeningen van kapitaalsontvangsten en -uitgaven, balansen) over de dienstjaren 1934-1985.  
1 omslag en 1 pak
- 152. 1934-1949. Minuten
- 153. 1950-1971. Met halfjaarlijkse rekeningen.
- 361. 1972-1985.
  
- 100. Journaal, 1960-1971. Losbladig.  
1 pak

- 68, 360. Exploitatiebegrotingen voor de dienstjaren 1966-1973, 1971-1978. Met ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de samenstelling van deze begrotingen, 1966-1973.  
 2 omslagen  
 68. 1966-1973.  
 360. 1971-1978.

## 5.2 administratie

- 154-157. Registers van maandelijks door regenten gedane verschotten en van inkomsten uit wekelijkse collecten, 1706-1807.  
 4 delen  
*N.B.: Vanaf 1784 september worden geen inkomsten uit collecten meer vermeld.*  
 154. 1706 april-1727 maart.  
 155. 1727 april-1748 maart.  
 156. 1748 april-1770 maart.  
 157. 1771 januari-1807 maart.
- 158-159. Registers van de inkomsten uit het recht op het beste kleeft, 1707-1842.  
 2 delen  
*N.B.: Op microfiche aanwezig in de studiezaal.*  
 158. 1707-1783. Met een lijst van gegadigden voor opname in het gasthuis, 1744-1756 en aantekeningen betreffende geleverde turf, 1764-1782.  
 159. 1784-1842.
- 163-169. Kasboeken van uitgaven voor de huishouding, aan belastingen, gebouwenonderhoud en personeel, 1812-1821.  
 7 delen  
 163. Uitgaven voor proviand.  
 164. Uitgaven aan verlichting, verwarming, bleek- en naailonen en bleek- en naaimaterialen.  
 165. Uitgaven aan landelijke en stedelijke belastingen.  
 166. Uitgaven voor geleverde textiel en schoenen.  
 167. Uitgaven voor onderhoud van het gebouw en het meubilair.  
 168. Uitgaven aan betaalde traktementen aan het personeel.  
 169. Uitgaven voor geleverde medicamenten en doodskisten.
- 362-363. Kasboeken van uitgaven voor de aanschaf van textielwaren, 1876-1897.  
 2 delen  
 362. 1876-1890.  
 363. 1890-1897.
171. Rekeningen van de maandelijks inkomsten en uitgaven van de binnenregent, 1914-1917, 1921-1922, 1926-1927.  
 1 pak
172. Ingekomen en minuten van uitgaande stukken betreffende het geschil inzake de door de regent-penningmeester te weinig afgedragen gelden, 1926-1929.

- 1 omslag
367. Ingekomen en minuten van uitgaande stukken bij F. Bovenberg in zijn functie van regent-penningmeester, 1933-1950.  
1 omslag
- 173-186,  
364-366. Kasboeken van de directrice, 1950-1983 mei.  
17 delen
173. 1950 januari 1-november 11.  
174. 1950 november 11-1951 december 29.  
175. 1951 december 31-1953 januari 3.  
176. 1953 januari 3-1954 juni 5.  
177. 1954 juni 6-1955 november 12.  
178. 1955 november 13-1957 april 20.  
179. 1957 april 21-1958 september 27.  
180. 1958 september 28-1959 december 31.  
181. 1960 januari 3-1961 mei 6.  
182. 1961 mei 7-1962 september 22.  
183. 1962 september 22-1963 december 31.  
184. 1964 januari 1-1965 november 20.  
185. 1965 november 21-1967 april 8.  
186. 1967 april 9-1969 juni 14.  
364. 1969 juni-1971 augustus 7.  
365. 1971 augustus 8-1976 oktober.  
366. 1976 november-1983 mei.
368. Ingekomen stukken bij C. van der Velden in zijn functie van regent-penningmeester, 1956-1968.  
1 omslag
369. Ingekomen stukken bij C.A. Habermehl in zijn functie van regent-penningmeester, 1969-1975.  
1 omslag

### 5.3 belastingen en subsidies

160. Stukken betreffende de heffing van 's lands imposten, die ten behoeve van het Syndicaat en van de indirecte grond- en doode-handbelasting, 1795-1923, 1935-1946.  
1 omslag
161. Akte waarbij Hendrik van der Heun gemachtigd wordt gelden in te vorderen van de in de Schiedamse havens binnengelopen schepen, 1796.  
1 stuk
162. Ingekomen en minuut van uitgaande brieven betreffende de toekenning, van gemeentewege, van subsidies aan het gasthuis, 1805-1807, 1903-1922.  
1 omslag



370. Stukken betreffende de toekenning van subsidie ingevolge de Wet op de bejaardenoorden en de vaststelling van de begroting in verband hiermee, 1985-1986.  
1 pak

## **6. Huishouding**

187. Stukken betreffende de taxatie van zilveren en tinnen voorwerpen, 1795, 1930, 1941.  
1 omslag
188. Ingekomen brieven betreffende de levering van textiel, schoenen en bedden, 1812-1940.  
1 omslag
189. Stukken houdende de voorwaarden voor de leveranties van en offertes voor de levering van turf, 1815, 1828, 1855-1888, 1892.  
1 omslag  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 103, rubriek 5.1 'verantwoording' en inv. nr. 158, rubriek 5.2 'administratie'.*
- 190-192. Ingekomen stukken houdende offertes voor de levering van levensmiddelen, 1823-1950.  
3 omslagen  
190. 1823-1829, 1854-1869.  
191. 1870-1879.  
192. 1880-1950.
193. Stukken betreffende de levering van gas, water en elektriciteit, 1891-1953.  
1 omslag
194. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de levering van cokes en huisbrandolie, 1915, 1933-1949.  
1 omslag
195. Lijsten van aanwezige en uitgegeven textielwaren, 1951-1974.  
1 deel en losbladig

## **7. Eigendoms- en vermogensbeheer**

### **7.1 onroerende goederen**

*N.B.: Zie ook inv. nr. 343, rubriek 7.3 'waardepapieren'.*

#### **a. verwerving en overdracht**

*gasthuis in de Hoogstraat*

*N.B.: Zie ook bijlagen 15-17.*

- 200-206. Akten van transport, verleden voor schepenen van Schiedam, van percelen aan de Hoogstraat en de lange Achterweg aan de regenten in verband met de bouw van een nieuw gasthuis, 1786.
200. Akte van transport van een huis en erve aan de Lange Achterweg van Anna Walraven, 1786. Met retroactum, 1749.  
2 stukken
201. Akte van transport van een stuk grond aan de Lange Achterweg van Anna Walraven, 1786.  
1 stuk
202. Akte van transport van een huis en erve aan de Gooystraat (Hoogstraat) van Jan Kool, 1786.  
1 stuk
203. Akte van transport van twee huizen en erven aan de Lange Achterweg van Cornelis van Zon en Hendricus Kool, 1786.  
1 stuk
204. Akte van transport van een huis en erve aan de Gooystraat van Adriana van der Zijde, 1786. Met retroactum, 1760.  
2 stukken
205. Akte van transport van een stuk grond aan de Lange Achterweg van Cornelia Wolters, 1786.  
1 stuk
206. Akte van transport van een 'keuken' en erve aan de Lange Achterweg van Michiel van den Berg, 1786.  
1 stuk
221. Stukken betreffende het plan tot samenvoeging van het Fonds afkomstig van het voormalige Oude Mannenhuis met het St. Jacobs-Gasthuis, het plan tot de verkoop van het gasthuis in de Hoogstraat en het plan tot de bouw van een nieuw gasthuis, 1899-1909.  
1 omslag
371. Akte van ruiling met de gemeente Schiedam van de eigendommen van het gasthuis aan de Hoogstraat en de Lange Achterweg tegen een perceel bouwterrein aan de Burgemeester Knappertlaan, met bijlagen, 1932. Met retroacta, 1910, 1929.  
1 omslag
220. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de overdracht van het gasthuis in de Hoogstraat aan de gemeente Schiedam, 1932, 1934.  
1 omslag
- gasthuis in de Burgemeester Knappertlaan*
- Akte van ruiling met de gemeente Schiedam van de eigendommen van het gasthuis aan de Hoogstraat en de Lange Achterweg tegen een perceel bouwterrein aan de Burgemeester Knappertlaan, met bijlagen, 1932 Met retroacta, 1910, 1929.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 371 van deze rubriek.*
372. Akte van vernieuwde hypothecaire inschrijving, gevestigd op het onroerend goed

van het gasthuis, ten behoeve van het Fonds afkomstig van het voormalig Oude Manhuis, 1968. Met retroactum, 1933.  
2 stukken

*overige onroerende goederen*

246. Akte van transport van 21 morgen land in Rijswijkerbroek, 2 morgen in Abtswoude, 7 morgen in de Souteveense Polder en 2½ morgen in de nieuwe polder bij Overschie, van de stad Schiedam aan het gasthuis, 1611.  
1 charter  
*N.B.: Zegel ontbrekend.*
247. Akte van transport, verleden voor Dijkgraaf en Heemraden van Nieuw-Mathenesse, van 8 morgen en 15 roeden land in Nieuw-Mathenesse, van Albert Snouckert heer van Schamburen aan het gasthuis, 1671.  
1 charter  
*N.B.: Zegel beschadigd.*
248. Akte van transport, verleden voor schepenen van Schiedam, van een huis en erve in de Lange Kerkstraat, van Johannes de Graan aan het gasthuis, 1801.  
1 stuk
249. Stukken betreffende de aankoop, afbraak, herbouw en verhuring van en de verbouwingen aan panden aan de Lange Achterweg, 1818-1931.  
1 pak

**b. bouw, beheer en onderhoud**

*gasthuis in de Hoogstraat*

196. Ontwerptekening voor de façade van een nieuw gasthuis en gasthuiskerk. Gewassen pentekening, 64,5 x 49,5 cm., z.d. (ca. 1783).  
1 stuk  
*N.B.: Dit ontwerp is niet uitgevoerd.  
Raadpleegbaar via het digitale fotosysteem (nr. 61159).*
197. Bestekken en voorwaarden voor de aanbesteding van metsel- en timmerwerk bij de bouw van de noord- en zuidvleugel en de gasthuiskerk, z.d. (ca. 1784).  
4 katernen  
*N.B.: Deze bestekken zijn niet uitgevoerd.*
198. Bestek en voorwaarden voor de aanbesteding van de bouw van het gasthuis en de gasthuiskerk, ondertekend door de aannemers, 1785.  
1 omslag  
*N.B.: Uitgevoerd bestek.*
199. Plattegrond van het nieuw te bouwen gasthuis en de gasthuiskerk. Pentekening, 61 x 47 cm., z.d. (ca. 1785).  
1 stuk

*N.B.: Uitgevoerd ontwerp.*

207. Register van uitgegeven obligaties voor de bouw en afbetaling van het gasthuis in de Hoogstraat, met aantekeningen van de data van aflossing en een alfabetische index, 1786-1800.  
1 deel en 1 katern  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 75, rubriek 5.1 'verantwoording' en inv. nr 210 van deze rubriek.*
208. Register van de maandelijks af te lossen interesten op de uitgegeven obligaties voor de bouw van het gasthuis, met achterin een lijst van namen en woonplaatsen van de crediteuren, 1786-1800.  
1 deel  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 207 van deze rubriek.*
209. Obligaties uitgegeven voor de bouw van het gasthuis in de Hoogstraat, 1786-1800. Afgelost.  
1 pak  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 207 van deze rubriek en het archief 'Stadsbestuur van 1808 tot en met 1815' inv. nr. 3560 D.*
210. Stukken betreffende de financiering en afbetaling van de bouw van het nieuwe gasthuis en de verkoop van obligaties en losrentebrieven in verband daarmee, 1786-1808.  
1 omslag  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 75, rubriek 5.1 'verantwoording'.*
211. Stukken betreffende het eigendomsrecht, het onderhoud, de verbouwingen en de inrichting van het gasthuis, 1795-1930.  
1 pak
213. Stukken betreffende de verhuring, de inrichting en het onderhoud van de gasthuiskerk, 1797-1932.  
1 pak  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 17, rubriek 2 'regenten en regentessen', en inv. nrs. 350 en 352, rubriek 'geschiedenis en archief'.*
214. Polissen van brandverzekeringen van het gebouw en de inboedel van het gasthuis, 1827-1929. Met bijbehorende correspondentie, 1864-1949.  
1 omslag
216. Plattegrond van het souterrain van het gasthuis, z.d. (ca. 1910). Lichtdruk 55 x 44 cm.  
1 stuk
217. Plattegrond van de begane grond van het gasthuis, z.d. (ca. 1910). Lichtdruk 55,5 x 41,5 cm.  
1 stuk
218. Plattegrond van de eerste verdieping van het gasthuis, z.d. (ca. 1910). Lichtdruk

55 x 41 cm.

1 stuk

219. Ingekomen en minuut van uitgaande brieven betreffende de inrichting van een hoogspanningsruimte in het gasthuis, 1927-1929.  
1 omslag

*gasthuis in de Burgemeester Knappertlaan*

222. Stukken betreffende de kosten voor de bouw en inrichting van een nieuw gasthuis en de financiering hiervan uit het Fonds afkomstig van het voormalige Oude Mannenhuis (Fabrifonds), 1922-1935.  
1 omslag
223. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanwijzing van een terrein voor de bouw van een nieuw gasthuis, 1925-1930.  
1 omslag
224. Stukken betreffende het uitschrijven van een prijsvraag tot de bouw van een nieuw gasthuis, de benoeming van een jury en de tentoonstelling van de ingezonden ontwerpen, 1926-1929.  
1 pak
225. Stukken betreffende de bezoeken van regenten en de directrice aan de bejaardentehuizen in Bussum en Nijmegen, 1927-1933.  
1 omslag
226. Ingekomen brieven houdende offertes voor de levering van materialen en goederen voor de bouw en inrichting van het nieuwe gasthuis, 1928-1934.  
1 omslag
227. Stukken betreffende de beoordeling van de voorlopige bouwplannen en de benoeming in verband hiermee van een college van advies inzake de bouw en exploitatie van het nieuwe gasthuis, 1930-1932.  
1 omslag
228. Akte waarbij de regenten aan P. Sanders opdracht verlenen als architect op te treden bij de bouw van het gasthuis in de Burgemeester Knappertlaan, 1932.  
1 stuk
229. Notulen van de Commissie voor den Bouw van een nieuw St. Jacobs-Gasthuis, met ingeplakte krantenknipsels betreffende de bouw en de opening van het gasthuis, 1932-1934.  
1 deel
230. Bestekken en voorwaarden voor de bouw van het gasthuis, voor de aanleg van elektriciteit, een oliestookinrichting, een centrale verwarmings- en warmwatervoorzieningsinstallatie en voor de levering van vloerbedekking, 1933.  
1 omslag

231. Akte van vergunning voor de bouw van het gasthuis, met twaalf bijbehorende bouwtekeningen, 1933.  
1 pak
232. Akten waarbij de regenten met de aannemers de voorwaarden overeenkomen voor de uitvoering van de werkzaamheden, 1933-1934.  
1 omslag
233. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de uitnodigingen in verband met de eerste steenlegging en de opening van het gasthuis, 1933-1934.  
1 omslag
234. Akte van vergunning voor de aanleg van een centrale verwarmingsinstallatie en van twee liftinstallaties, met ingekomen brieven betreffende de aanvraag van deze vergunningen, 1934.  
1 omslag
235. 'Het laatste obstakel', gedicht voorgedragen bij de opening van het gasthuis, 1934.  
1 katern
236. Stukken houdende de redevoeringen van de voorzitter van het college van regenten en van Dr. Adriani, uitgesproken bij de opening van het gasthuis, 1934.  
1 omslag
373. Receptiealbum bij de opening van het nieuwe gasthuis aan de Burgemeester Knappertlaan, 1934.  
1 deel
237. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanleg en het onderhoud van de tuin bij het gasthuis, 1934-1946.  
1 omslag
238. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de aanleg en het onderhoud van verwarmings- en sanitaire installaties en van elektrische apparatuur, 1934-1949.  
1 omslag
374. Stukken betreffende met name de verzekering van de onroerende en roerende goederen in eigendom van het gasthuis, 1934-1983.  
1 omslag
239. Stukken betreffende het onderhoud van en de verbouwingen aan het gasthuis, 1935-1945.  
1 omslag
240. Eindrekening van de bouw van het gasthuis, 1938. In tweevoud.  
2 katernen

241. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende het gebruik van een van de lokalen door de geneeskundige dienst der Luchtbeschermingsdienst, 1939-1944.  
1 omslag
242. Akte van vergunning met bijbehorende stukken voor het maken van een dakkapel en vier verpleegstersverblijven, 1941.  
1 omslag
243. Ingekomen brieven betreffende de keuring en het onderhoud van de liftinstallaties, 1942-1950.  
1 omslag
244. Begroting van de kosten van uitbreiding van het gasthuis, 1955.  
1 katern
376. Stukken betreffende de renovatie van het gasthuis en uitbreiding met een zusterhuis, 1968-1977.  
1 pak
377. Stukken betreffende het onderhoud van het gasthuis aan de Burgemeester Knappertlaan, 1971-1977.  
1 omslag
378. Stukken betreffende de geldlening van f 6.000.000 en de garantstelling door de gemeente ten behoeve van de renovatie van het gasthuis, 1977.  
1 omslag
379. Vergunning voor de verbouwing van het gasthuis, met bijbehorende tekeningen, 1977.  
1 omslag
380. Notulen van de bouwvergaderingen met betrekking tot de renovatie van het gasthuis, 1978-1979.  
1 omslag
381. Stukken betreffende de aanleg van diverse elektronische installaties, 1979.  
1 pak
- overige onroerende goederen*
245. Kaartboek van de aan het gasthuis toebehorende landerijen, opgemaakt door Jan Jansz. Potter, 1571, 1572, aangevuld door Mathijs Janss. Been, 1596, 1598 en Johan van Beest, 1628, 1637. Met fotonegatieven.  
1 deel  
*N.B.: Zie bijlage 17.*

- Stukken betreffende de aankoop, afbraak, herbouw en verhuring van en de verbouwingen aan panden aan de Lange Achterweg, 1818-1931.  
1 pak  
*N.B.: Zie inv. nr. 249, rubriek 7.1, a. 'verwerving en overdracht'.*
375. Bestek en voorwaarden voor de bouw van zes woningen, 1968. Gestencild.  
1 deel
382. Stukken betreffende het beheer en de liquidatie van het Hofje van Belois, 1971-1986.  
1 pak

**c. verhuur**

*gasthuis in de Hoogstraat*

212. Stukken betreffende de verhuring van lokalen in het gasthuis, 1797-1917.  
1 omslag
- Stukken betreffende de verhuring, de inrichting en het onderhoud van de gasthuiskerk, 1797-1932.  
1 pak  
*N.B.: Zie inv. nr. 213, rubriek 7.1, b. 'bouw, beheer en onderhoud'.*

*overige onroerende goederen*

- Stukken betreffende de aankoop, afbraak, herbouw en verhuring van en de verbouwingen aan panden aan de Lange Achterweg, 1818-1931.  
1 pak  
*N.B.: Zie inv. nr. 249, rubriek 7.1, a. 'verwerving en overdracht'.*
250. Akten van verhuring door de gemeente Schiedam aan het gasthuis van percelen tuingrond, 1925, met een ingekomen brief van het college van burgemeester en wethouders, 1921.  
3 stukken
383. Stukken betreffende de verhuur van de woningen aan de François Haverschmidtlaan, 1977-1979.  
1 omslag

**7.2 roerende goederen**

- Polissen van brandverzekeringen van het gebouw en de inboedel van het gasthuis, 1827-1929. Met bijbehorende correspondentie, 1864-1949.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 214, rubriek 7.1, b. 'bouw, beheer en onderhoud'.*
215. Inventarissen van de inboedel van het gasthuis, 1862, 1934 en z.d. (ca. 1930).  
3 stukken



*N.B.: Zie ook inv. nr. 384 van deze rubriek.*

384. Inventaris van de inboedel van het gasthuis, 1923.  
1 deel  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 215 van deze rubriek.*
- Stukken betreffende met name de verzekering van de onroerende en roerende goederen in eigendom van het gasthuis, 1934-1983.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 374, rubriek 7.1, b. 'bouw, beheer en onderhoud'.*

### 7.3 waardepapieren

- 251-342. Akten van transport van obligaties en losrentebrieven aan het gasthuis, 1679-1780.  
*N.B.: 1. De akten zijn geordend volgens de leggers, zie inv. nrs. 343-344 van deze rubriek.*  
*2. Indien niet anders vermeld zijn deze akten verleden voor schepenen van Schiedam en zijn de obligaties en losrentebrieven ten laste van het Gemeeneland van Holland en West Friesland.*
251. Akte van transport, verleden voor notaris Campman te 's-Gravenhage, van een obligatie van *f* 2000 van Anthony Isaac Cassa, 1717. Met retroacta, 1710.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 11.*
252. Ondershandse akte van transport van een obligatie van *f* 600 van Eduard van der Gon, 1717. Met retroactum, 1715.  
2 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 12.*
253. Retroactum bij een verloren gegane akte van transport van 1735 van een losrentebrief van *f* 3200, 1682.  
1 charter  
*N.B.: Uithangend het zegel van de schout van Aalsmeer. Zie inv. nr. 343 fo. 198.*
254. Ondershandse akte van transport van twee obligaties van respectievelijk *f* 1250 en *f* 1500 ten laste van de Admiraliteit op de Maze van Catharina Graaffwegh, 1738. Met bijlagen. Met retroactum, 1686.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 220-221.*
255. Ondershandse akte van transport van twee obligaties van respectievelijk *f* 4000 en *f* 1000 ten laste van de Admiraliteit op de Maze van Maria Paets c.s., 1738. Met retroacta, 1721, 1726, 1732.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 222-223.*

256. Ondershandse akte van transport van twee obligaties van respectievelijk *f* 1800 en *f* 1000 ten laste van de Admiraliteit op de Maze van Jacobus Meyers, 1738. Met bijlagen. Met retroacta, 1692, 1709, 1722.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 224-225.*
257. Ondershandse akte van transport van twee obligaties van respectievelijk *f* 2000 en *f* 1100 ten laste van de Admiraliteit op de Maze van Thymon van Schoonhoven, 1738. Met bijlage.  
2 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 343 fo. 226-227.*
258. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 900 en *f* 300 van Christina Pompe, 1693.  
1 charter  
*N.B.: Zegels ontbrekend, zie inv. nr. 344 fo. 12-13.*
259. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 3975 van Hendrik Verschuring, met bijlagen, 1731. Met retroactum, 1679.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 15.*
260. Bijlagen bij een transportakte van een losrentebrief van *f* 3000 van Jan Mater, 1731.  
3 stukken  
*N.B.: Deze losrentebrief is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 16.*
261. Akte van transport van twee losrentebrieven van elk *f* 2000 van Yda Hoogcamer, 1732. Met bijlagen, 1731.  
1 omslag  
*N.B.: Een van deze losrentebrieven is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 17.*
262. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 800 van Anthon Adam van Mansberg c.s., met bijlagen, 1734. Met retroacta, 1684, 1688.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 19.*
263. Akte van transport van twee losrentebrieven van elk *f* 600 van Gijsbert Karel van Hogendorp c.s., met bijlagen, 1738. Met retroacta, 1596, 1698.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 20-21.*
264. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 3000 van de kooplieden in Compagnie van Bulderen en Doom, 1761. Met retroactum, 1751.  
2 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 22.*

265. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 672 van Adrianus Soek c.s., met bijlage, 1756. Met retroactum, 1737.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 23.*
266. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1450 van Jacobus Dico, 1759. Met retroacta, 1743, 1759.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 30.*
267. Retroacta bij een transportakte van een obligatie van *f* 2200, 1708, 1717.  
3 stukken  
*N.B.: Deze obligatie is in 1786 afgelost, zie inv. nr. 344 fo. 37.*
268. Retroacta bij een transportakte van twee losrentebrieven van elk *f* 1000, 1718.  
2 stukken  
*N.B.: Deze losrentebrieven zijn in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 40-41. Zie ook inv. nr. 305 van deze rubriek.*
269. Bijlagen bij een transportakte van een losrentebrief van *f* 1000, 1731.  
1 omslag  
*N.B.: Deze losrentebrief is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 42.*
270. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 5100 van Johan van den Burg, met bijlagen, 1732. Met retroactum, 1689.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 47.*
271. Omslag van een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van *f* 500, z.d.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 52.*
272. Retroacta van een transportakte van een losrentebrief van *f* 1600, met bijlage, 1720, 1738.  
3 stukken  
*N.B.: Deze losrentebrief is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 53.*
273. Retroacta van een transportakte van een losrentebrief van *f* 2000 met bijlagen, 1765, 1796.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 59.*
274. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 8000 van Eduard Els Baron Collot d'Escury, met bijlagen, 1759.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 60.*

275. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 4000 van Thomas Verbeet, met bijlagen, 1776.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 62.*
276. Retroactum van een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van *f* 600, 1699.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 82. Zie ook inv. nr. 310 van deze rubriek.*
277. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 800 van Maria Kelk, met bijlagen, 1753. Met retroacta, 1674, 1733.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 83.*
278. Retroactum van een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van *f* 400, 1710.  
1 charter  
*N.B.: Zegels ontbrekend. Zie inv. nr. 344 fo. 85.*
279. Bijlagen bij een transportakte van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000 en *f* 1500, 1734.  
1 omslag  
*N.B.: Beide losrentebrieven zijn in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 91,255.*
280. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2200 van Herman Vingerhoed, met bijlagen, 1719. Met retroacta, 1689, 1715.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 98.*
281. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 3065 van Anthonia de la Saulx, met bijlagen, 1723. Met retroactum, 1685.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 99.*
282. Akte van transport van drie losrentebrieven van respectievelijk *f* 500, *f* 1755 en *f* 1500 van Johannes de Roos, met bijlagen, 1731. Met retroactum, 1720.  
1 omslag  
*N.B.: De losrentebrief van *f* 1500 is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 101-103.*
283. Retroactum van een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van *f* 870, met bijlagen, 1674, 1732.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 104.*
284. Retroacta van een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van

- f* 800, 1679, 1687.  
2 getransfigeerde charters  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 109.*
285. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 5283:15 van J.P. Driessen, met bijlagen, 1753. Met retroactum, 1688.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 111.*
286. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1280 van Aelbregt van der Burch c.s., met bijlage, 1771. Met retroacta, 1678, 1685.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 112.*
287. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 400 en *f* 800 van Pierre Barutel c.s., 1765.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 116-117.*
288. Akte van transport, verleden voor schepenen van Beuckelsdijck c.a., van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1400 en *f* 1500 van Cornelis van Kouwenhoven, 1680.  
1 charter  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 129-130.*
289. Akte van transport, verleden voor schepenen van Nieuweveen, van een losrentebrief van *f* 2400 van Johan Willemsz. de Wijs, met bijlage, 1679. Met retroactum, 1676.  
2 getransfigeerde charters en 1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 131.*
290. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2400 van Cornelis Blonck, met bijlage, 1689.  
1 charter en 1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 132.*
291. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 600 van Louyse van der Putte, 1689.  
1 charter  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 133.*
292. Akte van transport, verleden voor schepenen van Rotterdam, van een losrentebrief van *f* 1200 van Pieter van Loo cs., met bijlagen, 1713.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 134.*
293. Akte van transport, verleden voor schepenen van Rotterdam, van een losrentebrief van *f* 4650 van Jacob de Roy c.s., met bijlagen, 1715.  
1 omslag

- N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 135.*
294. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1000 van Balthasar Verbeeck c.s., met bijlage, 1719. Met retroactum, 1698.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 136.*
295. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1000 van Hendrik de Vries c.s., 1719. Met bijlagen, 1698, 1719.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 137.*
296. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Johannes van Someren c.s., met bijlagen, 1719.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 139.*
297. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 5500 van Engelbert van Berkel c.s., 1719.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 140.*
298. Bijlagen bij een verloren gegane transportakte van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1400 en *f* 1600, 1721.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 141-142.*
299. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Cornelis van der Berg, met bijlage, 1723. Met retroactum, 1699.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 143.*
300. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1200 van Leonard van Overvest, 1723. Met bijlagen, 1711, 1723.  
1 omslag  
*N.B.: Zie nr 344 fo. 144.*
301. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Nicolaes Langstraat c.s., 1725. Met retroacta, 1671, 1689.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 146.*
302. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1500 en *f* 2000 van Maerten Penning c.s. Met bijlagen, 1726.  
3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 147-148.*
303. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Adam van Munster, met bijlagen, 1730.

- 3 stukken  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 149.*
304. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 3000 van Samuel Elsevier c.s., 1731. Met bijlagen, 1730.  
 1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 150.*
305. Retroactum van een transportakte van een losrentebrief van *f* 2000, 1689. Met bijlage, 1731.  
 2 stukken  
*N.B.: Deze losrentebrief is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 151.*
306. Retroactum met een transportakte van een losrentebrief van *f* 1000, 1696.  
 1 stuk  
*N.B.: De losrentebrief is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 152.*
307. Akte van transport van drie losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000, *f* 1000 en *f* 1600 van Jacob Mispelblom Beyer, 1731. Met retroacta, 1679, 1680, 1698.  
 1 omslag  
*N.B.: De losrentebrief van *f* 1600 is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 153-156.*
308. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 5000 en *f* 3000 van Mathijs Belaerts, 1731. Met bijlagen, 1707, 1731.  
 1 omslag  
*N.B.: De losrentebrief van *f* 5000 is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 157-158. Zie ook inv. nr. 265 van deze rubriek.*
309. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1000 van Jan de Jong, 1731. Met retroactum, 1673 en bijlage, 1729.  
 1 charters en 1 katern  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 159.*
310. Akte van transport van twee losrentebrieven van elk *f* 1500 van het Rotterdamse Wijnkopersgilde, met bijlage, 1731. Met retroacta, 1666, 1727.  
 1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 160-161.*
311. Acta van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Johannes Burger c.s., met bijlagen, 1732.  
 1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 162.*
312. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1400 van Jurianus Wibbert c.s., met bijlagen, 1732. Met retroacta, 1681.  
 1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 163.*

313. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1200 en *f* 1000 van Johannes van Stok, met bijlagen, 1732. Met retroactum, 1673.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 164-165. Zie ook inv. nr. 273 van deze rubriek.*
314. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 600 en *f* 1600 van Rochus Hoffer, 1734.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 166-167.*
315. Akte van transport van vier losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000, *f* 4000, *f* 1800 en *f* 1500 van Eleonora Constantia van Belle, 1735. In tweevoud, met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 168-171.*
316. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 4000 van Nicolaes van Berendregt, 1736. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 172.*
317. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1100 en *f* 3000 van Cornelis Vink, 1737.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 173. 174.*
318. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 5000 en van twee losrentebrieven van elk *f* 3000 van Adriaen Wittert, 1738. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Een van de losrentebrieven van *f* 3000 is in 1800 verkocht. Zie inv. nr. 344 fo. 175-177.*
319. Bijlagen bij een transportakte van vier losrentebrieven van respectievelijk *f* 500, *f* 400, *f* 400 en *f* 1000, 1738.  
2 stukken  
*N.B.: De losrentebrief van *f* 1000 is in 1800 verkocht. Zie inv. nr. 344 fo. 178-181.*
320. Akte van transport van vijf losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000, *f* 1600, *f* 1200, *f* 1000 en *f* 1600 van Jan Heemskerk c.s.. Met bijlagen, 1740 en retroacta, 1679, 1680.  
1 omslag  
*N.B.: Een van de losrentebrieven van *f* 1000 is in 1800 verkocht. Zie inv. nr. 344 fo. 182-186.*
321. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1100 van Margareta Boerhave, 1743. Met bijlagen.  
3 stukken



- N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 187.*
322. Bijlagen bij een verloren gegane transportakte van een losrentebrief van *f* 1166, 1703, 1706, 1743.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 188.*
323. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 300 en *f* 600 van Jan Lambregts. Hoogdorp, met bijlage, 1748. Met retroacta, 1745, 1747.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 189-190.*
324. Akte van transport, verleden voor schepenen van 's-Gravenhage, van een losrentebrief van *f* 2400 van Dirk Huibert Verelst, 1766. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 191.*
325. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Johan Frederik Gronovius, 1748. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 192.*
326. Akte van transport van vier losrentebrieven van respectievelijk *f* 900, *f* 900, *f* 800 en *f* 700, van Anna Margareta van der Heim, 1780. Met retroacta, 1639, 1679, 1680, 1683, 1686, 1709.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 195-196, 211-212.*
327. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2000 van Willem Barnard van Bronkhorst, 1770. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 197.*
328. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 800 van Adriaan van Eik, 1773. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 198.*
329. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1000, van Sebastiaen Doom, 1762. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 200.*
330. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000 en *f* 3200 van Cornelis van Hees, 1778. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 201-202.*

331. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1000 van Gent van der Pot, met bijlagen, 1773. Met retroacta, 1681, 1689.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 204.*
332. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 3000 van Vincent Gustaaf graaf van Lompesch c.s., 1767. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 205.*
333. Akte van transport van twee losrentebrieven van elk *f* 2000 van Maximiliaan Yvoy, 1758. Met bijlagen.  
1 omslag  
*N.B.: Een van deze losrentebrieven is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 206-207.*
334. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 2400 van de Algemeene Armenkamer van Schoonhoven, met bijlage, 1748. Met retroacta, 1735.  
1 omslag  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 208.*
335. Akte van transport van drie losrentebrieven van respectievelijk *f* 1600, *f* 1000 en *f* 300 van Herman Bezoet c.s., met bijlagen, 1775. Met retroacta, 1679, 1710, 1753.  
1 omslag  
*N.B.: De losrentebrief van *f* 1000 is in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 209-210, 213.*
336. Bijlagen bij een transportakte van drie losrentebrieven van respectievelijk *f* 1000, *f* 1000 en *f* 3000, 1731, 1734.  
1 omslag  
*N.B.: De losrentebrieven zijn in 1803 geconverteerd in Nationale Schuldbrieven, zie inv. nr. 344 fo. 219-220, 227.*
337. Bijlagen bij een transportakte van een losrentebrief van *f* 2000, 1774.  
2 stukken  
*N.B.: Deze losrentebrief is in 1803 geconverteerd in Nationale Schuldbrieven, zie inv. nr. 344 fo. 243.*
338. Akte van transport van twee losrentebrieven van elk *f* 1000 en van twee losrentebrieven van elk *f* 600 van Ida de Neufville, met bijlagen, 1732. Met retroacta, 1697.  
1 omslag  
*N.B.: De losrentebrieven van *f* 1000 zijn in 1800 verkocht, zie inv. nr. 344 fo. 260-263.*
339. Akte van transport van een losrentebrief van *f* 1600 van Baudin Jan Hulft, met bijlagen, 1766. Met retroactum, 1656.  
1 omslag

- N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 266.*
340. Akte van transport van twee losrentebrieven van respectievelijk f 800 en f 600 van Adrianus Maas c.s., 1779. Met retroactum, 1677.  
1 stuk en 1 charter  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 270-271.*
341. Akte van transport van een losrentebrief van f 250 van Christina Leenvale, 1779.  
1 stuk  
*N.B.: Zie inv. nr. 344 fo. 272.*
342. Akte van transport, verleden voor notaris Hugo van Rijk te 's-Gravenhage, van een obligatie van f 2500 ten laste van de Domeinen van Noord-Holland van Maria van Hessel, 1717. Met bijlagen, 1680, 1717. Afgelost 1725.  
1 omslag
- 343-344. Leggers van losrentebrieven en obligaties, ca. 1740-1805.  
2 delen  
343. ca. 1740-ca. 1780. Ook van onroerende goederen, erf- en huispachten.  
344. 1784-1805. Met aantekening van jaarlijks ontvangen interest.
346. Legger van Nationale Schuldbrieven ten laste van de Bataafse Republiek, 1804-1805. Met aantekeningen van ontvangen interest.  
1 deel
345. Akten van inschrijving in en uittreksels van het Grootboek der Publieke Schuld respectievelijk Nationale Werkelijke Schuld respectievelijk Nationale Schuld, 1809-1865.  
1 omslag
347. Stukken betreffende de vermaking van legaten aan het gasthuis en de voorwaarden voor aanvaarding van legaten, 1809-1939.  
1 omslag
348. Stukken betreffende de door het gasthuis verstrekte hypothecaire geldleningen, 1855-1946.  
1 omslag
170. 'Spaarbankboekjes' van de exploitatierekening en van beleggingsfondsen bij de Spaarbank te Schiedam, 1896-1917. Gecancelleerd.  
5 katernen  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 387 onder deze rubriek*
385. Uittreksels van het Grootboek der Nationale Schuld ten name van het gasthuis, 1928.  
2 stukken
386. Legger van door het gasthuis verstrekte hypothecaire geldleningen, opgemaakt 1929,

bijgehouden tot 1949.  
1 katern

387. Spaarbankboekjes ten name van het gasthuis, 1936-1964.  
1 pak  
*N.B.: Zie ook inv. nr. 170 van deze rubriek.*

### **8. Geschiedenis en archief**

349. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de bewaring, de inventarisatie en de overdracht van het gasthuisarchief en de uitlening van afzonderlijke archivalia, 1829-1935, 1965.  
1 omslag
350. Ingekomen en minuten van uitgaande brieven betreffende de overdracht van het archief van de voormalige Waalsche Gemeente aan de Commissie tot de Zaken der Waalsche Kerken te Amsterdam, 1856-1858. Met een inventaris.  
1 omslag
351. Ingekomen brief van K. Heeringa betreffende de geschiedenis van het gasthuis, 1901, z.d. (ca. 1935). Met aantekeningen van een onbekende hand.  
1 omslag
352. Ingekomen brief van de binnenregent betreffende de geschiedenis van het orgel in de gasthuiskerk, 1908.  
1 stuk

### **9. Stukken waarvan het verband met het archief niet blijkt**

356. Akte waarbij Udo, proost van Koningsveld, Willem Sass bij de proost te Utrecht voordraagt als bedenaar van het altaar van Sint Petrus in de parochiekerk te Schiedam, 1427.  
1 charter  
*N.B.: Zie registnr. 7.*

**REGESTEN**

1 (inv. nr. 11)

1286 Januari 7

Schepenen van 'den Niewendamme' en de 'mene port' oorkonden dat van degene die poorter is of binnen de jurisdictie van Schiedam woont, hetzij man of vrouw, na het overlijden diens beste kleed aan het gasthuis zal komen, ook indien men buiten de poorten sterft. Voor de ontvangst daarvan zullen twee mannen aangesteld worden door de heer en de schepenen van Schiedam op voordracht van het gasthuis, die daarvan jaarlijks voor de heer en de schepenen rekening zullen afleggen. Indien men het beste kleed niet aan de twee mannen afstaat zal de heer van Schiedam er beslag op laten leggen door zijn bode en door de schepenen. Aangezien de stad zonder algemeen zegel is, bezegeld door de Heer Florens van Henegouwen, de proost van Koningsveld en de schepenen.

In den iaren ons Heren MCCLXXX sex des ander daghes na dertiendaghe.

Oorspronkelijk, perkament, zegel van Floris van Henegouwen, beschadigde zegels van de proost van Koningsveld en de schepenen.

Afschriften in GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 62 fo 2, 63 fo 2, 315B fo 27.

Gedrukt in van Mieris I pag. 464, van den Bergh OBH II nr. 596, de Fremery suppl. OBH nr. 244

2 (inv. nr. 12)

1430 Mei 21

Swederus bisschop van Utrecht bevestigt, op verzoek van de gasthuismeesters, alle privileges van het gasthuis van Schiedam.

Anno Domini MCCCC tricesimo mensis may die vicesimaprima.

Oorspronkelijk, perkament, beschadigd zegel van Swederus. Met (oorspr.) aangehecht translaat, papier.

3 (inv. nr. 13)

1431 November 3

Schout, burgemeesters, schepenen en raad van de stad Schiedam verklaren gezien en gelezen te hebben een handvest van het gasthuis, woordelijk inhoudende (volgt tekst van nr. 1).

Int jair ons Heren MCCCC een ende dertich opte derden dach in novembri.

4 (inv. nr. 14)

1468 Januari 21

Johannes Philipz., Poncianus Dirkz. en Johannes Paulusz, priesters te Schiedam, aangezien het recht van het beste kleed sinds lang zowel door de geestelijkheid als door leken is voldaan, maar aangezien dit recht is uitgevaardigd door burgers en leken en dus niet bindend is voor de geestelijkheid, verklaren zichzelf en hun opvolgers onderworpen aan het recht dat echter ook

afgekocht kan worden met vijf gouden kronen frankische koningsmunt.

Voorts verklaren Wilhelmus van Egmond, kapelaan van de kerk van Schiedam, Jacob Dirksz., Dirk Willemsz, Dirk Klaasz. Oem, Boudewijn Willemsz. en Michael Jacobsz. zich eveneens aan het recht onderworpen, behoudens echter dat zij noch hun opvolgers tot betaling kunnen worden gedwongen.

Verleden voor Jacobus Nicolaas Berchtz. als notaris, in het koor van de kerk van Schiedam, met Cornelis Tyckert, Judocus Dircks. en Judocus Hermansz. als getuigen. Anno a Navitate eiusdem Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo indictione prima mensis januarii die vicesima prima.

Oorspronkelijk, perkament, met notariskerk van Jacobus Nicolaas Berchtz. Getransfigeerd aan de volgende.

5 (inv. nr. 14)

1468 Februari 9

David van Bourgondië bisschop van Utrecht verklaart goed te keuren en te bevestigen de akte door zekere priesters uitgevaardigd ten behoeve van het gasthuis en waaraan deze is getransfigeerd.

Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo mensis february die nona.

Oorspronkelijk, perkament, zegel van David van Bourgondië. Getransfigeerd aan de voorgaande. Met aangehecht translaat, papier.

6 (inv. nr. 15)

1531 Augustus 5

Karel, Rooms Keizer, graaf van Holland etc., aangezien het recht van het beste kleeft niet is bevestigd door de landsheer, bevestigt dit recht voor hem en zijn nakomelingen als graven en gravinnen van Holland.

Gegeven in ons voirs. stadt van Bruessel den Ven dach van augusto int jaer ons Heeren duysent vijfhondert een ende dertich.

Oorspronkelijk, perkament, zegel van Karel V. Met authentiek afschrift, perkament, met notariskerk van Jacobus Hugosz.

7 (inv. nr. 356)

1427 November 5

Udo, proost van Koningsveld, aangezien het altaar van Sint Petrus in de parochiekerk van Schiedam vacant is door het overlijden van Johannes Michael en waarvan de collatie aan Koningsveld behoort, beveelt hij de proost te Utrecht voor dit altaar Willem Sass aan.

Anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo septimo feria quarta infra octavam Omnium Sanctorum.

Oorspronkelijk, perkament, zegel van Udo.

## BIJLAGEN

**1. Lijst van regenten van het Sint Jacobs-Gasthuis tot 1927**

(*'Meesters vanden fabrycke', gasthuismeesters, gasthuisvaders*).

Tot 1811 werden ze jaarlijks benoemd op Goede Vrijdag. Aangegeven zijn de jaren van aan- en aftreden (niet die van de laatste benoeming). Bronnen: GA Schiedam, archief van de Gerechten van Schiedam (GvS), inv. nr. 89, Stadsbestuur tot 1795 inv. nrs. 285-290, Stadsbestuur van 1795 tot 1803 inv. nr. 2836, ASJG inv. nrs. 1-6, 18, Stads- respectievelijk Gemeentebestuur 1816 tot en met 1953; Verslagen der gemeente Schiedam, notulen van de gemeenteraad.

Jacob Aertz.	1482-1484
Mees Jansz.	1482-1483, 1491-1492
Jan Oudzierz.	1482-1485
Jan Bartoutz.	1483-1484, 1485-1494, 1531-1536
Wijntgen	1484-1485
Clais Jansz. Mandemaker	1484-1493, 1494-1499
Jacob Oem	1485-1489
Huuch Yemansz.	1489-1491, 1492-1493, 1495-1499, 1501-1541
Dirck Phillipsz.	1493-1494
Heynrick Cornelisz. die taenre	1493-1495, 1499-1507, 1511-1536
Willem Ghijsen	1494-1498
Ghijs Jansz.	1498-1501
Ewout Kenyertz.	1499-1500
Dirk Aernt	1500-1505
Mees Maesz.	1505-1515
Willem Jacobss. Tromper	1507-1514
Cornelis Hugesz.	1514-1522
Adriaen Janss.	1514-1515, 1516-1525
scipper Jacob Janss.	1515-1516, 1525-1531
Heynrick Jacobss. Juyst	1522-1525
Cornelis Mathijss. <sup>118</sup>	1525-1545, 1549-1554, 1556-1557
Willem Melchiorss.	1536-1543
Willem Janss. Zeymaker	1536-1543
Jan Heinrichsz.	1543-1545
Adriaen Jansz. Dordrecht	1543-1546
Jan Heinncksz. Stierman	1545-1546
Jan Heinrichsz. Zeylmaecker	1545-1546, 1548-1549
Jan Gerrytz. (d' Bruin)	1546-1553, 1554-1559
Jan Heinrichsz. Taender	1546-1547
Jacop Mathijz.	1546-1548, 1550-1555, 1557-1560
Eelandt Adriaensz.	1547-1550
Harman Heinrichsz.	1553-1556
Huych Joostens	1555-1561
Jan Jansz. Hoeck	1559-1560
Pieter Adriaensz.	1560-1564
Pieter Janss. Panser	1560-1568

118. 1546-1547 als 'coadjutor'

---

de schoudt Meichior Willemsz.	1561-1569, 1571-1575
Pieter Jacobsz.	1564-1567, 1569-1572
Mees Gerritsz. Visch	1567-1569, 1572-1585
Jacob Woutersz. Scherp	1568-1569
Screvel van Diemen	1569-1571
Eelant Dammiss.	1569-1573
Barent Pietersz.	1573-1577
Arien IJsbrantsz.	1575-1592
Heyndrick Jansz. Taender	1577-1579
Pieter Pietersz. van der Burch	1579-1599
Wouter Jacobss. Scherp	1585-1600, 1611-1619
Mathijs Jacobss. van Holyerhoeck	1592-1595
Lucas Huygenss. van der Dusse	1595-1601
Jooris Maertensz. Coy burgemr.	1599-1606
Jan Dircxz. van Coelen	1600-1602
Aernt Bruynsz. van der Dussen	1601-1605
Heynrick Lenertz.	1602-1604
Alewijn Heyndricxsz.	1604-1607, 1611-1615
Bruyn Aryenss. Cuyper	1605-1608
Dirck Arienss. Cuyper	1606-1608
Maerten Joriss. Koy	1607-1611
Jan Jacobss. de Recht burgemr.	1608-1609
Pieter Janss. Lis	1608-1611
Maerten Willemss. Sluys	1609-1621, 1622-1624
Robbert van der Houve	1615-1618
Dirck Claesz. Pansser	1618-1622
Dirck Arentsz. Niesen	1619-1626
Bastiaen Heyndricxz. Bolleman	1621-1623, 1635-1649
Heyndrick Willemsz. Juyst	1623-1625
Bruyn Arentsz. van der Dusse	1624-1640, 1641-1645, 1648-1655
Doen Jorisz. Beys	1625-1631
Claes Euwitsz. Vermeulen	1626-1635
Jacob Heyndricxz. Juyst	1631-1634
Jacob Woutersss. Scherp	1634-1640, 1647-1651
Goossen Corneliss.	1640-1641
Gillis van der Eyck	1640-1645
Anthony van der Brugge	1645-1647
Cornelis Besemer	1645-1646
Jan Willemss. de Wijs	1646-1648, 1658-1680
Leonard Mathol	1649-1658
Johan Hendriks. de Wijs	1651-1663
Hugo van Bleyswijck	1655-1664
Joris Galeynss. Keysser	1663-1673
Jacob van Houten	1664-1673
Isaac Hissing	1673-1688
Adriaen Cruyck	1673-1676
Willem Reyerss. Swart	1673-1675
Daniel van Boschuisen	1675-1680
Johan Fockendijck	1676-1690



---

Dirck Wyckerhelt	1680-1682
Frederick Nieuwenhoff	1682-1709
Harmanus van Wielick	1680-1694
Carel Boschaert burgemr.	1688-1718
Cornelis Bent	1690-1705
Jan Pesser	1694-1718
Leendert den Beer	1705-1737
Eduard van der Gon	1709-1718
Robbert Gordon	1718-1725
Simon Gijsen	1718-1725
Jacob Heereman	1718-1759
Ewout Juyst	1725-1730
Joan Hendrik van Bulderen	1725-1746
Hendrik van der Heim	1730-1763
Martinus den Beer	1737-1779
Jan van Lijken	1747-1776
Jan van der Valk	1759-1784
Jan Jacob Mispelblom Beyer van Zuidcharwoude	1763-1783
Jan Schieveen	1776-1795
Dominicus Doom Jacobszn.	1779-1795
Leonardus den Beer	1783-1788, 1795-1798
Adrianus Verhaven	1784-1788, 1795-1798
Daniel Pietermaat	1788-1795, 1814-1822
Krijn de Vos	1788-1795
Abraham Objijn	1795-1798, 1798-1799
Pieter van Broekhuizen	1795-1798, 1798-1799
Jan Nolet Sr.	1798-1799, 1816-1836
Anthony Hulstman	1798
Adrianus Schregardus	1798-1812
Dionisius Verwey	1798-1799
Quirinus Burgerhoud	1799-1806
Hermanus van Bol'Es van Baarland	1799-1837
Cornelis van Bol'Es	1799-1831
Jozua Willem Hoekwater	1806-1816
Cornelis Heereman	1822-1825
Jan Dijkmans	1825-1846
Adrianus Knappert	1832-1860
Wilhelmus Johannes Nolet	1836-1852
Simon Maas	1837-1843
Simon Rijnbende	1843-1845
Cornelis Adrianus van Bol'Es	1845-1854; burgemeester 1852-'54
Bartholomeus van Pelt	1847-1849
Jan Poort Adz.	1849-1855
Hermanus Theodorus Kramers	1852-1873
Antoine Vernède	1854-1867
Abraham Frans Pigeaud	1855-1859
Bastiaan Visser	1859-1873
Pieter Jacob van Dijk van Matenese	1860-1897; burgemeester 1866-'97

---

---

M.F.J. Cool	1867-1888
C.J.P. van der Schalk	1873-1881
G.A.J. Beukers	1873-1910
J. Loopuyt	1881-1894
A. Schieveen	1888-1907
A. Bakker	1894-1906
H.J. Versteeg	1897-1907; burgemeester tijdens regentschap
J.H. van Westendorp	1906-1920
M.A. Brants	1907-1910; burgemeester tijdens regentschap
J.W.J. van Harwegen den Breems	1907-1910
J.O. Bender	1910-1913
M.L. Honnerlage Grete	1910-1919; burgemeester tijdens regentschap
J.L. Liezenberg	1910-1913
D. Boddeus	1913-1927
J. van der Most	1913-1926
A. Gijsen	1919-1927; burgemeester tijdens regentschap
E.G. van den Bovenkamp	1920-1927

## 2. Lijst van regentessen van het Sint Jacobs-Gasthuis tot 1927

In de electieboeken (Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 287 e.v.) worden de regentessen voor het eerst vermeld in 1679. Vóór die tijd bestond het college van regentessen echter al, hetgeen blijkt uit posten in de rekeningen van het Sint Jacobs-Gasthuis (inv. nrs. 103, 105) ‘aen de buytemoeders’, en uit de aantekening bij de electies van 1679: (regenten) ‘gecontinueert, ende sal bedient werden door de drie jegenwoordige vrouwen, vermits de Hr. de Wijs zijn huysvrou is overleden’. Uit deze aantekening blijkt ook dat het de echtgenotes van de regenten waren die in het college van regentessen zitting hadden. Bronnen: zie bijlage 1, lijst van regenten tot 1927.

vrouw van Isaac Hissing	1679-1685
vrouw van Daniel van Boschuyzen	1679-1680, 1685-1688
vrouw van Johan Fockendijck	1679-1690
zuster van Frederick Nieuwenhoff	1682-1699
Baertje Claesdr. wed, van Crimpen	1699-?
Catharina den Beer-Boot	(1705?) 1718-1747
Maria Gordon-van Reijn	1718-1733
Catharina Schellingens (moeder van S. Gijsen)	1718-1725
Aryaentie Heereman-Coningh	1718-1731
Maria Pesser	1725-1728
Elisabet Rees wed. François Unia	1728-1747
Maria van der Heim-den Beer	1731-1739
Gonda Heereman-Verwey	1733-1737
Maria Coeck	1737-1754
Maria Hurnius	1739-1751
Johanna le Febvre	1747-1753
Adriana Maria Maasdam	1747-1766
Jacoba Groenheyde	1751-1764
Maria van der Velden	1753-1789
Maria van der Gon	1754-1762

---

Petronella Jacoba van Schagen	1762-1764
Christina Johanna Tromer	1764-1767
Maria Knappert	1764-1766
Hester Henrica de Greve	1766-1771
Plonia Timmers	1766-1779
Maria Penning	1767-1779
Anna Catharina Love	1771-1779
Lucretia de Monté	1779-1784
Anna Sara Vromans	1779-1808
Neeltje Verboon	1779-1797
Maria Petronella van Schagen	1784-1788
Anna Catharina Pichot	1788-1795
Geertruy Schieveen	1789-1807
Jacoba van Holst wed. Boufy	1795-1832
Henrica van der Zaag	1797-1811
Petronella Geertruyda Roest	1807-1810
Maria Jacoba Heijligers-van Baalen	1808-1847
Cornelia Jacoba van der Heim	1811-1841
A. van Herwerden-de Vrij	1812-1842
Elisabeth Maria de Groot-van der Heim	1832-1853
W.H. Knappert-de Groot	1842-1854
Cornelia Elisabeth Maas-Schoorn	1843-1855
Jacoba Regina Heijligers	1847-1872
M.P. Vernède-Maas	1854-1876
Alida Loopuyt	1854-1875
H.E.S. Knappert-de Groot	1855-1869
A. Dijkans-Knappert	1869-1886
Y.H. Jansen-Hoppe	1872-1902
E.M. van Dijk van Matenesse-Knappert	1875-1917
J.H. Schieveen-Poortman	1876-1918
J.C.C. van der Schalk-Maas	1886-1897
G. Bakker-Cool	1898-1906
Th. Beukers-van Erven Dorens	1902-1905
H.J.M.C. Wittkampf	1906-1927
A.C.E. Dijkmans	1906-1927
M. Spit	1917-1921
T. Duyvendak-Funke	1918-1925
J.C.E. Klamer-Lubbert	1921-1927
H.G. Swart-van Dijk	1925-1927

### 3. Lijst van regenten van het Sint Jacobs-Gast huis ná 1927

In 1927 werden de oude colleges van regenten en regentessen opgeheven en werd er één college van regenten ingesteld dat zou bestaan uit tien personen en waarin de oude colleges van regenten en regentessen zitting namen (zie inv. nr. 19).

A.J. Gijsen	(1919-) 1927-1929; burgemeester tijdens regentschap
J. van der Most	(1913-1926-) 1927-1945

A.C.E. Dijkmans	(1906-) 1927-1929
H.G. Swart-van Dijk	(1925-) 1927-1944, 1945-1949
J.C.E. Klamer-Lubbert	(1921-) 1927-1940
D. Boddeus	(1913-) 1927-1929
P. van der Vlies	1927-1932, 1941-1955
E. Koeten-Ooms	1927-1958
E.G. van den Bovenkamp	(1920-) 1927-1930
J.A.M. Meyer	1927-1930; burgemeester tijdens regentschap
H. Stulemeyer	1929-1935
F. Bovenberg	1929-1950
R.J. Kleipool	1930-1947
P. Schaberg	1931-1967
A. Fontijne	1932-1941
F.L.J. van Haaren	1935-1943; burgemeester tijdens regentschap
J. Stheeman Hesse	1935-1939
P. Sanders	1941-1981
M. Schmidt-Elshove	1941-1944, 1945-1946
J. van der Velden	1945-1970
J.W. Peek	1946-1966; burgemeester tijdens regentschap
J. Bitter-Droge	1947-1972
L.L.J.M. Melchers	1947-1967
G.A.J.R. van de Wetering-Mulder	1949-1982
H.G. van Hoogdalem	1950-1965
E. Aleman	1956-1957
C.A. Habermehl	1957-heden
C.H. Bieze-Verkaik	1958-1971
Z.Th. Hazewindus	1965-1970
H. Roelfsema	1966-1974; burgemeester tijdens regentschap
M.F. van Thiel	1967
H.G. Ubbink	1967-1975
F.L. Geerdes	1967-heden
C. Aleman	1970-heden
H. Bijl	1970-heden
E.C. Boerman-Dekker	1971-1975
J.L. Ritman	1972-1978
A.J. Lems	1974-1979; burgemeester tijdens regentschap
A. Tijsen-Jonker	1975-heden
J. Pels Rijcken-Linthorst Homan	1975-1978
P.F.L. Ruyters	1978-heden
M. Sneep-de Bruyne	1979-heden
G.J. te Loo	1980-heden; burgemeester tijdens regentschap
F.N.A. Ruitenbergh	1982-heden

#### 4. Lijst van binnenvaders van het Sint Jacobs-Gasthuis

Vóór 1680 werd de binnenvader ook wel 'knecht' genoemd. Bronnen: ASJG inv. nrs. 1-6, 69-71, 73-76, 103, 105-106, 108, 110.

Jan Pietersz.

vóór 1640-1658

---

Dirc Claess.	1659-1664
Pieter Janss.	1664-1666
Maerte Janss. Cloet	1666-1667
Claes Claess.	1667-1669
Frans Danejaelss.	1669-1674
Isaack Janse	1675-1697
Jan Jorisse de Meyer	1697-1700, 1702
Roelant de Kater	1701-1702
Hendrick Tijse Conijngs	1703-1715
Jacob Dirckse	1715-1717
Cornelis de Gilde	1717-1720
Joris Krijnen Heereman	1720-1735
Maerten Kooren	1735-1756
Cornelis Virgilius	1756-1781
Antony Kaldenbach	1781-1790
Jan Langerak	1790-1796
Pieter Slegtenhorst	1797-1817
Willem Sloot	1817-1849
Johannes Hendrik Bieler	1849-1881
Lambertus Veltens	1881-1882
Johannes Rappee	1882-1893
J.A. van der Voort	1893-1899
P.C. Berkhout	1899-1907
M. Germeraad	1907-1914
H. van Dijk	1914-1916
A. Dagevos	1916-1926
J.W. van Dam	1926-1930

### 5. Lijst van binnenmoeders van het Sint Jacobs-Gasthuis

Bronnen: zie bijlage 4, lijst van binnenvaders.

Hilletge Cornelisdr.	vóór 1640-1647
Lijsbet Willemsdr.	1648-1651
Annetge Cornelisdr.	1651-1654
Dirckge Lambrechtsdr.	1654-1659
Trinctie Simonsdr.	1659-1661
Sijtje	1661-1663
Josijntie	1664
Achie Joostesdr.	1664-1668
Fransia Hoedewaerts	1668-1670
Grietge Gerritsdr.	1670-1676
Sijtje Bastejaensdr.	1676-1680
Gijsbertge Jacobsdr.	1680-1703
Neeltie Tjeertes	1703-1720
Adreyaena van Heukelen	1720-1734
Pietertie Willems Noteman	1734-1756
Elysabet Schoon tweede binnenmoeder	1754-1755
Gertruy Peekstok	1756-1781

Aryaentie van Putten	1781-1790
Maria Antoinetta Delie	1790-1796
Cornelia van den Bogaart	1797-1804
Johanna Slavenburg	1805-1812
Aagje van Wijngaarden	1813-1824
Hermina van Eik wed. Vermeulen	1824-1850
Jeane Hubertine Bieler-van Romburgh	1850-1853
vacant	
Aaltje Veltens-Postma	1881-1882
Elisabeth Rappée-Balt	1882-1893
W. van der Voort-Visser	1893-1899
D.E. Berkhout-Nieboer	1899-1907
C. Germeraad-Vermeulen	1907-1914
D. van Dijk-Lucas	1914-1916
A. Dagevos-Snijders	1916-1926
C. van Dam-Hoogerwerff	1926-1930

#### 6. Lijst van directrices van het Sint Jacobs-Gasthuis

M. Kros	1930-1947
E.J. Hageman	1947-1950
A. Scholten	1950-1966
J. Middelhof	1966-1974
L.J.W. Royakkers	1974-heden

#### 7. Lijst van geneesheren (Medicinae Doctores) van het Sint Jacobs-Gasthuis, tevens Stadsgeneesheren

Willem Hugesz. van Muden <sup>119</sup>	1430-
Mr. Reinier <sup>120</sup>	1565-
Mr. Joost Augustijnss. Stalpaert van der Wyele <sup>121</sup>	1586-1599
François Persijn <sup>122</sup>	1599-1604
Joannes Cuchlinius <sup>123</sup>	1605-1612
Jacob Muylwijck <sup>124</sup>	1612-1624
Arent Welhouck <sup>125</sup>	1624-1630
Christiaen van Persijn <sup>126</sup>	1630-1649
Jonas Muys	1649-1652
Willem Brassier <sup>127</sup>	1652-1654

119. GA Schiedam, Stadbestuur tot 1795 inv. nr. 315B fo 29

120. idem, inv. nr. 31(12 juli 1565)

121. ibidem, inv. nr. 1 fo 130v (31 aug. 1586), fo 309 (28 dec. 1596), fo 45v (23 aug. 1599)

122. ibidem, inv. nr. 2 fo 52 (29 nov. 1599)

123. ibidem, inv. nr. 2 fo 139 (9 jan. 1605), fo 193 (3 juni 1610), fo 226 (22 febr. 1612)

124. ibidem, inv. nr. 2 fo 227v (21 april 1612), fo 229 (9 mei 1612), fo 286v (23 jan. 1617)

125. ibidem, inv. nr. 2 fo 355v (30 dec. 1624)

126. ibidem, inv. nr. 2 fo 409v (28 juli 1630). Voor de overige bronnen zie bijlage 4, lijst van binnenvaders en GA Schiedam, ASJG inv. nr. 22

Adam Boogaert	1654-1655
Adriaen van der Dusse	1655-1663
Peterus Angillis	1663-1665
Johannes Sysmus	1665-1671
Adam van der Heim	1671-1699
Willem Molliers	1699-1707
Franciscus Leroy	1707-1720
Pieter Rabus (Jr.)	1720-1734
Johan Leroy	1734-1776
Wilhelmus Matheus Keuchenius	1776-1797
Pieter Brillenburg	1797-1831
Laurentius Knappert	1831-1843
Adrianus Maas	1843-1869
Lodewijk Johannes Del Baere	1869-1888
Boudewijn de Bruijn	1888-1914
Ary Hendrik de Bruijn	1914-1946

### 8. Lijst van chirurgijns/heelmeesters van het gasthuis<sup>128</sup>

Mr. Caerel Lambrechtsz. <sup>129</sup>	vóór 1582-1610
Mr. Pieter Claesz. <sup>130</sup>	1611?-1625
Mr. Samuel van Boshuysen <sup>131</sup>	1626-1674
Mr. Heyndrik Luyte	1674-1703
Mr. Samuel van Boshuyse	1703-1717
Mr. Tobyas van Boshuisen	1717-1729
Mr. Samuel van Boshuisen	1729-1738
Mr. Nicolaas Hageman	1738-1748
Mr. Jan Hendrik Forley	1749-1786
Mr. Barent Weerman	1786-1797
Mr. Maarten van der Velden	1797-1810
Mr. Ary van der Velden	1810-1829
Mr. Dirk Koper	1830-1853
Mr. Johannes Anthonius Rutschy <sup>132</sup>	1854-1898

127. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 3fo 208 (6 mei 1652)

128. GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 2 fo 286v, resoluties vroedschap 23 januari 1617: 'Tractement van stadtschirurgijn tot laste van de stadt affgeschafft die daer mede niet meer en sal wesen beswaert, maert dat 't selve ampt sal comen an 't weeshuys ende gasthuys, die ten dienste van de schamele burgers een chirurgijn die de naem als stadtschirurgijn sal hebben, sullen aennemen ende de selven nae vermogen ende discretie tracteren'.

129. idem inv. nr. 1 fo 32 (29 oct. 1582) fo 121 (25 maart 1586), inv. nr. 2 fo 53v

130. ibidem, inv. nr. 2 fo 302 (29 dec. 1618) fo 332 (29 april 1622)

131. ibidem, inv. nr. 2 fo 367v (18 april 1626). Zie voor de overige bronnen bijlage 4, lijst van binnenvaders en GA Schiedam, ASJG inv. nrs. 22, 103

132. Per 1 januari 1899 werden de betrekkingen van geneesheer en heelmeester in een persoon verenigd, zie GA Schiedam, ASJG inv. nr. 5, 20 december 1898 en 16 januari 1899

**9. Lijst van priesters van de Gasthuiskapel**

tot 1314	Johannes de Haga <sup>133</sup>
1314	Johannes Uust <sup>134</sup>
1419-1420	Officiatio Joannis Vullinc ad capellaniam Sancti Jacobi in hospitali de Schiedam - 5 scuta <sup>135</sup>
1452-1453	Officiatio Philippi Gerardi ad capellaniam Sancti Iacobi in hospitali de Sciedam per Gerardum de Matenese <sup>136</sup>
1479-1480	Institutio domini Johannis filii Thome ad capellaniam altaris Sancti Jacobi sitam in hospitali de Schyedam vacantem per liberem resignationem magistri Philippi de Spaengen et solvit - 1 scutum antiquum. Actum Sabbato post Calixti (16 oktober 1479) <sup>137</sup>
1495-1496	Item de institutione magistri Jacobi filii Jacobi ad capellaniam Beate Marie Virginis sitam in hospitali Schiedammensis vacantem per mortem quondam domini Johannis Thome et solvit - I scutum XV stuferos Actum feria sexta post Assumptionem Marie (21 augustus 1495) <sup>138</sup>
1549	Philip Niklaaszn. <sup>139</sup>
1550	Philip Jansz. klerk <sup>140</sup>

**10. Lijst van Waalse predikanten.**

Bronnen: GA Schiedam, archief Waalse Gemeente inv. nr. 3754A, coll. DTB inv. nrs. 57-59, ASJG inv. nrs. 105, 213.

Ds. Jacob Galant	1686-1695
Ds. Jacques de Larrey	1686-?
Ds. Paul Coullez	1686-1709
Ds. J. Trucq	1695-1703
Ds. J. de Larrey le fils	1703?-1723
Ds. Isaac de Laval	1723-1753
Ds. Jean David d'Estandau	1753-1769
Ds. Isaac Brutel de la Riviere	1769-1771
Ds. H.A. Certon	1771-1774
Ds. Jean Thomas Griot	1774-1776
Ds. David Jean Lewis	1776-1814
Ds. Vincent Elie Menil	1817-1825

*N.B. Na het overlijden van de laatste predikant begin maart 1825 werden de diensten in de*

- 
- |      |   |
|------|---|
| 133. | H.W. Unger: 'Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam' deel 4, Regestenlijst, blz. 69 nr. 221   |
| 134. | Op. cit. ibidem   |
| 135. | Rijksarchief Utrecht, archief van het kapittel ten Dom, manualen en rekeningen van de officiaal der aartsdiaken, inv. nr. 2464/3. De hier vermelde jaren zijn de boekjaren (van cantate tot cantate = 4e zondag na pasen) waarin de priesters benoemd zijn. |
| 136. | ibidem inv. nr. 2463/3  |
| 137. | ibidem inv. nr. 2464/9  |
| 138. | ibidem inv. nr. 2464/24   |
| 139. | GA Schiedam, H.S. nr. 39  |
| 140. | GA Schiedam, Bibliotheca Liduiniana cat. nr. 7 fo 227   |



*gasthuiskerk om de twee weken gehouden en waargenomen door predikanten uit Rotterdam. Bij K.B. van 31 oktober 1827 No 113 werd de Waalse predikantsplaats per 1-1-1828 opgeheven en per die datum de Waalse gemeente samengevoegd met die van de Nederlandsch Hervormde.*

**11. Tekst van de akte waarbij Aleida het patronaatsrecht van de parochiekerk te Schiedam aan het gasthuis overdraagt**

*5 september 1276. ARA III, AK inv. nr. 209 reg.nr. 17.*

**11.1 Latijnse tekst**

Aleydis uxor quondam domini Johannis de Avennis universis presentia visuris salutem et cognoscere veritatem. Notum facimus universis quod nos contulimus hospital (i)

quod in rivo fundavimus ad sustentacionem pauperum ibidem jus patronatus ecclesie et ipsam ecclesiam cum omni jure ab ipso hospitali possidendas. Preterea conferim(us)

ipsi hospitali decem et octa jugera terrarum jacentia infra officium de Matenesse quas de propriis nostris denariis comparavimus hominibus de diversis. Insuper

dictum hospitale contulit de nostro consensu preposito et conventu de Conincsvelt ipsam ecclesiam parrochiam per proprium con canonicum virum ydoneum

deserviendam cum perceptione decimarum quondam domini Theodorici dicti Bokel et omnium proventium ( ) ibidem oblationum p(rimus) ad

altare oblationibus diei dedicationis ipsi hospitali. In signum domini juris patronatus integre res(erva?) buntur eciam capellanus (et) hospital(e)

predicti ad observationem sollempnem anniversariorum mariti nostri parentium et fr(atrum sororum et) filiorum nostrorum eam diem

l(au)dem. Nos continget extrem ( ) et ad continuam memoriam erronum ( a)blaciones cappellano competentes usque

(ad) ( ) (lb h)ollandie vel ultimum excre ( )t. Volumus quod dictus prepositus et conventu(s) ( ) (ti)ant ecclesie memorate. Capellanus

vero conventus predictus tenebantur intendere profectui regimini et correctioni ( ucte) pro ipso tamen prepositus supprime

si autem aliquam in posterum innovalia vel alie decime quoque jure ad ecclesiam ( ) alter coram specialibus suis sumptibus

procuraret vel sibi specialiter conferetur contemplacione p( u)ntur se ec(clesiam) per ( )r mitatem. Presentem literam

sigillo nostro proprio et sigillo Florentii filii nostri fe(cimus) ( ). Datum Anno Domini (MCCLXX sex)to sabatto anno nativitatem

beate Virginis.

**11.2 vertaling**

Aleida, echtgenote van wijlen heer Johannes van Avennes, aan allen die deze brief zullen lezen gegroet en kennis der waarheid.

Wij maken aan allen bekend dat wij hebben overgedragen aan het gasthuis, dat wij hebben gesticht op de oever tot onderhoud der armen aldaar, het patronaatsrecht van de kerk en de kerk zelf, om met alle recht door genoemd gasthuis te bezitten.

Verder dragen wij over aan genoemd gasthuis achttien morgen land, gelegen in het ambacht van Mathenese, welke landen wij verworven hebben met ons eigen geld van diverse personen.

Daarboven heeft genoemd gasthuis met onze toestemming overgedragen aan de proost en het convent van Conincsvelt genoemde parochiekerk om door een eigen canoniek en geschikt man bediend te worden, met de inbezitting van de tienden van wijlen heer Dirk gezegd Bokel en van alle inkomsten van de offergaven (onleesbaar) met de offergaven op de dag van de inwijding van genoemd gasthuis.

Tot teken van het patronaatsrecht van de heer zullen de genoemde kapelaan en het gasthuis gehouden zijn tot een plechtige eredienst op de jaardagen van onze echtgenoot, ouders, broeders, zusters en kinderen (onleesbaar) en tot een voortdurende gedachtenis (onleesbaar) offergaven aan de kapelaan toekomende tot aan (onleesbaar) pond Hollands of (onleesbaar). De kapelaan, zeker het genoemde convent zullen gehouden zijn acht te slaan op de voortgang, het bestuur en de verbetering (onleesbaar).

Indien echter enige nieuwigheden in de toekomst of andere tienden, ook rechtens tot de kerk (onleesbaar) tenoverstaan van zijn bijzondere kosten moet hij er voor zorgen of voor zich bijzonder (onleesbaar).

Deze tegenwoordige brief hebben wij met ons eigen zegel en met die van onze zoon Florens doen zegelen.

Gegeven in het jaar Ons Heren 1276 op de zaterdag voor de geboorte van de Heilige Maagd.

**12. Tekst van de akte van het beste kleed**

*7 januari 1286. GA Schiedam, ASJG inv. nr. 11.*

Wi scepenen van den Niewendamme ende die mene port maken cont alle denghene die desen brief sullen sien of horen dat wi met onsen vrien wille ende met ganser wetenthede hebben gheset ende ghemaket met ghemeire wilcore ons verbonden duer Got ende onser silen wille, dat so wie so porter es of wonet bin der vriheden der port, wanneer so hi stervet, wief ofte man, dat sien beste cleet sal hebben 't gastues van den Niewendamme, storve hi oec bueten der port.

Waer soe 't ware het soude hebben al dat selve ende dat sullen ontfaen tve man die dartoe worden gheset bi den here ende bi den scepenen van der port ter armer behoef te kome van dien huis ende daer af iarlicx rekeninghe te doene vor den here ende die scepenen. Waer dat iemene ware die 't nine gave bi der heiscinghen der tvier manne, so salt die here in doen panden bi sinen bode ende bi den scepenen. Oppedat dit vast ende stade blive euwelike, so hebben wi ghebeden onsen here, heren Florense van Henegouwen ridder, den provest van Coningfelt, dat si dit besegle met horen seglen ende, want die port sunder ghemenen segel es, so hebben wi scepenen Clais ser Arnoutsone, Conraet Ghibensone, Jan van der herbergen, Jacob Frasekinsneve, Reinier die viskere, Heine Hugensone, Willem die lakenman dit besegelt met onsen seglen vor die mene port ende dese brief was ghemaket ende gheghevet in den iaren ons Heren MCCLXXX sex des ander daghes na dertiendaghe.

**13. Tekst van de akte waarbij graaf Willem III de ruil bevestigt van het huis van Jan de Keyser tegen het gasthuis**

*21 april 1322. Naar GA Schiedam, Stadsbestuur tot 1795 inv. nr. 62 fo lxxxi.*

*'Extract'*

Wij Willaem grave van Henegouwen, van Hollandt etc. maken kont allen luden dat wij vaste, seecker ende gestade houden ende houden sullen alsulcke mangelinghe alse onse lieve ende getrouwe knape Jan de Keyser, onse rentemeyster van Zeeland, gedaen hevet tyeghens onse gemeene poirte van Schiedamme alse van zine huze tote Sciedamme dat men hiet Vrederixhuys, staende tyegens over der lomberderhuys, dat Jan de Keyser van ons helt te leene, omme 't huys dat men hiet Wildenberch dat gasthuys tote Sciedamme, ende scelden die manscappe quitte van Vrederixhuys voors., ende hebbent onser poirte van Sciedamme voirs. verliet ende verliet te vrien eygen, in deser manieren, dat Jan de Keyser voironomd ende sinen nacomelinghe van ons ende van onse nacomelingen dat huys dat men hiet Wildenbech houden sullen te leene in alsulcker manieren alse hij te houden plach van ons dat huys dat men hiet Vrederixhuys. In oirconde desen brieve besegelt mit onsen zegele, gegheven in die Hage des woonsdages na beloken paesschen int jaer ons Heeren MCCC twie ende twintich. Geextraheert in de registercamer van Hollandt uuytet register buyten geteyckent EL II, staende aldaer folio xxv. Ende accordeert dit extract mittet voors. register naer collatie den xxvi en September 1616. Bij mij (w.g.) Gool 1616'.

**14. Tekst van de akte waarbij Wilem Hugesz. van Muden wordt aangesteld als geneesheer van het gasthuis**

*31 oktober 1430. GA Schiedam, OAA inv. nr. 315B.*

*'Een copye van meester Wiliems brieve'*

Wi scout, burgemeesters, scepenen ende rade der stede van Scyedamme doen cond allen luden dat wi aenghenomen hebben Meyster Willem Hugesz. van Muden onser stedemeyster te wesen als den armen zieken int gasthuys leggende ende die de heylige geest zieck heeft leggende te visiteren ende te cureren omme Gods wille na sinen vermogen dienende tot sinen wederseggen toe. Ende dair voir hebben wi hem gegeven 1 erve dair hi op getymmert heeft dat wi hem gheloeft hebben van onser stede wegen te vryen ende te waren jair ende dach als men erve sculdich is te waren na den rechte vanden zelve onser stede voirss. mit drie pond Hollans payments tsiairs erflike renten dair op staende ende met meer. Item soe hebben wi dair toe vercocht van onser stede wege voirs. 1 cleyn erfken achter sinen huse ende erve voirsc. also groot ende also cleyn als hi nu ter tijd afgeheyningt heeft van sijne buyer huse ende erve als een vrij erf met dair op staende. Dair toe sel meyster Willem voirs. also lange als hi onse meyster is sitten en wesen scotvrij, lotvrij, waken ende wachtvry, heervaertvrij ende van allen ongelde vrij die der gemyente buert te gelden, sonder alleen van dez hi op leit tot sijn of sijns huysgesins drinckebier dair sel hi exsijs of geven of dez hi tappede na d'ordenancie vanden huyer van exsise gelijck ander poirters. Ende waert dat meester Willem van ons sceyden woude als dat hi niet langer onse meyster wesen en woude of dat hi storve soe sullen sijn wijf ende sijn erfnamen onser stede schuldich wesen voirden eygendom vanden erve xiiii scilde ende dan mitten huse ende erve haren vryen wille doen als hoir eygen proper goed, behoudelic de stede altijd ombelast te wesen vanden rente dair op staende. Alle dingen sonder enich argelist, in kennesse der wairheyte hebben wij onsen stede clenzen zegel

hier aen gehangen, int jair ons Heren MCCCC ende XX opten lesten dach in octobris'.

**15. Getuigenverklaring van Giovanni Giudici, architect en opzichter bij de bouw van het Sint Jacobs-Gasthuis, inzake het proces van de Regenten contra aannemer Gerrit Bakker, 1790**

*GA Schiedam, GvS inv. nr. 236. Zie ook GvS inv. nr. 223.*

Interrogatorien gedaan maken en aan de Ed. en Achtb. Heeren Schepenen der stad Rotterdam overgegeven in naam en van wege Gerrit Bakker M<sup>r</sup>. timmerman te Schiedam, eiss<sup>r</sup>. en requirant, om daar op onder solemneelen eede gehoord en geexamineerd te werden Jan Guidies, architect, wonende te Rotterdam voorsz., gedaagde en gerequireerde.

*Art. 1*

Te vragen of den gerequireerden niet is Jan Guidies?

Ja.

*Art. 2*

Voords te vragen na de ouderdom en qualiteit van den gerequireerde?

Circa 40 jaeren en van qualiteit architect en Inspecteur-Generael van 's lands gebouwen van de Admiraliteit op de Maaze.

*Art. 3*

Off den gerequireerden, bij geleegentheid dat er te Schiedam voor weinige jaeren een nieuwe kerk en gasthuis gemaakt en gebouwd moest werden, niet door Regenten van voorsz. gasthuis aangezocht en aangesproken is geworden om als architect hen zoo voor als in den opbouw bij te staan en off op verzoek en order van welgend. Regenten door den gerequireerden niet zijn opgemaakt de plans, profilen, faces en ordonnantien, waar na voors<sup>e</sup>. kerk en gasthuis gebouwd moesten werden?

Den gerequireerde is eerst door de heer George van den Berg uit naeme van heeren Regenten aangezocht en daernae, op eene bepaelde dag zijn heeren Regenten met voorn. heer van den Berg te Rotterdam gekomen in het Zwijnshoofd en hem eenige plans voorgelegt om nae te zien en daernae ordre gegeven om andere plans te formeeren, welke nae genoegen zijnde geweest, den gerequireerde heeft ordre bekomen om de noodige plans, profilien, faces etc. en alle de noodige bestekken in gereedheit te brengen om te dienen tot besteeding van het werk, en om het werk selve met de noodige ordonnantien ter uitvoer te brengen, soo als alles in vervolg is geschied.

*Art. 4*

Off neevens den gerequireerden door Regenten tot opzichter over 't voors<sup>e</sup>. werk niet gecommiteerd en aangesteld is George van den Berg, thans te Rotterdam woonachtig?

Den gerequireerde, aan heeren Regenten gezegd hebbende dat hij wel de plans, bestekken etc. kon maeken en de noodige ordonnantien geeven maer het werk in loco niet kon waerneemen, heeren Regenten hebben geantword zulkx door de heer van den Berg zoude geschieden.

*Art. 6*

Off die plans, profilen, faces en ordonnantien niet successivelijk met kennis en toestemming van gen<sup>e</sup>. Regenten aan den requirant zijn overhandigd om er zich na te reguleeren en off den gerequireerden niet met de daad ondervonden heeft dat den requirant effectief er zich na gereguleerd heeft?

De plans, profilien, faces etc. zijn of door heere Regenten of met hunne toestemming aan den requirant overhandigd om er zig nae te reguleeren en de noodige ordonnantie van tijd tot tijd, maer volgens conditie, in het bestek vervat, waerin de aanneemer gehouden was om zig te reguleeren soo als het werk in loco soude worden uitgeslaegen, soo is eene naedere plattegrond van het werk gemaekt volgens dat de grond kon toelaeten. De eerste plans etc. zijnde geformeerd geweest op eene plan door den stads architect Bol-Es gemaekt en door heeren Regenten aan den gerequireerde gegeeven om de maet van de grond uit te neemen, welke daernae is bevonden abusief en gantsch niet exact te zijn, den gerequireerde met de heer van den Berg hebben het werk in groot uitgeslaegen, waernae gebouwd is geweest.

*Art. 7*

Off het den gerequireerden ook bewust is, dat er voor en na de besteeding van het bovengem<sup>e</sup>. werk veranderingen in het bestek gemaekt zijn? (dit artikel is in de oorspronkelijke tekst doorgestreept) Art. 7 blijft.

Voor de besteeding zijn verscheide verranderinge in het bestek gemaekt, allen in het origineele bestek aangeteekend, nae de besteeding zijn andere verranderingen en arrangementen gemaekt, maar buiten kennis van den gerequireerden.

Volgene het antwoord op art. 7, den gerequireerde buiten staat die op te geeve.

Art. 7 overslaan de twee laatste regels van 't antwoord.

*Art. 8*

Zoo de voorgaande vraag affirmatief werd beantwoord, te vragen waar in de voors<sup>e</sup>. veranderingen bestaan hebben?

Deezen vraag kan gepasseerd werden.

*Art. 9*

Off het den gerequireerden ook nog voorstaat dat voorn<sup>e</sup>. heeren Regenten aan den requirant in substantie is gezegd dat hij zich in bouwen van voorn<sup>e</sup>. werken zou hebben te gedragen aan die ordres of veranderingen die in den opbouw aan hem, 't zij door heeren Regenten, 't zij door der zelve opzichter of opzichters bevoelen zouden werden en of daaromtrent niet zelfs een of meer verplichtende articulen in 't bestek zijn geinsereerd?

substantie is gezegd zig te gedraegen aan de orders van den gerequireerde en van die geene door heeren Regenten waeren gelast het werk te doen uitvoeren en dat is maer eene gevolg van het geene desweegen in het bestek is bepaeld.

*Art. 10*

Off er door den requirant, voor zoo verre den gerequireerden bekend is off had kunnen bekend weezen, in 't bouwen van voorsz. kerk en gasthuis ook veranderingen zijn gedaen, die aan hem niet uitdrukkelijk door den gerequireerden, in zijne qualiteit van opzichter over 't werk, zijn geordonneerd geworden? (doorgestreept: Zoo ja, welke?)

Door den gerequireerde zijn geene verranderingen gehordoneert als alleen die noodwendig plaats hebben moesten wegens het verschil van het terrein welke door de conditien in het bestek waeren gehautoriseerd. *Het oeverige is buiten den gerequireerde om te kunnen beantwoorden.*

Het ondergeschrapte kan er af.

*Art. 11 transeat*

Off het den gerequireerden in zijne evengem<sup>e</sup>. qualiteit niet geheugd dat er door hem aan den requirant, als aanneemer van meergem<sup>e</sup>. kerk en gasthuis, wel eens veranderingen zijn bevolen, die tot meerder moeite en kosten als wel 't bestek meede brengt, van den requirant moesten strekken?, die mede zoo naukeurig mogelijk op te geeven?

Den gerequireerde in zijne qualiteit heugd zig niet iets dergelijks gehordoneert te hebben, en geschied zijnde, is buite dezelve geweest.

Overslaan.

*Art. 12*

Off den requirant wel immer, door een enkele daad tegen het geene hem, of ten opzigte van veranderingen, of ten aanzien van geordonneerde leverantien, zich tegen den gerequireerde in zijne qualiteit heeft verzet?

Den gerequireerde heugd zig niet dat de requirant zig teegen hem heeft verzet.

*Art. 13 transeat*

Off den gerequireerden niet bewust is dat heeren Regenten, 't zij te zamen, 't zij afzonderlijk, iterate bij 't opbouwen van voorsz. kerk en gasthuis zijn gekomen om 't werk te inspecteren en of die zomtjids of zelfs omtrend het een en ander ordres gaven, of met den gerequireerden ten dien opzichte spraken?

Den gerequireerde niet dikwils te Schiedam zig bevindende, heeft niet veel occassie gehad met heeren Regente op het werk te rencontreeren, dus niet in staet iets daer oever te antwoorden.

Overslaan.

*Art. 14*

Off heeren Regenten niet te meermaal en bij herhaling, op diverse tijden, in presentie van of wel zelfs direct aan den gerequireerden hebben gedeclareerd omtrend de behandeling van den requirant ten opzichte van het werk volkomen content te weezen?

Heeren Regenten, het zij te zaemen of bijzonderlijk, hebben aan den gerequireerde meermaelen gezegd van het werk zeer content te zijn.

*Art. 15*

Off den gerequireerden niet weet en bewust is dat het stucadoorswerk in de kerk door heeren Regenten in het voordgaan niet is gehinderd, 't ruimen der stelling daar door zeer vertraagd en off het timmerwerk aan de kerk in dien tijd niet zeer heeft moeten veragteren?

Den gerequireerde, op het werk komende en aan den stukkadoorder vragende waerom hij het werk niet successivelijk afmaekte, denzelve geantwoord heeft door den stads architect Bol-Es op naeme van heeren Regenten en heeren Regenten zelf was verboden tot naeder order en dus met

die vertraeging de stelling moest blijven, belettende het selve het verdere afmaeken van het oeverige werk.

*Art. 16*

Off den gerequireerden niet mede weet dat het beeldhouderswerk, zoo ook het verven der capitteelen voor aan de grote colommen, door H.H. Regenten zijn verhinderd geworden en of zulx niet aanmerkelijke extra kosten en groot nadeel voor den requirant moest geven om namentlijk de toen staande stelling af te breeken, het straatwerk, het leggen van 't grote bordes te doen voord gaan en naderhand voor beeldhouder en verver gelijke stelling wederom te doen oprigten en bijmaken.

Den gerequireerde, op het werk komende en vindende dat de verwer niet voort ging, vroeg nae de reede en wierd geantwoord dat heeren Regenten den verwer hadden verboden om voort te gaen, als meede den beeldhouder opgehouden daardoor, den requirant zeeker schaede moest gehad hebben met wegnemen en weeder maeken van de stellingen.

*Art. 17*

Off den gerequireerden in derzelver voors<sup>e</sup>. qualiteit ook niet kan opgeeven waarom de fundamente van het voorgemelde gebouw niet hebben de bepaalde diepte?, en zoo neen.

Den gerequireerde kan de reede niet opgeeven, zijnde niet daegelijk op het werk en zulcx geschied moet zijn met kennis van de heer van den Berg of heeren Regente.

*Art. 18*

Off den gerequireerden ook niet weet dat, nadat de fundamente en ander graafwerk was afgedaan, de gravers door of van weegens heeren Regenten zijn betaald geworden.

Den gerequireerde weet niet beeter als of het graafwerk door heere Regente is betaeld geweest.

*Art. 19 transeat*

Of den gerequireerden al meede weet dat het souterrein in de kelders en gangen niet genoegzaam met tras zou zijn bewerkt, off hij dat werk niet gezien en geaprobeerd heeft?

Den gerequireerde, op meer boven genoemde reedenen, kan hier oever niet antwoorden.  
Overslaan.

*Art. 20 idem*

Te vragen of den gerequireerden niet geheugd de reede waarom de trasraam van de buitenmuuren die, zoo men zegd, drie voeten hoog met vlakke klinkert moppen en sterke bastaerd tras bewerkt moesten zijn op sommige plaatsen, zoo als heeren Regenten zeggen, op sommige een voet, op andere twee voeten en wederom op andere plaatsen twee en een half voeten hoog zijn, dat die zelfs op driekante plaatsen met ondersteen bewerkt en met zwarte kalk overpleisterd zijn geworden?

Als boven, kan niet op antwoorden.  
Overslaan.

*Art. 21 idem*

Off het den gerequireerde voorstaat dat den requirant sommige plaatsen met harde klinkert



moppen had moeten verwerken, daar door hem maar zagte roode moppen verwerkt zijn, of zulks met consent of buiten weeten van den gerequireerden is geschied?

Den gerequireerde geene daegelijkse opzigt op het werk hebbende gehad en geene opneeming gedaen hebbende, weet niet beeter of alles moest volgens bestek uitgevoerd zijn geweest en geene consent hoe genaend ter contrarie heeft gegeven.

Overslaan.

*Art. 22 idem*

Off den gerequireerden ook weet wanneer ten minsten of voor of op die tijd dat de binten zijn geleege, van de bepaling dat twee lagen onder en twee boven de binten en de geheele hoogte van de binten met vlakke klinkers en sterke basterdtras moesten werden opgemetseld, is afgestaan en de binten met zagte graauwe moppen zijn aangewerkt?

Den gerequireerde rapporteert zig aan het antwoord op art. 21. Overslaan.

*Art. 23 idem*

Off het ook niet met kennis van den gerequireerden is dat den duiker in de sloot of Roosbeek agt duimen nauwer is gemetseld dan de eerste bepaling, alsmede de vloeren in de kelder en bakkerij en in de secreeten zijn gelegd van heelbakken, desgelijks dat de vloeren in nog een andere kelder en in de gijzelkamers zijn geleege met straatklinkerts in plaats van verglaasde teegels?

Als boven art. 21.

Overslaan.

*Art. 24 idem*

Off niet meede met des gerequireerdens voorkennis en overleg is voorgevallen dat de vloeren in de keuken, slag- en waschhuis, in eene kelder en rondom alle de toereingen heelbakken zijn gesteld, in plaats, zoo als de eerste bepaling was, van beste verglaasde en gedeeltelijk verglaasde teegels?

Als art. 21.

Overslaan.

*Art. 25 transeat*

Off niet insgelijks met voorkennis en overleg van den gerequireerden is gebeurd dat de vaderswoning, de vertrekken bezijden de kerk, portalen bij den trappen en zijvertrekjes boven de kerk zoo bevloerd zijn als zij zijn gedaan geworden, te weeten met heelbakke in plaats van baanteegels?

Als art. 21.

Overslaan.

*Art. 26*

Off (doorgestreept: niet al verder) den gerequireerden ook niet weet dat er (doorgestreept: dat er juist zulke pannen tot 't dak zijn gebruikt) omtrent de dakpannen bevorens een monster, 't zij aan den heer G. van den Berg als opzichter, of aan heeren Regenten is overgegeven? op des gerequireerdens ordonnantie de muuren op de kleezolder en rondsom niet met witte teegeltjes

zijn bezet? (doorgestreept: en ook bonte blauwe pannen tot 't dak zijn gebruikt?)

(doorgestreept: wegens de mueren op de zolder. Als art. 21. Wat) de pannen (doorgestreept: aangaet, dat is geschied met) zijn gebruikt naar 't monsters aan de heeren Regenten vertoond, anders buiten den gerequireerden.

*Art. 27 overslaan*

Off al mede ten aanzien van de buitenmuuren van de kerk en de buitenzijmuuren den gerequireerden niet volgens heeft geoordeeld dat die zoo bewerkt wierden als die gedaan zijn geworden en de buitenmuuren van de kerk, de geheele noordzijmuur van de eene vleugel en de zuidzijmuur van de andere vleugel met alzulk een soort van moppen moesten werden gemetseld als geschied is?

Deeze schikkingen zijn geschied buiten den gerequireerde. Overslaan.

*Art. 28 overslaan*

Off het metselwerk, terwijl het in 't eene verligt, in 't andere niet is verzwaard? Zoo ja, waarin?

Buiten den gerequireerde.

Overslaan.

*Art. 29 idem*

Off den gerequir<sup>e</sup>. ook meede weet en met zijne goedkeuring is geweest, dat tot de schuifhout is gemaakt van dennen 8 a 12 in plaats van denne 10 a 12

Buiten den gerequireerde.

Idem als voren.

*Art. 30*

Of mede bij het bestek niet veranderd en voords bepaald is geworden, dat in de onderste zaal in de noordzijde drie, in de agterzaal aan de zijde twee, in de boven agterzaal zuidzijde drie, aan de noordzijde insgelijks drie binten en in de gaanderij van de kerk zeven binten minder dan de eerste bepaling was, moeten werden geleege, terwijl wederom ander werk is verzwaard.

Wat aangaet dat in eenige zolder minder binten zijn als den plans aanwijzen, zulcx is geschied door het verschil van maeten van de plans en van het uitgeslaegen werk, zijnde de verdeeling geschied soo als de plans aanwijzen. Wat aangaet de ganderije van de kerk, is buiten den gerequireerde.

*Art. 31 transeat*

En off hij ook bewust is dat aan de noordzijde van het gebouw de bovenzolder uit 5/4 duims deelen in plaats van 1½ duims zou geleege zijn.

Den gerequireerde niet bewust, hebbende dezelve het werk niet opgenoomen. Die vraag overslaan.

*Art. 32 idem*

Off den gerequireerden niet weet dat de stijlen van de frontespice van 6 a 8 duim en drie voeten 8 duimen van de anderen staan, het regelwerk tot dekken van gem<sup>e</sup>. fronte spice, in plaats in

greine van 7 a 9 en 6 a 8 duims is gemaakt en of daar omtrend het bestek ook algeene verandering heeft ondergaan?

Daer zijn schikkingen daer voor gemaakt buiten den gerequireerde. Idem als voren.

*Art.33 idem*

Off den gerequireerde zich als nog niet erinnerd waarom en om welke reeden er minder schuifcosijnen als cosijnen met draairamen minder hebben moeten gemaakt werden als wel eerst het plan was, die reede op te geeven.

Om dezelve reede als art. 30 is beantword. Idem als voren.

*Art. 34 idem*

Off den gerequireerden niet heeft geexamineerd de paneelen der deuren over de twee portalen van de trappen, de deur uit des vaderswoning, om op de kleine plaats te gaan, de paneelen der deuren van zeeven deurcosijnen in 't bestek (zoo gezegd werd) gemerkt littera B en ook de ramen in de kerkligt cosijnen, met derzelver reegels en of aan dat alles door den requirant niet is geleeverd en bewerkt, zoo als hij verplicht was en van hem konde gerequireerd werden en of al het zelve door den gerequireerde in zijne relatie als opzichter niet is geaprobeerd?

Den gerequireerde heeft het werk niet opgenoomen bijgevolgen ok hetselve niet goetgekeurd. Idem als voren.

*Art. 35*

Off den gerequireerden zich geheugen kan waarom de bazementen van de colommen onder de galderijen (doorgestreept: hebben moeten) zoo gezegd werd gemaakt (doorgestreept: worden) zijn naar de dorische in plaats van ionische order?

Deeze vraeg is door onkundige zeeker opgegeeven, zijnde de bassement geene dorise maer eene attique bassement, passende onder allen de orders uitgezondert aan de toscanse, en zijnde niet dan gebruikt geweest onder de 4 grooten corintise collommen van de voorgevel van de kerk waer geene reflexie schijnt gevallen te zijn.

*Art.36 idem*

Off den gerequireerden het hout en balustrade in de kerk, de stoote borden van de capitale trappen, de schinkels of toogen tot het stucadoorwerk in de kerk, de houte boezems van de schoorsteenen en of alles niet is geleeverd en gemaakt zoo als 't vereischte en alzo ook door hen gerequireerden is geaprobeerd?

Soo beantword als art. 21.

Overslaan.

*Art. 37*

Wat of den gerequireerden ten opzichte dezer zaak meer weet of getuigen zou kunnen?

Den gerequireerde weet niet anders meer te beantwoorden.

**16. Getuigen-verklaring van George van den Bergh inzake het proces van de regenten contra aannemer Gerrit Bakker over de bouw van het nieuwe gasthuis**

*(1790) George van den Bergh was zaakgelastigde en opzichter bij de bouw van het gasthuis. GA Schiedam, GvS inv. nr. 236. Zie ook GvS inv. nr. 223.*

*Art. 1*

Zegt ja.

*Art. 2*

Zegt agtenveertig jaaren oud te zijn.

*Art. 3*

Zegt met zijn huisgezin tot den laasten April 1789 als ook met zijn persoon alleen tot ultimo january 1789 als wanneer hij in Rotterdam is komen wonen.

*Art. 4*

Ja zekerlijk, want sints den jaaren 1783 is deezen zaak van tijd tot tijd mij eenen lastigen arbeit geweest waar toe bij aanhoudendheid door d'heer Mr. Doom gedwongen ben geweest dit op mij te neemen, zeggende zijnh. bij herhalingh dat zij met den stads arkhiteq in deezen gewigtigen zaak niet kunnenden werken want hij monsters van gebouwen maakte, mij wijzenden op 't Blauwhuys en laatstelijk op 't weeshuys, kunnende deswegens nog verder blijken uyt de notelen door mij gehouden, des gerequireerd wordende.

Marginaal: Zegt ja van den jaren 1783 tot 1789 ultimo januari.

*Art. 5*

Dat de gezamentlijken Regenten mij menigmaal in hunnen vergaderingh gevraagd hebben en met deezen woorden gezegt hebben hunnen intendant generaal te zijn.

*Art. 6*

Niemand anders als d'Heer J. Giudice als architeq met den gerequireerden zoo verre het ger. bewust is.

*Art. 7, 8, 9*

Alles is den gereq<sup>c</sup>. zonder onderscheid in handen gesteld, ook zijn er geen besteding gedaan off heeft er bij geweest, alle orders uytgevoerd, verranderingen, schikkingen met de aanneemers gemaakt, aantekening van onderscheyden zaaken gehouden als den leverancier van lood en ijzerwerk en in alle gelegtheden met den buuren gehandelt, een huys gekocht met volkoomen approbatie van heeren Regenten, blijken hiervan is de eygen band van de president over onderscheyden voorstellen als ook differente bestekken gemaakt en aanbesteed als met goedkeuring en onder 't oog der Regenten, zijnde bij de besteding gelast zig prompt aan den orders van de architeq d'heer Giudici en van den Bergh te gedragen volgens de verplichting in 't bestek dikwils uytgedrukt.

*Art. 10, 11*

In 't origineele bestek zijn diverse schikkingen voor de aanneemingh gemaakt, als zich te moeten riguleeren zoo als 't gebouw op den grond in 't groot zouw kunnen vallen 't zij grooter off kleynder, minder off meerder materiaalen, alles na bevind in de te geevenen ordonnantie.

*Art. 12. 13*

Verranderingen hebben noodwendigh plaats moeten hebben want doen 't huys van Brandenburg niet te krijgen was waar door veelen maalen comparitien gehad hebben, moest er geresolveerd worden, om geen krom en scheef gebouw te maaken, het huys van de weduwe Voortmeyer<sup>141</sup> er bij te koopen, wordende 't zelve ook wezentlijk door den gereq.<sup>e</sup>. gekogt voor *f*2700.-.-, 't geen een geheelen verrandering maakte, zoo dat 't geheele gebouw verschoven moest worden en dus enige cozijnen volstrekt niet konden geplaatst worden en ook enigen voeten verkorten moest, alshoon even wel nog enigen duymen op een anders grond moest springen 't geen in stilten is afgeloopen.

*Art. 14*

Daar zijn zeeker zaaken ge'ordonneerd die meerder koste hebben veroorzaakt, als bij 't graven der fundamenten de aarde verscheyden reyzen verwerkt om dat dezelve nodig was naderhand te gebruyken, dat hij gereq. daar toe de ordres zelve gegeven heeft, doch vermits sints het eenige jaaren geleden, het precise dier ordres niet meerder te weten. Ook is hem geordonneerd de twee voorste gebouwen op jukken off schooren te stellen, dat buyte 't bestek is en zeker al wat kosten voor de aanneemers is geweest, dan, de lijst ronsom 't geheele gebouw in plaats van blokken in de muur alles te maaken met halve bintjes en karbeels getimmert en een regel of ribbe met pen en gat genagelt, de geheele waterlijst uyt een stuk aan malkanderen geschaaft en dus een verband gemaakt tot groot nut van 't werk en zijn meerder kosten.

*Art. 15*

Zegt zoo verre hij weet niet dat hij den reqt. altoos eerlijk bevonden heeft.

*Art. 16*

Bij weeten van den gereq.<sup>e</sup>. hebben de Heeren nooyd geen orders direct aan imand deswegens gegeven, een oud opperman heeft alleen in 't kalkghok voor de Heeren opgepast wegens de vermennigh der materialen, en ook niet te weten dat de Heeren eenige inspectie genomen hebben zoo lang hij Gereq.<sup>e</sup>. aan 't werk geweest is.

*Art. 17, 18*

d'Heeren Regenten hebben zigh diverse reysen uytgedrukt van veelen deskundigen te hooren, het werk gemaakt wierd alswaar 't 'n daggelt gemaakt niet uit beter zouden kunnen zijn, zijnde alreets heel verre gevordert en wel in 't jaar 1786, dog op wat tijd precies in dat jaar is mij niet mooglijk te bepaalen, dat hij wel weet dat het voor de maand is geweest.

*Art. 19*

Het besteeden van 't stukadoorwerk heeft heel langh agter gebleeven en is laad besteed, blijkende 't bestek onder mij berustende, zijnde de stukadoor eerst een maand langer tijd gegeven en naderhand door de ongemeen vroegen voorst geheel belet, zoo dat 't niet kon afgemaakt worden, waar door het onmooglijk was met het verder werk af te maaken, zoo van timmerman als metselaar,

*Art. 20*

als ook 't beelthouwers- en verwerswerk, zijnde deezen beletzelen door den Heeren Regenten geschied, 't geen absoluyt de voortgang van 't afbouwen moest stuyten en gevolglijk nadeligh voor den Requir<sup>t</sup>. is geweest, om weder op nieuw te stellinge.

---

141. Zie ASJG inv. nr. 204

*Art. 21*

Het fondaments diepte is een zaak dien d'Heer Praesident Doem zoowel bekend moet zijn als den gerequireerden,

*Art. 22, 23*

want bij 't graven van 't fundament heeft de Heer P<sup>n</sup>. Doom diversen maalen gezegt aan den gerequireerde dat zijn huys wierd afgeloopen door de nabij woonende, vreesende voor een geheele verzakkingh van de Hoogstraat off zeedijk, gelijk ook wesentlijk gebeurde tot voor de halven breetin dat alles weg schooff en dus genoodzaakt en op orders van Zijn. E. niet dieper durfde graven om door dien weg in geen grooter ongelegentheyd te geraken met den overbuuren, want wordende gelijktijding gedreygt door den WelEg<sup>en</sup>. Heer en M<sup>r</sup>. Y<sup>t</sup>. de Kok met protest tegen alle schadens etc<sup>a</sup>. dien hier door zouden kunnen veroorzaaken 't geen gewisselijk aan alle de ander Regenten niet onbekent zal zijn, als hebben 't huys van mons<sup>f</sup>. Hervé voorHunE. ges<sup>c</sup>. reekeningh zelfs laten schooren, zijnde den Gerequireerde uydrukkelijk gelast, door meer dan een der Heeren Regenten met deezen woorden: help ons dog om geenen minder diepte der fundam. want zullen dan liever van die diepte afzien als in grooter schaadens of moeyelijkheid te koomen, daarom zorg 't op den best mooglijke wijs wordt geremedieerd, op dat de klagte van de buuren ophouden.

Marginaal: in schaden of verdre moeyte.

*Art. 24*

De gravers zijn voldaan door de Heeren Regenten.

*Art. 25*

De vermengingh van kalk en tras etc. zijn altoos sterker g'ordonneerd als 't bestek inhoud, versoekende den aannemer zijn reputatie aan geen kleynnigheeden te willen blootstellen, ook heeft een man deskundigh, van 's morgens tot 's avons van de Regenten gesteld geweest van 't begin tot zoo lang 't onder mij oog is geweest, dus buyte mijn verrandwoordingh. Zegt verder te meenen ongehouden te zijn deswege te beantwoorden.

*Art. 26. 27*

Wat de tras raamen belangt, kan zijn enige differentie heeft want de grond op zommige plaatsen opgehoogt zijnde naar dat 't werk gemaakt was en tegen den dijk leggende, kan hieromtrent iets zijn dat misschien zoo niet kan gemeeten worden want op 't 3 hoeks plaatsje is een hoekje dat met plavay in plaats van moppen is, dit is veroorzaakt dat de grondt van 't nevenstaande huys extra veel hooger was en den metselaar begreep het onder die grond blijven moest 't geen wij begreepen geen wezentlijk nadeel aan 't gebouw deed waarom 't gelaten hebben. Wat 't verwerken der moppen aangaat dient aangemerkt te worden dat die moesten geleverd worden naar een of meer monsters voor yder soort, moettende getuygen dat de soorten in alle deelen beeter als de monsters zijn geweest en dat dit laatste met zijn consent is geschied.

*Art. 28*

En wegens 't leggen van harde moppen onder en om de binten, daar kan ik niet volledig op antwoorden als alleen dat 't niet wel kan zijn dat de binten met andre soort van moppen worden vermetselt, want de vlakke klinkers veel dunder als de andre zijn en derhalve een geheel vals verband zoude uytmaken.

*Art. 29*

Dit is volkoomen bekend en een zeer onnozel object, want na rato de wyte behoort een wulff hoogte te zijn, de grond zoo na hoogte als lengte en breete naar een plan moest opgenoomen worden door de Heeren Regenten ons ter hand gesteld, door de Heer R. van Boles gemaakt, kon er geen zekere bepalingh zijn, waarom er een periode is gesteld in 't orgineeel bestek zoo als in 't groot zal worden uytgeslagen en g'ordonneerd 't zij meerder of minder leveranties of tis arbeytsloon, dus zoo is bevonden 't niet anders kan zijn als deezen wijte want er is evenwel niet in de hoogte verspild, 't geen hierdoor is afgedaan.

Art<sup>l</sup>. 29 & 30 zijn naar 't orgineeel bestek gemaakt zijnde deezen verranderingh reets daar in aangetekent voor dat de bestedingh geschied is.

*Art. 31*

Deezen zijn onder de bewerking zoo g'ordonneerd om reden de vloeren van baantegels voor de vaderswooningh niet noodigh g'oordeelt zijn, de twee bovenkamers bezijden de kerk moesten maar houten vloeren zijn geweest, dog den gerequireerde heeft verzogt om, schoon niet in 't bestek staande, ten zijnen genoegen deezen twee kaamers met tegels te vloeren tot voorkoming van alle gevaaren 't geen dan is geschied boven 't bestek.

*Art. 32, 33*

De tegelties op den zolders zijn wel g'ordonneerd maar is in crisis gebleeven om dat de twee voorgevels zoo extra veel kostbaard<sup>r</sup>. zijn geweest en wel van vlakke klinkers, daar 't hard grauw kon voldoende zijn naar 't bestek, dus een zaak van schikke, de pannen zijn naar monsters geleverd, alle de moppen hebben aan de keur voldaan en de bewerking is zoo geschikt met den requirant. mits alle de muuren op de binneplaats geheel te snijden en zoo te maken als die gemaakt zijn en dus met elkandre deezen zaak gevonden en afgedaan.

*Art. 34*

Reets genoeg beandwoord.

*Art. 35*

Dat er een off twee ligte schuyffhouten zijn verwerkt is den gerequireerden wel bekend en is geschied om deezen reede dat bij gebrek van wint 't arbeytsvolk niet konden voortgaan, zij eenen schikkingh verzogte om de fundamente en de grond te krijgen die gestadig in storte, een ander moest gebruyke van 8 a 12, omdat er geen genoegzaam zwaar gezaagt waaren, zijnde 't even goed en zonder nadeel van 't werk.

*Art. 36*

Dat er minder binte in zijn is niet onmogelijk want de grond korter zijnde moest absoluut volgen, als de verdeelingh bleef, ook minder binte nodig waaren.

*Art. 37, 38*

Wegens de gaanderij van de kerk staad mij voor, dog niet volkoomen. Zeker dat hier omtrent enige schikkingh is gemaakt, 't zij met de bekoepelingh van onderen, dog hier omtrent mij niet volkoomen kunnenden indagtigh maaken. Meer kan hij gereq.<sup>e</sup>. daar niet verder op antwoorden. In de regenten kamer moeten greyne binten 8 a 10 legge zoo als er ook gelegd zijn, dog de vloeren nog open leggende en de binten los zijnde, staad mij voor een of twee binte uyt dezelve zijn gebruykt die extra mooy en droog waaren, voor 't beelthouwerswerk, of daar nu naderhand denne in gelegd zijn is mij niet bekend, dog de Regentenkamer is gelambriseert buyte 't bestek

ten genoeg van den gerequireerden is zeker. Volgens 't bestek moest 't geheele gebouw met denne deelen van 1½ duym belegt worden, dog den gereq.<sup>e</sup>. hier zeer veel tegen hebbenden omdat dennehout altoos krimpt en hij gereq.<sup>e</sup>. dus gebrekkigh werk maakte, zijn er maar zeer weynigh denne deele ingelegt en wel meest gr. off vuuren deele dat al vrij wat meerder koste heeft veroorzaakt en wel deegelijk 1½ D<sup>s</sup>. deelen, dog kan zijn door 't krimpen en ligter steek en veel schaven wat schraal van maat zijn is zeer moogelijk.

*Art. 39, 40*

De kap is na gegeven ordonnantie gemaakt exsept een bint of 2 dat ligter is, dog is uyt nood geschied bij gebrek, door lange stilte en dagelijks gemeen weder wordende en het noodzaaklijk onder dak moest gebragt worden, is dit gepasseert met belofte van vergoedingh op andre zaken te doen.

*Art. 41*

De zak plaat uyt een off 2 breete is geen de minste nadeel, 't geen niet is afgekeurt wegens deezen 2 stijle is schikking gemaakt met 2 gordingen in 't frontespies meerder te leggen en 't werk is hier niet door benadeelt geworden.

*Art. 42*

'I sluyt werk is allen voldoende dog enige bogtkniere door den gereq.<sup>e</sup>. aangewezen zijnde, heeft den requir. aangen. die alle te sullen verbeteren na genoeg, dog of zulx nog niet is geschied in mij absentie is nog onbekent.

Art. 43 & 44 kan mij niet herinneren wat daar van zij, dus ongehouden daar op te antwoorden.

*Art. 44*

Geen diffecte wetende aan de raame off geen de minste oneerlijkheyt aan den requirant bevonde hebbende, kunnen hem des niet beschuldigen van aan Z.E. pligt niet voldaan te hebben.

*Art. 45*

Enige blinden niet voldoende zijnde, heeft den requirant op order van den gerequireerde weggenoomen en daadelijk andre in plaats gemaakt, ook enigen paneele in dezelve verrandert, waardoor zoo verre mij kan herinneren de zaak is afgedaan, dat hij mededien niet kan zeggen dat den gereq.<sup>e</sup>. aan zijne verpligting gemanqueert.

*Art. 46*

Dezen beantwoordingh is reets in 't 12<sup>e</sup> art. geschied en genoeg beschreven.

*Art. 47*

Van alle dezen deuren niet ten nadeelen wetende dan ook geene beschuldiging doen, alleen zoude ik kunne zeggen de kerkraamen ½ duim meerder dikte hebben als 't bestek ordonneerd, dat mooglijk in 't een off ander weder gemenageerd is, dat zulx alles door den gereq.<sup>e</sup>. in sijn relatie als opsichter is geaprobeerd.

*Art. 48*

Dit is een vraag die zeker van een onkundigh mensch in de zaak gedaan word, want raakt geheel den requirant niets, die moest naar zijn orders maar werken al waar geheel verkeerd. Ook schijnd 't geen vraag van imand die grondigh de Italiaansche meesters in de architecturen bekent is.



*Art. 49*

De stootborden van de trappen, de schinkels in de kerk zijn g'aprobeert, een off twee boesems staad mij voor niet al te voldoende zijn geweest, dog twijfelen niet off zijn reets goed gemaakt.

*Art. 50*

Is reets beantwoord in Art. 7, 8 & 9. Zijnde alles deswegens nog onder den gerequireerde berustende.

*Art. 51*

Daar is geen besteding zonder presentie van den gerequireerde gedaan, geen betaling als onder aprobatie.

*Art. 52*

Zegt ja, met 'm benevens Giudice.

*Art. 53*

Zegt neen en dat hij voor zich zelve nooit iets ontfange heeft.

Doorgestreept: Dit blijkt uyt een handschrift van de vergadering door den heer president aan den requirant gegeven.

*Art. 54*

Wegens de toorn zouden den requirant kunnen zeggen wel 4 a 5 voeten hoger gemaakt te zijn ten genoeye van den requirant, als ook dat alle de wulven in sterke bastertrras zijn gewerkt, dat de slappe basterdtras volgens bestek had moeten zijn, en dat de moppen van veel beter qualiteyd zijn als de monsters en het werk alle vrij wel gemaakt is, enige cretique uytgesondert, zoo dat Heere Regente op onderscheyde tijden hun goedkeuring daar over getoond hebben. Ook kan niemand der aanneemers van enige oneerlijkheyd voor zoo verre mij bekend is beschuldigt worde, zoo dat den gerequireerde aan den inhoud en vragen heeft voldaan na zijn beste geweete.

**17. Beschrijving van het landkaartboek van het Sint Jacobs-Gasthuis**

*inv. nr. 245.*

**Algemene gegevens**

Afmetingen: 42,8 x 32cm.

In leer gebonden met blindstempels, bestaande uit 21 folio's perkament, waarvan 4 blanco, een folio (fo 12) met aangeplakt stuk en 2 uitslaande bladen (fo 13, fo 14). Titelblad en 16 genummerde folio's. Kaarten in kleuren (groen, blauw, geel, rood, bruin, zwart, grijs).

**Titelblad**

'Lantcaertboeck toebehorende tGasthuys te Schiedam ghemaect bij mijn Jan Jansz. Potter, ghesvoren lantmeter, gheadmitteert in Rijnlant, Delflant, Schielant ende 't lant van Putte

In den Jare ons Salichmakers MCCCCCLXXII

doer bevel

van Ghealant Dammiszoen capiteyn,

Melchior Willemszoen van Welbouck ende

Mees Gerritszoen Visch, alle gasthuis-

meesters te Schiedam. In oirconden

van desen zoe bebbe ick

lantmeter voerss.  
dit onderteikent  
in de maent  
van  
December anno  
als boven  
(w.g.) meter Jan Potter Notary

**Verso van het titelblad**

Afbeelding van een passer waaronder een schaal aanduiding: 'Dits de grondmaet ofte kleyne roedt waer op alle de navolgende carten ghemaect zijn'. (168 mm. = 100).

**Folio 1**

Blanco.

**Folio 1 verso**

Kaart van percelen gelegen ten noorden van de 'Schielantschen dijk' en ten noord-westen van de stad Schiedam.

Herkenbare gebouwen: de Hoofdpoort, de Rotterdamse poort, het slot Mathenesse, het Leprooshuis en de Overschiese poort.

Vanuit het noord-oosten.

Rechts, boven het midden het wapen van Schiedam met de zandlopers.

**Folio 2**

'Verclaringhe van alle dese caerten' (op folio 1), daaronder een kaart van een perceel gelegen ten noord-westen van 'den Groenen Wech' en ten zuid-oosten van 'de Middel Watering ofte d'Oude Watering'.

Vanuit het oosten

**Folio 2 verso**

Kaart van een perceel in 'Nieu-Mathenes', ten zuiden van 'den seedijk van Schielant' en ten noorden van 'den Nieuwen Mathenesser dijk'.

Vanuit het westen.

**Folio 3**

Kaart van een perceel in 'Nieu Mathenes', ten zuiden van 'den zeedijk van Schielant' en ten noorden van 'den Nieuw Mathenesser dijk'. Aan de zeedijk van Schieland een boerderij.

Vanuit het westen.

**Folio 3 verso en folio 4**

Kaart van een perceel in 'Schonderloe', ten zuidwesten van 'de Schielantschen dijk' en ten noord-oosten van de 'Merwen'.

Vanuit het noord-westen.

Rechtsboven een cartouche waarin een verklaring.

**Folio 4 verso**

Kaart van een perceel genaamd 'Isenboutschamp' in 'Ketel', gelegen aan 't Schravelant'.

Vanuit het?

**Folio 5**

Kaart van een perceel in 'Ketel', gelegen ten oosten van 'den wech uuyt de Ketel na Schiedam' en ten westen van 'den Polder Vaert'.

Aan weerskanten van de Poldervaart een molen, waarvan er een die is van de West Abtspolder (de andere de Harchmolen).

Vanuit het zuiden.

**Folio 5 verso**

Kaart van een perceel in 'Ketel', gelegen ten oosten van 'de Polder Vaert' en ten westen van 'de Slimme Watering', bij de kruising van de Poldervaart en 'den Kethelwech na Schiedam'. Vanuit het zuiden.

**Folio 6**

Kaart van een perceel in 'Ouderschie', gelegen ten noorden van de 'Bokels Dijk'.

Vanuit het westen.

**Folio 6 verso en folio 7**

Kaart van een perceel in 'Vlaerdingwout in Spalant', gelegen ten zuiden van 'de watering ghe-naemt de Swedt' en ten noorden van 'de watering ghe-naemt d'Oude Vlaerding'.

Vanuit het westen.

**Folio 7 verso en folio 8**

Kaart van percelen in 'Vlaerding in de Brouckpolder', gelegen ten westen van 'de Platvoetsche ofte Groote Vlaerding Vaert' en ten zuiden van 'de Groote Vliet'.

Afgebeeld zijn 'de Bommeer' en twee molens, waaronder 'de kleyne broockmolen'.

Vanuit het noorden.

**Folio 8 verso**

Kaart van percelen in 'Vlaerdiner Broeck', gelegen ten zuiden van 'den molensloot' en ten westen van 'den Vlaerding broockwech'.

Vanuit het noord noord-oosten.

**Folio 9**

Verklaring van de kaart op folio 8 verso.

**Folio 9 verso**

Kaart van percelen in 'Vlaerding', gelegen ten zuid-oosten van 'de Holysche Vliet' en ten westen van het perceel genaamd t Stickweer'. Afgebeeld zijn drie boerderijen.

Vanuit het westen.

**Folio 10**

Kaart van een perceel in 'Vlaerding', genaamd 'Bachusweer'. Afgebeeld zijn, in het noord-westen 'Thuus van Holy' en in west zuid-west 'de woning genaemt Clattenburch'.

Vanuit het noord-westen.

**Folio 10 verso**

Kaart van percelen in 'Vlaerdingambocht, 't lant genaemt de Voetacker', gelegen ten oosten van 'de Groote Vlaerdingvaert eertijts genaemt de Platvoets' en ten westen van 'de Holyse Wech'.

Afgebeeld zijn het huis 'Holy' en drie boerderijen.

Vanuit het oosten.

**Folio 11 verso en folio 12 met aangeplakt stuk**

Kaart van een perceel genaamd 'het XVI<sup>e</sup> weer' in 'Maeslant in de Dijckpolder', gelegen ten westen van t water genaemt de Gaech' en ten oosten van 'den Maesdijck', doorsneden door de 'Seyn Watering'. In het zuid-oosten is afgebeeld 't begin van 't dorp van Maeslant'.

Vanuit het noorden.

Gedeeltelijk gemeten door Mathijs Janss. Been, 1596.

**Folio 13 uitslaand**

Kaart van percelen in 'Souteveen', gelegen ten noord-oost ten oosten van 'de Noortwecht ofte de Koppewecht', ten zuid-oosten van 'de Slingsloot' en ten noord noord-westen van 'de Oostveensche Wecht'.

Vanuit het noord-westen ten noorden.

Rechtsboven een cartouche waarin 'Grontmaet waer nae dees kaerte is geformeert, lanc hondert Delflantse roeden' (= 168mm.).

Onderaan, links van het midden een kompasroos. Opgemaakt door Johan van Beest, 1637.

**Folio 13 verso uitslaand en folio 14 uitslaand**

Kaart van percelen gelegen ten noord-oosten van 'de Rotte' en ten noord-westen van 'de Torencade', doorsneden door 'd'Oude Watering' en 'de Nieuwe Watering' en de 'Ommoortschen Wech'.

Vanuit het zuid-westen.

Bovenaan, links van het midden, een kompasroos.

**Folio 14 verso**

Kaart van twee percelen in 'Vlaerdinger Ambacht', gelegen ten noorden van 'Groenewecht'.

Vanuit het noorden.

Rechts in het midden een schaalaaanduiding: 'dese maet begrijpt 50 roeden' (= 85mm.).

In het midden bovenaan een kompasroos.

Opgemaakt door Johan van Beest, 1628.

**Folio 15**

Kaart van percelen 'inden Ambochte van Vlaerdingen, aen de Groenewech, in de polder van Hoehstadt'.

Vanuit het noord-westen.

Links, in het midden, een kompasroos. In het midden onderaan een schaalaaanduiding:

'Deze grondtmaet is lanck 50 roeden' (= 85 mm.). Opgemaakt door Mathijs Janssoon Been, 1598.

**Folio 15 verso**

Verklaring van de kaart op folio 16.

**Folio 16**

Kaart van een perceel 'in de iurisdicctie van Schoonderloo bij Nieu Mathenes', liggend ten zuiden van 'den Nieuwen Dijck' en ten noorden van 'de Mase'. Afgebeeld in het noord-oosten 'Delfs-Haven', op de Maas een schip.

Vanuit het west zuid-westen.

Rechts boven het midden een kompasroos, in het midden onderaan een schaal aanduiding: 'Deze maet begrijpt 80 roeden' (= 91,5 mm.).  
Opgemaakt door Johan van Beest, 1628.

**CONCORDANSEN**

**Concordans op het toegangsnummer**

<b>oud</b>	<b>nieuw</b>
4	1

**Concordans op de inventaris Vermaas 1935**

<b>oud</b>	<b>nieuw</b>
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	opgeheven
7	opgeheven
8	opgeheven
9	opgeheven
10	opgeheven
11	opgeheven
12	opgeheven
13	opgeheven
14	7
15	9
16	8
17	351
18	opgeheven
19	opgeheven
20	39
21	41
22	43
23	46
24	40
25	47
26	53
27	52
28	in 8
29	44
30	45
31	60
32	in 49
33	56
34	51
35	20, 23, 25
36	26
37	27

<b>oud</b>	<b>nieuw</b>
38	28
39	21
40	189
41	190
42	191, 192
43	57
44	200-206, 246-248
45	343
46	344
47, 48	251-258
49	259-280
50	281-304
51	307-322
52	323-341
53	338
54	256, 257, 260, 268-269, 272, 319, 336
55	196
56	199, 216-218
57	197
58	207
59	208
60	209
61	346
62	345
63	249
64	249
65	249
66	249
67	249
68	211
69	215
70	214
71	170
72	103
73	104
74	105
75	106
76	107
77	108
78	109
79	110
80	111
81	112
82	69
83	70
84	71
85	72

<b>oud</b>	<b>nieuw</b>
86	73
87	75
88	74
89	76
90	77
91	78
92	79
93	80
94	81
95	82
96	83
97	84
98	85
99	86
100	87
101	88
102	154
103	155
104	156
105	157
106	158
107	159
108	163
109	164
110	165
111	166
112	167
113	168
114	169
115, 116	171
117	114
118	67
119	115
120	116
121	117
122	118
123	119
124	120
125	121
126	122
127	123
128	124
129	125
130	126
131	127
132	128
133	129



<b>oud</b>	<b>nieuw</b>
134	130
135	131
136	132
137	133
138	134
139	135
140	136
141	137
142	138
143	139
144	140
145	142
146	144
147	in 213